

Leikny Wiersholm Egeland

Folkebibliotekets roller

en casestudie

Masteroppgave 2018

Master i bibliotek, styring og leiing

OsloMet – Storbyuniversitetet, Institutt for Arkiv- bibliotek- og informasjonsfag

Sammendrag

Denne oppgaven skal gi svar på problemstillingen: *Hvilke holdninger har politikere og ledere i Ski kommune til bibliotekets rolle i lokalsamfunnet?*

For å finne svar på dette ble det gjennomført kvalitative intervjuer med lokalpolitikere og kommunale ledere. Funnene er analysert i lys av tidligere forskning og *fireromsmodellen*, som deler bibliotekets roller inn i læringsrommet, inspirasjonsrommet, møterommet og det performative rom. Funnene sammenfaller i stor grad med tidligere forskning på fagfeltet og viser at ledere og lokalpolitikere har mange av de samme holdningene til bibliotek. Kunnskapsrommet anses av mange som bibliotekets viktigste oppgave, men møterommet blir vektlagt i stadig større grad. Kommunestyrets vedtak om flytting av Ski bibliotek ble begrunnet i økonomi, et ønske om avstand til det kommersielle storsenteret, byutvikling og samlokalisering med kulturskole og videregående skole. Funnene viser at lederne og politikerne forventer at samlokaliseringen vil gi samarbeid på tvers av virksomheter og god ressursutnyttelse ved sambruk av lokalene.

Summary

This study will provide answers to this issue: *What kind of attitudes does politicians and leaders in Ski municipality display towards the role of the public library in the local community?*

In search of answers there were conducted qualitative interviews with local politicians and municipal leaders. The results have been analysed in light of previous research and *the four-space-model*, that separates the roles of the library into the learning space, the inspiration space, the performative space and the meeting space. The results coincide to a great extent with previous research in this field of study, and shows that leaders and local politicians share many of the same attitudes towards the library. The learning space is considered by many to be the most important task of the library, but the meeting space has also been given an increasing amount of consideration. The council's decision concerning the relocation of Ski library was based on economics, a desire to separate it from the shopping centre, urban development and to locate it together with the school of culture and the high school. The results show that leaders and politicians expects this joint housing to provide cooperation between different departments and a healthy use of resources by sharing the same building.

Takk

Takk til Ragnar Audunson for verdifull veiledning og mange innspill. Jeg er heldig som har fått benytte fagkunnskapen til en av Norges mest kunnskapsrike fagpersoner innenfor biblioteksektoren.

Jeg vil også takke kollegaer, først i Askim og nå Ski, for interesse og tålmodighet. En ekstra takk går til Dagfinn Jakobsen for praktisk støtte og tilføring av lokalkunnskap i gjennomføringen av intervjuene. Kultursjef Mette Skrikerud har vist interesse for oppgaven og forståelse for at dette gir biblioteket som virksomhet, og meg som leder, nyttig kunnskap å bygge videre på. Også lokalpolitikere og kommunale ledere i Ski, som har stilt som respondenter, fortjener stor takk, hadde ikke de stilt opp, hadde ikke oppgaven vært gjennomførbare.

Sist, men ikke minst, takk til barna som har flyttet hjemmefra og dermed gir mor mer fritid til å fordype seg i emner jeg finner interessante, og til mannen min. Han som har liten forståelse for at studier tar tid, og som stadig har dratt meg med ut på turer på ski, i kajakk og til fots. Men han var også den som pushet meg til å fortsette da jeg ville legge studiene på hylla i møte med alvorlig sykdom i familien. Han som har bygd et nytt hus for kyllingproduksjon mens jeg har skrevet en masteroppgave, noe som bokstavelig talt fremstår som mer matnyttig enn denne studien.

Innhold

Sammendrag	3
Summary	3
Takk	4
1. Innledning	7
1.1. Begrepsavklaring og begrensning	8
1.2. Oppbygging av oppgaven	9
2. Forskningsdesign og metode	9
2.1. Valg av forskningsdesign	9
2.2. Valg av case	10
2.3. Valg av metode	11
2.3.1. Antall intervjuer	12
2.3.2. Utvelgelse av respondenter	13
2.4. Forskerens rolle	14
2.5. Gjennomføring av studien	16
2.6. Validitet og reliabilitet	18
3. Teoretiske tilnærminger	21
3.1. Fireromsmodellen	22
3.2. Eksempler på bibliotek med vektlegging på ulike rom.	26
4. Tidligere forskning	27
4.1. Politikk og politikeres holdninger til bibliotek	28
4.2. Bibliotekenes rolle i samfunnet	29
4.2.1 Bibliotekets rolle som læringsrom	30
4.2.2. Biblioteks rolle som demokratisk arena	31
4.2.3. Bibliotek som kulturformidler og performativt rom	31
4.2.4. Bibliotekets sosiale funksjon og rolle som integreringsarena	32
4.2.5. Biblioteket som møteplass.	33
4.3. Biblioteket i byutviklingen	34
4.4. Samlokalisering	36
5. Presentasjon av case	37
5.1. Ski kommune	37
5.2. Ski bibliotek	38
6. Presentasjon av funn	40
6.1. Egne erfaringer og bibliotekbruk	40
6.2. Bibliotekets rolle	42

6.2.1.	Bibliotek og politikk	42
6.2.2	Bibliotekets rolle som læringsrom	43
6.2.3.	Bibliotekets rolle som demokratisk arena	45
6.2.4.	Bibliotek som kulturformidler og performativt rom	45
6.2.5.	Bibliotekets sosiale funksjon og rolle som integreringsarena	46
6.2.6.	Biblioteket som møteplass	47
6.3.	Flytting av Ski bibliotek	49
6.3.1.	Økonomi	49
6.3.2.	Samlokalisering	50
6.3.3.	Byutvikling	51
6.4.	Samlokalisering	53
6.4.1	Samlokalisering	53
6.4.2.	Sambruk	54
6.4.3.	Samarbeid	55
7.	Analyse	56
7.1.	Egne erfaringer og bibliotekbruk	56
7.2.	Bibliotekets rolle	58
7.2.1.	Bibliotek og politikk	58
7.2.2	Bibliotekets rolle som læringsrom	60
7.2.3.	Biblioteket som demokratisk arena	61
7.2.4.	Bibliotek som kulturformidler og performativt rom	62
7.2.5.	Bibliotekets sosiale funksjon og rolle som integreringsarena	64
7.2.6.	Biblioteket som møteplass	65
7.3.	Flytting av biblioteket	68
7.3.1.	Økonomi	68
7.3.2.	Samlokalisering	69
7.3.3.	Byutvikling	70
7.4.	Samlokalisering	72
7.4.1.	Samlokalisering	73
7.4.2	Sambruk	75
7.4.3.	Samarbeid	76
8.	Oppsummering og konklusjon	77
	Litteraturliste	81
	Vedlegg	89

1. Innledning

Folkebibliotek har lenge vært sett på som en viktig institusjon i samfunnet, spesielt med tanke på kunnskap og demokrati. Tidligere var bibliotekets oppgaver knyttet mot å «fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet, gjennom aktiv formidling og ved å stille bøker og andre medier gratis til disposisjon for alle som bor i landet»

(Folkebibliotekloven, 1985). I 2014 kom det en utvidelse av bibliotekloven:

«Folkebibliotekene skal være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt». Formålet med biblioteket ble dermed kraftig utvidet til å være både kunnskapsformidler, kulturformidler, møteplass og debattarena. Da blir spørsmålet hvordan biblioteket skal utformes for å følge denne loven. Hvilke roller skal vektlegges, hva er viktigst og hva er mindre viktig? Med bakgrunn i dette har jeg valgt følgende problemstilling: *Hvilke holdninger har politikere og ledere i Ski kommune til bibliotekets rolle i utviklingen av lokalsamfunnet?*

Som samfunnet for øvrig, har folkebibliotekene endret seg mye de senere årene.

Digitaliseringen kom for noen tiår siden. Flere spådde at det da ville være slutt for bibliotekene. Slik det ble det ikke. 46 % av befolkningen benytter biblioteket. (Statistisk sentralbyrå, 2017). Folk bruker nå biblioteket på nye måter. Dette er spesielt merkbart i byer som bygger nye, ofte flotte bibliotekbygg som blir stedets storstue.

Det er blitt forsket mye på bruk og holdninger til bibliotek, ut fra et brukerperspektiv, og det er grunn til å anta at innbyggere i Ski benytter bibliotek på stort sett samme måte som andre steder, i det minste i Norge. Hensikten med denne studien er å finne ut hvordan politikere og ledere ser på Ski biblioteket. Dette er trolig også sammenfallende med andre steder, men her er forskningsresultatene færre, og det er interessant å finne ut av, særlig med motivasjon i bygging av nytt bibliotek som skal stå ferdig i 2023.

For å besvare problemstillingen, har oppgaven følgende forskningsspørsmål ut fra tre hovedfokus: roller, flytting og samlokalisering:

-Hvilken rolle skal Ski bibliotek ha, og hva skal vektlegges mest? Dette spørsmålet tar for seg hva lokalpolitikere og ledere mener om hvilket innhold Ski bibliotek skal ha, hva som bør tilbys av tjenester, og hva som er bibliotekets viktigste oppgave.

- Hva anser politikere og kommunale ledere som de viktigste grunnene for, og virkninger av, flytting av Ski bibliotek? Hvilken holdning hadde de ulike partiene i saken, hvilke argumenter som lå bak beslutningen, og fordeler og ulemper med flyttingen er temaer som vil berøres her.

- Hvilke muligheter og utfordringer tror de at samlokalisering av videregående skole, kulturskole og bibliotek kan gi? Her vil problemstillinger i forhold til sambruk av lokaler og samarbeid mellom virksomheter være essensielt.

Svarene på disse spørsmålene vil samlet gi svar på problemstillingen og bidra til ny kunnskap om ledere og politikeres syn på bibliotek generelt og Ski bibliotek spesielt.

Jeg har valgt å gjennomføre en kvalitativ undersøkelse blant lokalpolitikere og kommunale ledere i Ski. Lokalpolitikeres syn på bibliotek er interessant fordi det er de som tar politiske beslutninger og har råderett over kommunale budsjetter. Deres holdninger til folkebibliotekets og dets rolle vil derfor påvirke bibliotekvirksomheten, og denne undersøkelsen vil hjelpe meg til å avdekke disse holdningene. Ledernes synspunkter på bibliotek er viktig å få kunnskap om, siden de er aktuelle samarbeidspartnere og representerer virksomheter som benytter tjenestene våre på ulike måter.

1.1. Begrepsavklaring og begrensning

Begrepet *bibliotek* blir i denne oppgaven brukt synonymt med *folkebibliotek*. Grunnen til at dette begrepet er valgt, og ikke folkebibliotek er at casen heter *Ski bibliotek*. Enkelte steder benytter jeg likevel folkebibliotekbegrepet for å skille dette fra andre typer bibliotek.

Jeg har begrenset oppgaven til å omhandle Ski bibliotek fordi jeg vil fokusere på lokale forhold. I tillegg antar jeg at svarene blir mer presise når problemstillingen er knyttet opp mot et konkret bibliotek, som de i større eller mindre grad har kjennskap til, enn uttalelser på mer generelt grunnlag. Det ville vært tilfelle dersom problemstillingen hadde vært knyttet til folkebibliotek generelt.

En annen side ved dette er at det gir et godt grunnlag for videre arbeid med bibliotekstrategier og utforming av et nytt bibliotek. Jeg, som er nyansatt biblioteksjef, får derved mye nyttig kunnskap om lokale forhold.

Problemstillingen i denne oppgaven er kun knyttet opp til det fysiske biblioteket, bibliotekets digitale tilbud utelates.

1.2. Oppbygging av oppgaven

Etter at jeg nå i innledningen har beskrevet problemstilling og forskningsspørsmål, vil oppgaven ta for seg valg av metode for å finne svar på spørsmålene. Deretter vil jeg redegjøre for aktuell teori, med vekt på den såkalte fireromsmodellen som omhandler ulike roller bibliotek kan ha. I kapittel fire vil jeg presentere relevant forskning. Lokale forhold i Ski kommune og ved Ski bibliotek beskrives i kapittel fem. Hoveddelen vil være viet funnene fra undersøkelsen, diskusjon og analyse av disse sett i lys av teori og forskning. Til slutt vil jeg oppsummere og komme med forslag til videre forskning.

2. Forskningsdesign og metode

I dette kapittelet vil jeg begrunne valg av forskningsdesign og metode, og styrker og svakheter ved metoden vil bli beskrevet. Jeg vil også gjøre rede for hvordan undersøkelsen og analysen er utført og begrunne valgene mine. Til slutt presenteres aspekter knyttet til reliabilitet og validitet.

2.1. Valg av forskningsdesign

Forskningsdesign er rammeverket som beskriver hvordan forskeren vil finne svar på problemstillingen. Jeg har valgt casesdesign som defineres slik: «Forskeren samler informasjon om en begrenset enhet innenfor en avgrenset kontekst» (Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2016, s 206). Yin, som er en anerkjent forsker på området, sier at casestudier er «empirical inquiry that investigates a contemporary phenomenon in depth and within its real life context. The boundaries between the phenomenon and the context are not clearly evident» (Yin, 2009, s. 18). Dette passer godt i denne studien, der det i noen grad er sammenheng mellom holdninger til biblioteket og bibliotekets roller, politikk, flytting og samlokalisering.

Yin hevder også at casestudie vil være en foretrukket metode i situasjoner der “(1) the main question are «how» or «why»; (2) a researcher has little or no control over behavior events; and (3) the focus of study is a contemporary (as opposed to entirely historical) phenomenon” (Yin, 2014 s. 5). Oppgaven har i seg disse faktorene (1) «how», hvordan grupper oppfatter biblioteket, (2) forskeren har liten kontroll over «behavior or events», som her er politikere og ledes synpunkt, og (3) studien er «contemporary», dagens virksomhet på Ski bibliotek.

Metoden er meget fleksibel, og enkelte mener at denne fleksibiliteten fører til at resultatene derfor ikke blir vitenskapelig holdbare. Yin forsvarer dette med at forskerens

virkelighetsoppfatning også kan lede forskningen i en bestemt retning. En annen innvending mot metoden er at den gir liten eller ingen mulighet for statistisk generalisering. Yin er enig i at statistisk generalisering kan være problematisk, men fastslår at casestudier er godt egnet til analytisk generalisering (Yin, 2014, s.2). Denne studien skal legge grunnlag for en analyse av lokale forhold, Ski bibliotek, men man kan likevel tenke seg at funnene i noen grad kan generaliseres.

Innenfor casestudier deler Yin inn i enkeltcase og sammenlignende studier/ flercase. I en enkeltcasestudie går forskeren dypt inn i en organisasjon som er klart avgrenset. Slike studier vil ofte ha et utforskende eller eksplorerende preg, der man leter etter noe nytt eller forsøker å finne noe man finner overraskende eller uforståelig (Jacobsen, 2015, s. 97).

På bakgrunn av dette vurderer jeg enkeltcasestudie som en svært hensiktsmessig forskningsdesign for denne studien. Casedesign er ofte benyttet i lignende studier, så som Høimyr (2009), Evjen (2012) Einen (2012) og Aakerøy (2016). Jeg er innforstått med begrensningene, og ser at jeg, som kun har en case, i liten grad kan generalisere funnene. Studien kan allikevel ha overføringsverdi fordi den kan sees i sammenheng med andre data og lignende studier av andre case. Ideelt sett burde jeg ha hatt flere case og sammenlignet funnene, men det har jeg ikke kapasitet til. Jeg ser det mer hensiktsmessig å gå dypere inn i en enkelt case enn å gå i overflaten på flere.

2.2. Valg av case

Jeg startet som biblioteksjef i Ski i mars 2018. Jeg hadde lite kunnskap om kommunen og biblioteket fra før. Ved å velge Ski bibliotek som case i denne studien fikk jeg mulighet til å få mye informasjon om lokalpolitikeres og kommunale lederes holdninger til biblioteket.

Jeg kunne ha valgt å gjøre en sammenlignende studie av flere bibliotek som er samlokalisert med andre virksomheter for å få innblikk i deres erfaringer, eller av politikeres og lederes holdninger i flere byer. Men jeg har valgt å ha et lokalt fokus fordi dette gir dypere kunnskap i starten av en byggeprosess og for å videreutvikle bibliotektenestene i årene fremover. Å få innsyn i lederes og politikeres holdninger til biblioteket er nyttig. Flyttingen og samlokalisering med kulturskole og videregående skole vil sannsynligvis påvirke holdningene. Gjennom undersøkelsen blir jeg også kjent med lokalpolitikere og ledere og får et nettverk som kan være nyttig for å fremme biblioteket.

2.3. Valg av metode

En studies problemstilling bestemmer i stor grad valg av metode. Den opprinnelige betydningen av ordet metode er «veien til målet» (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 149).

Problemstillingen i denne studien er å finne ut hvilke holdninger politikere og ledere har til Ski bibliotek. For å få best mulig informasjon om dette, har jeg valgt en kvalitativ tilnærming som kjennetegnes av rik og dyp informasjon om et lite antall enheter, i motsetning til en kvantitativ tilnærming. Der går man i bredden ved å registrere sammenlignbar og strukturert informasjon i et stort utvalg. Kvalitativ metode opererer med tekst og brukes ofte til å undersøke sosiale prosesser og sosialt samspill.

Det kvalitative forskningsintervjuet karakteriseres av Johannessen et al. (2016) som «en samtale med en struktur og et formål, og egner seg når vi ønsker å studere meninger, holdninger og erfaringer» (s. 145). Folks holdninger til folkebibliotek henger tett sammen med meninger, holdninger og erfaringer. Da er en kvalitativ metode hensiktsmessig. Metoden egner seg også godt til å innhente data som skal brukes til å utvikle eller endre praksis. Det er tilfelle med denne studien der resultatene skal benyttes i en videreutvikling av bibliotekets lokaler og tjenester. Kvalitative intervjuer er også blitt benyttet i mange lignende studier så som Usherwood (1993), Pearce (2003), Audunson (2005), Evjen (2012) og Aakerøy (2016). Dette indikerer at metoden fungerer som et godt verktøy.

Gruppesamtaler er å foretrekke når forskeren ønsker å avdekke en bredde av synspunkter, holdninger, erfaringer og fortolkninger (Johannessen et. al, 2016 s. 145). Gjennom en gruppediskusjon får deltakerne nye innspill som gir mer perspektiv og gruppen kan utvikle en felles forståelse, og de individuelle synspunktene tones ned. Nettopp denne utvekslingen er viktig for å belyse problemstillingen. Derfor valgte jeg fokusgruppe når jeg skulle innhente informasjon fra kommunale ledere. Lederne representerte forskjellige virksomheter. De så derfor biblioteket fra ulike synsvinkler, noe som ga ulike erfaringer og forventninger. Å høre andres meninger ble interessant og var en øyeåpner for aspekter de før ikke hadde sett. Det viste seg imidlertid at de hadde mange felles holdninger og i svært liten grad var uenige, noe som førte til at de i liten grad måtte argumentere for sine synspunkter.

I planleggingen av studien tenkte jeg først å ha fokusgruppeintervju også med politikere. Etter nærmere overveielser vurderte jeg det slik at jeg fra denne gruppen ville få mer objektiv informasjon ved individuelle intervjuer. Individuelt intervju er hensiktsmessig når en ønsker detaljerte og fyldige beskrivelser av informantens forståelse, følelser, erfaringer, meninger,

holdninger og refleksjoner knyttet til et fenomen (Johannessen et. al, 2016, s. 145). Det ble mer rom for synspunkter til den enkelte, og lettere å skjelne fra hverandre. Kanskje ble svarene mer ærlige, og mulighet for å «stjele» andres synspunkter og formuleringer uteble. I intervjusituasjonen, som ga mulighet for utfyllende og klargjørende spørsmål og svar, og i arbeidet med funn og analyse i ettertid, mener jeg dette var en god vurdering.

Jeg kunne ha benyttet kvantitative undersøkelser og nådd langt flere respondenter, eller tatt i bruk flere metoder i det som kalles metodetrianglering og som ofte benyttes i casestudier. Men innenfor rammen for denne oppgaven mener jeg at kvalitative intervjuer enkeltvis og i gruppe er gode metoder for å samle mye og detaljert informasjon på en enkel måte for å begrense ressursbruken.

2.3.1. Antall intervjuer

Jeg valgte fokusgruppeintervju for å avdekke lederes forventninger til bibliotek, og hadde en fokusgruppe og gjennomførte ett intervju med gruppen. Å benytte kun en fokusgruppe gjør at jeg ikke kunne kontrollere funnene opp mot funn i en annen gruppe. Det ville styrket funnene og kunne blitt brukt som en kritisk test på om informasjonen er til å stole på. Jo flere grupper som uavhengig av hverandre kommer til samme resultat, jo mer troverdige er funnene, og vi kan enklere generalisere (Jacobsen, 2015, s 162).

Den andre respondentgruppen var politikere, og jeg tok utgangspunkt i politikere fra partier som er representert i *Utvalg for oppvekst og kultur*, som biblioteket er underlagt. Her er åtte politiske partier representert. Jeg anså det som naturlig at alle partiene ble representert i undersøkelsen. Det resulterte i åtte individuelle intervjuer.

Jeg gjennomførte kun ett intervju med fokusgruppen og ett med hver av politikerne. Fordelen med ett intervju, er at det er overkommelig med hensyn til ressursbruk, og man får fram mye informasjon. Dessuten er det lettere å rekruttere respondenter til ett møte enn til to. En ulempe ved engangssamlinger er at respondentene ikke får mulighet til å overveie sine synspunkter i perioden mellom møtene. Dessuten får de ikke tid til å bli kjent med intervjuer, og i gruppeintervjuet heller ikke med hverandre. Da er det vanskeligere å være åpne. Lederne som møttes i fokusgruppen hadde noe kjennskap til hverandre fra før, ingen kjente alle, men alle kjente noen, selv om de representerte ulike virksomheter. Samtalen fløt fritt. De er det Kvale og Brinkmann (2015) betegner som *elitepersoner*; profesjonelle mennesker som er vant til å hevde sine synspunkter uten å måtte kjenne dem de diskuterer med.

Derfor mener jeg at det var forsvarlig med kun ett møte pr gruppe/ respondent. Dessuten var temaet forholdsvis konkret og knyttet opp mot deres profesjon eller verv. Deltakerne fikk et skriv i forkant og kunne reflektere over emnet og noen hovedspørsmål før intervjuet. Jeg sendte ikke ut en intervjuguide på forhånd fordi jeg ville at respondentene skulle svare intuitivt. Det er mulig at forhåndsutsending av intervjuguiden ville gitt meg mer velbegrunnede svar, særlig på området bibliotek og politikk.

2.3.2. Utvelgelse av respondenter

Utvalget av respondenter har stor betydning for undersøkelsens validitet. Formålet med undersøkelsen bestemmer hvem jeg vil intervju. Det er flere måter å velge ut respondenter på. Som forsker måtte jeg bestemme hvilken målgruppe som skulle delta for å få samlet nødvendig data, og deretter velge ut personer fra målgruppen. Jeg var ukjent med kommuneorganisasjonen, ledere og politikere i Ski og fikk derfor innspill fra ansatte på biblioteket og kultursjefen i utvelgelse av aktuelle respondenter. Det var ikke et representativt, men et strategisk utvalg. Dette er en mye brukt måte for å gjøre utvalg av respondenter. I denne undersøkelsen var det en forsvarlig og hensiktsmessig utvalgsmåte fordi det gav tilgang til en bredde av respondenter som satt med mye informasjon og var praktisk gjennomførbart. Respondenter til de individuelle intervjuene med politikere ble valgt med utgangspunkt i oversikten over lokalpolitikere på kommunens nettside og representerte alle de åtte politiske partiene som er fast representert i *Utvalg for oppvekst og kultur*. Ikke alle respondentene er selv medlemmer i utvalget. Det viste seg imidlertid da jeg hadde gjennomført disse åtte intervjuene at ingen av respondentene var seniorer. For å få fram også deres syn, supplerte jeg derfor med et intervju med en politiker fra Pensjonistpartiet, selv om dette partiet kun har en vararepresentant i utvalget. Metoden åpner for slik supplering. Jeg mener dette var hensiktsmessig siden han fremmet synspunkter som ellers kunne gått tapt, og han har samme funksjon som de andre respondentene. Det er viktig å være klar over at så få respondenter gir lite grunnlag for generalisering. Det kan likevel forsvares ut fra den påstand at det ikke er antall respondenter som er mest avgjørende, men at de som svarer gir et mest mulig nyansert bilde av temaet, sett fra ulike synsvinkler.

Fokusgruppen besto av ledere i Ski kommune som alle har befatning med biblioteket gjennom sin lederfunksjon eller virksomhet. Vanligvis settes en gruppe sammen ved at respondentene har noe felles, for eksempel samme rolle med tanke på temaet (brukere/ ikke-brukere), men også noen bruddegenskaper (for eksempel ulik alder, kjønn, etnisitet og utdanningsnivå). Da

kommer ulike erfaringer og oppfatninger fram. I dette fokusintervjuet ønsket jeg å fokusere på lederes holdninger til bibliotek. Respondentene ble valgt ut fra den stillingen de har, og bruddegenskaper var mindre viktig.

Gruppestørrelsen har innvirkning på hvordan utvekslingen av synspunkter foregår i et fokusgruppeintervju. Dersom gruppen er for liten, vil det begrense meningsutvekslingen. Er gruppen for stor, kan det bli flere parallelle diskusjoner som blir vanskelige å følge.

Variasjonen i synspunkter øker på bekostning av dybden temaet behandles med, flere blir inaktive og bidrar ikke med synspunkter. Anbefalt gruppestørrelse er fem til åtte deltakere (Jacobsen, 2015, s. 161). Jeg forespurte åtte ledere fra ulike virksomheter. Det var hensiktsmessig å snakke med samarbeidspartnere så som kulturskolerektor, kultursjef, skole- og barnehageledere. Med tanke på at biblioteket nå skal flytte, var samfunnsplanleggeren med ansvar for sentrumsutviklingen aktuell, og kommunens seniorkontakt skulle ivareta de eldre. Rådmannen og kommunalsjefen var interessante administrative ledere å få på banen, men de kunne dessverre ikke prioritere dette. Virksomhetsleder for barnehagene fant det mer tjenlig å sende en barnehagestyrer som var tettere på problemstillingene og som dermed hadde mer kunnskap om både bruk, behov og forventninger.

Hvor komplekst og vanskelig temaet og problemstillingen er, deltakernes kompetanse og erfaring på området og hvorvidt temaet er sensitivt er andre faktorer som påvirker en optimal gruppestørrelse. Respondentene i denne undersøkelsen var ledere. De skulle dele erfaringer ut fra sin profesjonelle rolle, har kompetanse og er vant til å ytre seg i diskusjoner. Et utvalg på åtte personer virket da som tjenlig.

Det er viktig å være klar over at respondentenes roller påvirker deres svar og dermed mine funn. De er utvalgt på grunn av sin rolle som lokalpolitiker eller kommunal leder, men de er ikke bare det. De er arbeidstakere, og kanskje problemstillinger tatt opp her, får følger for arbeidssituasjonen deres. De er kanskje foreldre til elever på kulturskolen eller videregående skole. De er privatpersoner, kanskje engasjert i idrett, kultur, og musikk. De er innbyggere som kan bor i nærheten av torget. De er, med andre ord, sammensatte mennesker som uttaler seg på bakgrunn av hele menneske. Dette påvirker funnene, og blir mer merkbart i en liten enn i en stor studie fordi hvert innspill får større betydning.

2.4. Forskerens rolle

Det kvalitative intervjuet er en mer eller mindre strukturert samtale mellom intervjuer og respondent der intervjuer kan ha ulike roller. I disse intervjuene hadde jeg rollen som

opinionsundersøker som først og fremst interesserte meg for intervjupersonens meninger og holdninger som behandles som fakta som skal analyseres på avstand. Respondentenes stemmer registreres med minimal innflytelse fra forskeren (Kvale & Brinkmann, 2015 s. 120).

Jeg startet alle intervjuet med en innledning om tema. Deretter stilte jeg spørsmål som respondenten kunne reflektere fritt over ut fra en veiledende temaguide som ble utarbeidet for å sikre at alle kom innom de samme kjernespørsmålene (se vedlegg 3 og 4). Samtalen i fokusgruppeintervjuet fløt fritt mellom likeverdige deltakere. Bare ved et par anledninger måtte jeg styre samtalen slik at den fokuserte på temaet som skulle diskuteres. Alle var svært engasjerte og kom med mange synspunkter og innspill. Tonen dem imellom var god, selv om de ikke var enige om alt.

Både ledere og politikere kan anses som det Kvale & Brinkmann omtaler som *elitepersoner*. Disse er vant til å bli spurt om sine meninger og kan mer eller mindre ha forberedt «innlegg» som kan fremme synspunktene de ønsker å kommunisere via intervjuet. Da krever det innsats fra intervjuerens side for å komme forbi dem. (2015, s. 176). I samtale med enkelte av politikerne opplevde jeg at noen hadde forberedt et «valgkampinnlegg» med fokus på egen politikk og andre partiers svakheter. Da måtte jeg drive samtalen tilbake til undersøkelsens tema.

Jeg oppnådde, slik jeg ser det, god kontakt med både politikere og ledere, noe som kan skape trygghet og føre til at respondentene kommer med sine ærlige synspunkter, og informasjonen forskeren får er sann. Det er imidlertid viktig å advare mot å vurdere et intervjus kvalitet ut fra graden av forståelse mellom intervjuer og respondent. Å forutsette at jo mer forståelse som oppnås mellom deltakerne, desto mer sannhet vil intervjupersonen frembringe, kan være en forhastet slutning. Det kan også være at en nær forståelse mellom intervjuer og respondent vil føre til at respondenten tilpasser sine svar til det de tror at intervjueren forventer av dem. (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 122). Dersom intervjuer har nærhet til respondentene øker trolig faren for tilpasning av svar. Jeg kjente verken politikere eller lederne fra før. Da intervjuene ble gjennomført hadde jeg ikke startet som biblioteksjef i Ski. Men min rolle som biblioteksjef førte kanskje likevel til at de valgte å fremstå som mer positive til biblioteket enn de ville gjort med en nøytral forsker. Lederne vil bli mine kollegaer. Da er det naturlig å stille seg spørsmålet om deres svar og innspill er farget av vilje til å støtte en kollega. Denne feilkilden ville trolig vært langt større dersom jeg hadde vært etablert leder, og dermed ansvarlig for praksis og tjenestetilbud, enn til en som skal starte og dermed ikke har ansvar for det som har vært. Det er likevel viktig å være klar over at både ledere, som blir fremtidige

kollegaer og politikere trolig lot seg farge av at forsker ikke er en utenforstående objektiv person, men en lokal leder i fagfeltet.

2.5. Gjennomføring av studien

Jeg gjennomførte, som tidligere nevnt, ni individuelle intervjuer og et fokusgruppeintervju. Jeg valgte ut respondenter slik jeg har forklart i kapittel 2.3.2. Alle respondentene ble kontaktet av meg pr e-post med forespørsel om å delta i studien. Et informasjonsskriv ble lagt ved (se vedlegg 1 og 2). Jeg søkte på forhånd NSD om godkjenning, og søknaden ble innvilget. Alle respondentene godkjente og skrev under på en avtale hvor hensikten og vilkårene for undersøkelsen kom frem.

Jeg startet med de individuelle intervjuene som ble avholdt på dag eller kveldstid, alt etter politikernes ønske. Respondentene møtte i rett tid, bortsett fra en som ble forhindret, og intervjuet ble gjennomført på telefon i etterkant. Jeg opplevde at det var mer krevende å føre en telefonsamtale enn å sitte ved et bord og samtale. Intervjuet ble derfor både kortere og mer strukturert enn de mer personlige samtalene som ga mer informasjon. Flere forskere har hatt de samme erfaringene med telefonintervju kontra fysiske intervjuer (Tjora, 2017, s. 170)

Metodelitteraturen anbefaler at respondenter bør være på hjemmebane under intervjuet, eventuelt at intervjuet foregår på et nøytralt sted (Tjora, 2017; Kvale & Brinkmann, 2015; Johannessen et al., 2016). Jeg valgte et møterom på Ski bibliotek som intervjusted. Grunnen til dette var at biblioteket er et offentlig rom, og undersøkelsen omhandlet denne virksomheten og i noen grad også lokalene. Jeg anså det som mulig, og fikk rett i mine antakelser, at noen av respondentene hadde lite kjennskap til bibliotekene fra før. Da burde de se lokalene før intervjuet.

Politikerne var enkle å samtale med og genuint opptatt av temaene. En medhjelper fra biblioteket observerte intervjuene, bidro med lokalkunnskap om Ski bibliotek, og kom også ved noen anledninger, med nyttige utdypende kommentarer og spørsmål.

Jeg startet med å presentere emnet og hensikten med intervjuet og studien. Deretter presenterte både forsker, medhjelper og deltaker(e) seg. I fokusgruppeintervjuet satte jeg også noen kjøreregler for samtalen. Jeg hadde en intervjuguide som var veiledende, men ikke bindende for alle intervjuene (se vedlegg 3 og 4). Dermed ble jeg ikke bundet til at alle skulle svare på akkurat de samme spørsmålene og var fri til å stille utdypende spørsmål når det kom interessante innspill. Politikerne var opptatt av ulike sider ved temaet. De svarte på spørsmål

innenfor hovedtemaene bibliotekets rolle, flytting og samlokalisering, selv om vektingen var ulik. Noen av utsagnene fra enkeltpolitikere ble tatt med videre i intervjuer med andre, slik metoden tillater. Dermed ble ingen intervjuer like, informasjonen bredere. Det er også utfordringer knyttet til dette ved at enkelte poeng bare blir drøftet med noen av respondentene. Jeg avsluttet alle intervjuene med å oppsummere hovedpunkter og sjekket at jeg hadde forstått respondentene og gav dem muligheter for nyanseringer, korrigeringer eller tilføyelser. Jeg spurte også om hva de synes var viktigst av det vi hadde diskutert.

De individuelle intervjuene ble tatt opp på lyd ved hjelp av mobiltelefon og diktafon for å være på den sikre siden. Fokusgruppeintervjuet ble i tillegg til mobilopptak filmet for å være trygg på at alt som ble sagt ble med i datainnsamlingen. I tillegg sikret det hvem som sa hva i transkriberingsarbeidet. Det nonverbale, i form av for eksempel anerkjennende nikk og hoderisting, kan gi verdifull informasjon. Det er viktig å være klar over at det å ta opp film/lyd har både positive og negative elementer i seg. Det positive er at vi får med alle utsagn, noe som legger grunnlaget for en detaljert analyse. Det negative er at enkelte informanter begrenser seg når intervjuet tas opp fordi de blir bevisste på at «alt er på tape». Dette problemet er trolig mindre i denne studien enn i studier av mer personlig, følsomme eller kontroversiell karakter (Tjora, 2017).

I tillegg til opptak hadde jeg med meg en medhjelper som gjorde notater av for eksempel observasjoner, eller av uttalelser som ble sagt så lavt at det var fare for at det ikke kom med på opptaket. Jeg gjorde også notater selv, mest med tanke på oppfølgende spørsmål og en avsluttende oppsummering.

Gjennomføringen av fokusgruppeintervjuet gikk også greit, men bød på noen utfordringer fordi ungdomsskolerektoren meldte avbud dagen før. Jeg anså likevel utvalget av respondenter til å være dekkende siden skolen var representert gjennom en barneskolerektor, men en time før intervjuet skulle starte, av slo hun. Hun prøvde å få en annen til å stille uten å lykkes, og dermed ble ikke skolene representert, noe som trolig påvirket diskusjonen.

For å få skolens innspill til temaer som ble tatt opp i samtalen, gjorde jeg flere avtaler med barneskolerektoren om intervju i etterkant, men hun uteble. Frafall av respondenter er en aktuell faktor for å vurdere undersøkelsens validitet. Det er verdt å stille seg spørsmålet ved grunnen til at en ikke stiller er at vedkommende har divergerende synspunkter i forhold til det gjengse. Jeg undersøkte litt rundt dette, og anser det som mest sannsynlig at grunnen til frafall

av denne rektoren trolig var at hun ikke valgte å prioritere dette i en travel skolehverdag. Det indikerer kanskje også at hun ikke anser biblioteket som særlig nyttig for skolen.

Jeg anså skolens innspill som viktig. Jeg tok derfor kontakt med en annen rektor som var villig til å svare på spørsmål og komme med innspill. Dette fikk ikke samme tyngde som det ville fått i en diskusjon med fokusgruppen der flere kan utfylle hverandres synspunkter. Jeg ser ikke bort fra at skolenes tilstedeværelse kunne ført samtalen i en noe annen retning.

Etter at intervjuene var gjennomført, ble de løpende fullstendig transkribert, og språket ble noe tilpasset normalt skriftspråk. Lydfilene var av god kvalitet slik at transkriberingen gikk problemfritt. Det viste seg at det ikke var vanskelig å skille stemmene i fokusgruppeintervjuet fra hverandre. Dessuten ble transkriberingen utført kun få dager etter intervjuet slik at jeg hadde friskt i minne hvem som sa hva. Filming fremsto derfor som unødvendig. Men dersom man overlater transkriberingen til en tredjeperson, kan filmopptak gi viktig informasjon. I ettertid kan man si at det heller ikke var nødvendig å notere, men jeg opplevde det likevel nyttig, ikke minst å sammenligne mine notater med medhjelperens. Jeg opplevde at vi i overraskende grad hadde vektlagt og notert de samme punktene.

Da transkriberingen var fullført, ble alle notatene gjennomgått og kategorisert med det Jacobsen betegner som en åpen koding, der «kategorisering starter med det grunnleggende kravet om at kategoriene skal være fundert i data. De skal springe ut fra de dokumentene, observasjonene og intervjuene vi har tilgjengelig» (2015, s. 207). Metoden skal i hovedsak være induktiv. Kategoriseringen ble gjort for å forenkle sammenfatningen av funnene og utføre analysen.

Jeg systematiserte funnene og valgte å gjøre rede for dem i fire deler; bibliotekbruk og erfaringer med bibliotek, og deretter de tre forskningsspørsmålene som omhandler bibliotekets rolle, flytting av biblioteket og samlokalisering.

I analysen tok jeg for meg likheter og forskjeller mellom de ulike politiske partiene, mellom politikere og ledere. Jeg gjennomførte også en substansiell drøfting, som innebar å sammenligne min undersøkelse med annen forskning og teori.

2.6. Validitet og reliabilitet

Det er viktig å være klar over at det ved all forskning kan forekomme feil, både fra forskeren og informantenes side. De viktigste feilkildene innenfor kvalitativ forskning dreier seg om validitet og reliabilitet, ifølge Jacobsen (2015).

Intern validitet dreier seg om troverdighet, hvorvidt en måler det en ønsker å måle ved hjelp av undersøkelsen, og om resultatene oppleves som riktige. Det må være samsvar mellom virkeligheten og forskerens beskrivelse av virkeligheten, også kalt validering. I den forbindelse er det flere aspekter som det kan stilles spørsmål ved:

Gir studieobjektene en sann presentasjon av virkeligheten? Har jeg fått tak i de riktige kildene? Dataene er gyldige i den grad jeg har fått tilgang til informanter som gir riktig informasjon. I tillegg til at informantene må være rette, må de ha vilje, kunnskap og evne til å gi fra seg informasjonen.

I denne studien er ikke kunnskap om bibliotek en forutsetning for å gi fra seg informasjon. Interessante innspill kan komme fra deltakere som ikke vet mye om bibliotek, noe jeg absolutt opplevde. Det er grunn til å tro at jeg har fått tilgang til respondenter som gir riktig informasjon. Det er imidlertid viktig å være klar over at respondentene i denne undersøkelsen ikke forholder seg til objektive sannheter, men sin versjon av sannheten. De opplevdes som svært villige til å si det de mener, men det er viktig å være klar over at konteksten kan påvirke informasjonen de gir.

Semistrukturerte intervjuer har den styrken at dersom det var noe jeg var i tvil om, kunne jeg stille oppfølgende og oppklarende spørsmål, samt oppsummere til slutt der det var mulig for respondentene å presisere, bekrefte eller avkrefte funn. Dette øker valideringen.

Gir forskeren en sann representasjon av data? er et annet viktig spørsmål. I en analyse må forskeren alltid kutte detaljer, forenkle og systematisere. Gjennom dette arbeidet beveger forskeren seg bort fra respondentene, noe som svekker troverdigheten. Her ligger det en fare for at forskeren, istedenfor å representere data, legger inn egne meninger og synspunkter. Jeg foretok en forenklet form for respondentvalidering ved å oppsummere samtalene før vi avsluttet. Deretter systematiserte og kategoriserte jeg funnene med utgangspunkt i datagrunnlaget og ikke etter på forhånd fastsatte kategorier.

Jeg har analysert funnene i lys av teori og tidligere forskning på området og har kommet til mange av de samme konklusjonene. Sammenfall med andre undersøkelser styrker validiteten.

Mens den interne validiteten, troverdigheten, omhandler om forskeren har beskrevet temaet på en riktig måte, dreier *den eksterne validiteten* om overførbarheten, i hvilken grad funnene fra undersøkelsen kan generaliseres (Jacobsen, 2015, s. 237). Jo flere enheter som er undersøkt,

jo større er sannsynligheten for at man kan generalisere funn, både til andre enheter innenfor samme case, og til andre case.

Jeg har undersøkt kun en case, og kan derfor i liten grad generalisere funnene. Funnene vil ofte være knyttet opp mot konteksten, i dette tilfelle Ski bibliotek. Ved å gjenta lignende undersøkelser andre steder, øker sannsynligheten for at man kan generalisere fra en kontekst til en annen. I kvalitative studier generelt, og i denne casestudien spesielt, er det viktig å være klar over at vi ikke kan være sikre på å ha fått et representativt utvalg av enheter eller case. Dette kalles moderat generalisering der jeg kan argumentere for at funn gjort i en kvalitativ studie også kan være gyldig i andre sammenhenger. Men det er ifølge Jacobsen (2015 s. 24). klare begrensinger på hvor langt funnene kan generaliseres Det er likevel grunn til å anta at politikeres og leders syn på biblioteket i Ski i en viss grad vil sammenfalle med disse gruppens syn andre steder, i det minste i Norge.

Reliabilitet handler om i hvilken grad dataene er pålitelige. Hvilke data som samles inn, hvordan dette gjøres og om den videre bearbeidingen av dataene er nøyaktig utført. Jo flere uavhengige målinger en har av det samme fenomenet, og hvis en får tilnærmet samme resultat, jo mer pålitelige er dataene.

I denne studien brukes kun en metode, kvalitative intervjuer, men både individuelt og i fokusgruppe. Jeg har begrunnet valget av metode i kapittel 2.3. Men at kun en metode benyttes svekker påliteligheten. Dataene er likevel pålitelige fordi det er foretatt ni individuelle og et fokusgruppeintervju med respondenter som ser temaet fra ulike ståsteder.

Den såkalte intervju-effekten påvirker dataene som samles inn og er særlig merkbart i fokusgruppeintervju der samtalsens form og innhold formes av deltakerne. De påvirkes av hverandre og av intervjueren. Min rolle som moderator er førende for hvordan diskusjonen blir. I denne studien ble min påvirkning liten siden respondentene i svært stor grad styrte samtalen selv. Kjemien i de individuelle intervjuene, mellom meg som biblioteksjef og politikere og ledere, kan også påvirke innholdet. Som jeg har vært inne på tidligere, er det mulig at respondentene ville ordlagt seg annerledes om forskeren hadde vært nøytral og ikke biblioteksjefen. Det kan stilles spørsmål ved om jeg som forsker har den nødvendige distansen til forskningsobjektet. Forskeren må ha et unikt perspektiv på studien og funnene må være et resultat av forskningen og ikke et resultat av forskerens subjektive holdninger (Johannessen et.al, 2015 s. 234). Jeg er klar over at mitt perspektiv kan påvirke både spørsmålsstilling, diskusjonene, tolkningen og analysen. Det har jeg selvsagt forsøkt å

motvirke. Jeg mener at min faglige bakgrunn mer er en styrke enn en utfordring fordi dette innebærer at jeg har stor kunnskap om og forståelse for emnet. Det er verdt å merke seg at jeg ikke hadde startet som biblioteksjef da intervjuene ble gjennomført, noe som minimerer denne feilkilden.

Dokumentasjon av data er sentralt. Jeg filmet fokusgruppeintervjuet og tok lydopptak av de individuelle intervjuene. Som jeg har vært inne på tidligere, kan opptak på film eller lydfil slik det er gjort her, påvirke respondentenes utsagn.

Gjennom transkriberingen er alt dokumentert ordrett, og det er mulig å gjøre dataene tilgjengelige for andre forskere. I denne oppgaven har jeg klarlagt hvilke metoder som ble benyttet, reflektert over hvordan metode og kontekst har påvirket resultatene og vurdert funnene i forhold til eksisterende forskning. Gjennom denne åpenheten kan andre forskere få innsyn, foreta en uavhengig analyse og kontrollere mine konklusjoner dersom dette er ønskelig og deretter vurdere kvaliteten av forskningen.

3. Teoretiske tilnærminger

Teori er viktig for å gi forståelse til problemstillingen og som bakteppe for å analysere funnene i undersøkelsen. I denne studien er problemstillingen: *Hvilke holdninger har politikere og ledere i Ski kommune til bibliotekets rolle i utviklingen av lokalsamfunnet?* For å besvare dette har jeg gjort en kvalitativ undersøkelse der spørsmålene er knyttet til bibliotekets roller, grunnene for, og virkningene av, flytting av biblioteket og muligheter og utfordringer ved samlokalisering av videregående skole, kulturskole og bibliotek.

Da jeg skulle planlegge undersøkelsen opplevdes *fireromsmodellen* som en hensiktsmessig teoretisk modell å ta utgangspunkt i. Modellen har sitt utgangspunkt i forskning på danske bibliotek. Den har stått sentralt innenfor nordisk bibliotekutvikling siden den ble presentert i 2010, og da som en videreutvikling fra en modell fra 1994. Hensikten er å skape ny legitimitet for bibliotekene gjennom en analytisk sammenfatning av virksomheten på en slik måte at politikere, samfunn og befolkning kan forstå bibliotekets betydning (Jochumsen, 2016). Modellen er blitt benyttet som grunnlag ved flere lignende studier og har også fungert som veiledning ved utforming av flere nye bibliotek.

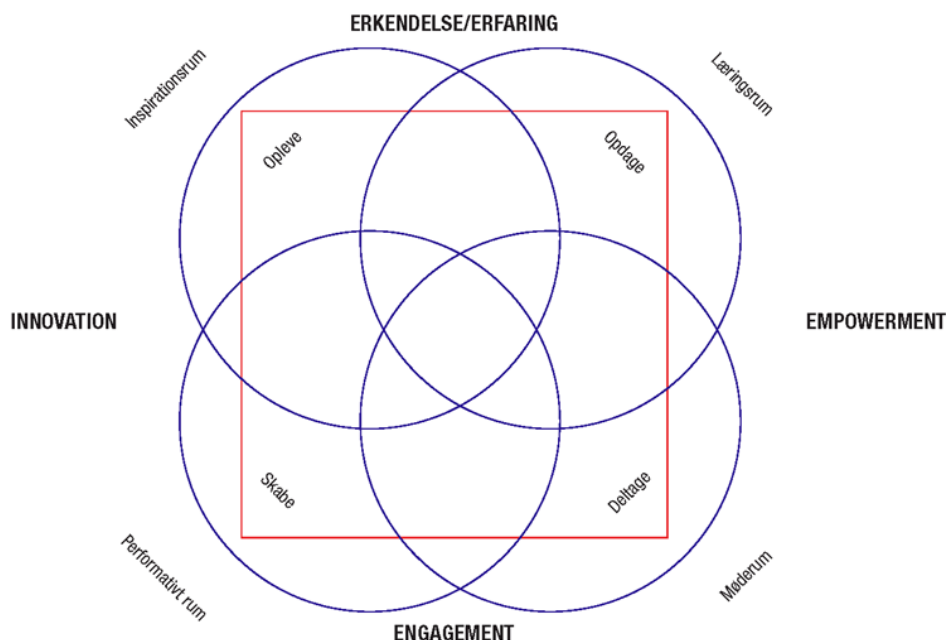
3.1. Fireromsmodellen

Fireromsmodellen, også kalt *the four-space-model*, ble utviklet av Dorthe Skot-Hansen, Henrik Jochumsen og Casper Hvenegaard Rasmussen. Den skulle reflektere «de utfordringer samfundsutviklingen stiller bibliotekerne over for» og samtidig synliggjøre «de potensialer bibliotekerne har for at opfylde brukernes behov i det senmoderne videns- og oplevelsessamfund» (Folkebibliotekerne i vidensamfundet, 2010, s. 91)

Modellen tar utgangspunkt i Skot-Hansens *firesentermodell* som har bakgrunn i en studie av tre bibliotek i ulike lokalsamfunn i Danmark på 1990-tallet: landkommunen Dragsholm, provinsbyen Viborg og storbyområdet Indre Nørrebro. Det ble benyttet både kvalitative og kvantitative metoder. Hun utarbeidet en modell som fungerte som grunnlag for undersøkelsen av bibliotekenes profil. Hensikten var å bidra til en diskusjon om bibliotekets målsetninger. Resultatene av forskningen ble offentliggjort i 1994, og funnene viste at bibliotekene hadde mange funksjoner. Ut fra funnene valgte hun å dele bibliotekets roller inn i fire: *Kultursenter* som ramme om kulturell og kunstnerisk opplevelse og utfoldelse så som arrangementer, utstillinger og verksted med mer. *Vitensenter* som ramme om utdanning og opplysning så som studiefasiliteter og faglitteratur. *Informasjonssenter* som ramme for offentlig-, referanse- og turistinformasjon og lignende. *Sosialsenter* som ramme om hverdagens sosiale liv, et værested, rådgiving, oppsøkende virksomhet med mer (Andersson & Skot-Hansen, 1994).

I siste halvdel av 1990-tallet satte den digitale tidsalder inn for alvor, og det ble stilt spørsmål ved behov for fysiske bibliotek når folk kunne benytte internett og finne kunnskap og informasjon der. Det viste seg imidlertid at publikum slett ikke sluttet å bruke biblioteket, men brukte det på en annen måte enn tidligere. Med bakgrunn i denne endringen, ble firesentermodellen fra 1994 videreutviklet i samarbeid med Henrik Jochumsen og Casper Hvenegaard Rasmussen til en fireromsmodell i 2010.

Modellen skal ikke være et redskap til prioritering, men en modell som angir muligheter. Den kan derfor være nyttig i samtaler om bibliotek, også i Ski. Biblioteket skal gi brukerne mulighet til selv å oppleve, oppdage, delta og skape, og dette foregår i fire såkalte rom: *inspirasjonsrommet, læringsrommet, møterommet og det performative rom*. De fire rommene er ikke ment å være fire konkrete, atskilte rom, men fire funksjoner som støtter og samhandler med hverandre. Dette bør få følger for biblioteklokalene, tilbudet, programmer og samarbeidspartnere.

(Jochumsen, 2016, s.47)

Målene er erkjennelse, engasjement, innovasjon og myndiggjøring. De to første målene, erkjennelse og engasjement, handler om å støtte det enkelte individs erkjennelse og engasjement i søken etter mening og identitet i et komplekst samfunn. De to siste målene retter seg mot samfunnet. Myndiggjøring dreier seg om utviklingen av sterke og selvstendige innbyggere som kan løse dagligdagse problemer på egenhånd, mens innovasjon vil gi nye svar på praktiske problemer eller utvikle nye konsepter, metoder eller uttrykk.

(Folkebibliotekerne i vidensamfundet, 2010).

Inspirasjonsrommet er plassen for meningsfulle opplevelser, som også kan utfordre mennesker til å velge og til å endre oppfatning. Dette underbygger målene om erkjennelse og innovasjon (Jochumsen, 2016). Opplevelsesdimensjonen fyller en stadig større plass i hverdagen og konkurransen mellom opplevelsesprodusenter er blitt større. Skal biblioteket være attraktive på dette markedet, må det mer inspirerende formidling til, noe som setter krav til innredning, design og nye aktiviteter i bibliotekene. Inspirasjonsrommet kan by på forestillinger, kunstneriske uttrykk og sjangre.

I hvor stor grad respondentene i denne studien synes at opplevelsesaspektet er en sentral oppgave for biblioteket, og noe de ønsker fokus på, vil funnene vise. Trolig vil kulturskolen og kulturetaten være de som er mest opptatt av dette.

Læringsrommet underbygger i stor grad målene opplevelse og myndiggjøring. Her kan barn, unge og voksne oppdage og tilegne seg ny kunnskap gjennom fri tilgang til informasjon og kunnskap, både analogt og digitalt, og dermed øke sin kompetanse (Jochumsen, 2016). Dette skjer gjennom egenstudier, men også kurs, foredrag, samtaler og aktiviteter. Barn og unge vil gjerne ha opplevelsesorientert læring gjennom lekende, interaktive og sosiale læringsmønstre. Voksne og studenter etterspør gjerne studieplasser og stille lesesaler. Livslang læring har økt kraftig i omfang de senere årene, og bibliotekene må videreutvikle tjenester som allerede ytes til studenter og andre kunnskapstørste.

Trolig vil læringsrommet bli mest vektlagt blant respondentene, ikke minst fordi det er bibliotekets «gamle rolle». Det er grunn til å tro at de fleste politikere vil være opptatt av dette fordi tilgang til kunnskap kan være et viktig politisk våpen for å utjevne sosiale forskjeller mellom innbyggerne. Representanten fra skolen vil nok også vektlegge denne rollen fordi det understøtter deres fokus på læring. Disse antagelsene vil undersøkelsen avdekke.

Møterommet er en åpen publikumsfære mellom jobb og hjem der folk kan møtes fritt. Det underbygger målene involvering og myndiggjøring. Samfunnet trenger et sted der folk kan møtes, på tvers av generasjoner, verdier, etnisitet og interesser (Jochumsen, 2016). Dette har fått en langt større plass i bibliotekene de senere årene, ikke minst på grunn av multikulturelle samfunn der også det offentlige har satt fokus på at møter mellom mennesker er viktig for å skape forståelse og et felles, velfungerende samfunn. Møteromsfunksjonen er også nevnt i Folkebibliotekloven (1985). Begrepet som brukes der er *møteplass*. På bakgrunn av lovteksten og praksis innenfor fagfeltet, vil jeg benytte ordet møteplass videre i oppgaven.

Møter kan foregå både i grupper på nett og live i det fysiske biblioteket. Fysiske møteplasser krever rom. Det har ført til endringer i biblioteklokalene slik at antall reoler har blitt færre, og antall sitteplasser har blitt flere. En cafe og aviskrok skaper rom for uformell samtaler, såkalte lav-intensive møteplasser, som anses som viktige funksjoner for bibliotek.

Det er grunn til å tro at undersøkelsen vil vise at de fleste respondentene, og i særlig grad politikere, vil være opptatt av møterommet, spesielt med tanke på integrering. Målene involvering og myndiggjøring er viktige verdier i et demokratisk samfunn.

Det performative rom underbygger i særlig grad involvering og innovasjon og deltakerne blir inspirert til å skape nye uttrykk i møte med kunst og andre kulturer. De får tilgang til verktøy og veiledning i aktiviteter som interaktive spill, skrivning, makerspace og workshops på

bibliotekene. Det performative rom kan også fungere som plattform for fremvisning og distribuering av publikums arbeider og produkter (Jochumsen, 2016).

Dagens innbyggere er i større grad enn tidligere opptatt av å være aktive medskapere som vil ha innflytelse og bidra. Yngre generasjoner er ikke bare kulturforbrukere, men også kulturprodusenter, og ønsker muligheter både for brukerinvolvering og brukerdreven innovasjon. Dette bør biblioteket legge til rette for ved å stille utstillingsplass, ulike verksteder og scener til rådighet.

Sannsynligvis vil yngre mennesker, mer enn eldre, være opptatt av dette fordi ungdom er mer vant til å formidle. Noen godt voksne mennesker ønsker seg kanskje tilbake til den tiden da bibliotekene var stille rom, for ettertanke, lesing og studier. Hvorvidt denne antagelsen stemmer med denne undersøkelse vil vise seg. Ut ifra kulturskolens mandat er det grunn til å tro at de i særlig grad vil være opptatt av at det legges til rette for performance.

Fireromsmodellen er et resultat av at bibliotekene er i endring. Det tradisjonelle biblioteket var en samling av fysiske materiale som ble stilt til rådighet for brukerne. Bibliotekene i tidligere tider hadde en klar identitet, det var et sted man kunne finne kunnskap og låne med seg bøker hjem. Nå er identiteten noe man i langt større grad må skape, i det lokalsamfunn man skal betjene og med de ressursene man har til rådighet. Bibliotekenes legitimitet er også under oppbrudd (Jochumsen, 2016). Modellen er ment å tjene som refleksjon, så vel som mulighet for prioritering og fokusering i bibliotekene. Forfatterens intensjon var at den skulle brukes som rammeverk for diskusjon om bibliotekets overordnede hensikt og legitimitet i relasjon til ansatte, politikere, brukere og samarbeidspartnere, men også som instrument ved utvikling og design av fysiske lokaler, tjenester og kommunikasjon.

Ifølge Audunson (2016) er fireromsmodellen godt egnet til å vise kompleksiteten i folks bruk av bibliotek. Den kan gi utgangspunkt for å legitimere et bibliotek som bygger på det mangfoldet som er selve bibliotekets vesen.

Modellen har fått stor utbredelse, noe som er en styrke, og den blir ifølge Jochumsen med flere (2012, s 595) benyttet på ulike måter. Den kan være et instrument for å bygge, designe, innrede, og ominnrede biblioteklokaler. I Norge er modellen benyttet både ved reorganiseringen av Trondheim bibliotek og ved opprettelsen av Nye Deichman i Oslo. Modellen spiller også en viktig rolle i ulike utviklingsprogram, for eksempel av utprøving av modellbibliotek for fremtiden eller i utviklingen av bibliotek for eksempel gjennom partnerskap. Det er prøvd ut, med suksess, ved flere danske bibliotek så som Dokk1 i Århus.

Modellen kan også være et verktøy for ledelse og kommunikasjon i forbindelse med utvikling av bibliotekplaner og -politikk.

Dette viser at fireromsmodellen kan benyttes på ulike måter og til ulike formål, noe som understreker hvilket potensiale den har. Det at den brukes på mange steder og ulike måter styrker modellens stilling, men det er verdt å merke seg at den har størst innflytelse i Norden.

Modellen bygger, som nevnt, på fire mål: erkjennelse, innovasjon, engasjement og myndiggjøring. Dersom målene ikke anses som hensiktsmessige og viktige, faller modellen, men innenfor fagfeltet har det vært konsensus om målene i en årrekke, i hvert fall i Norden. Hovedgrunnen er kanskje at to av målene, involvering og myndiggjøring går tilbake til de grunnleggende verdiene bibliotek hadde da folkebibliotekvesenet oppsto, mens de to andre målene, innovasjon og opplevelse, peker mot nåtidens og fremtidens kunnskaps- og opplevelsessamfunn. (Jochumsen et al., 2012). Dermed står den ene foten på fast grunn med rot i tradisjon, mens den andre står på upløyd mark, mot fremtiden.

Modellen har møtt svært lite kritikk. Den sterke stillingen den har innenfor det nordiske bibliotekfagfeltet setter kanskje flere grenser enn den fremmer kreativ tenkning. Den kan oppleves som et svært godt verktøy for bibliotekutvikling. Det er likevel på sin plass å spørre om den er en tvangstrøye, og om bibliotekfeltet ville vært mer tjent med å ikke ha en slik modell, eller å ha en modell som var langt mer radikal. Gjør vi alle bibliotek like ved å tre denne modellen ned over hodet på dem istedenfor å utvikle fruktbare variasjoner slik modellens intensjon egentlig er tenkt?

En annen og motsatt måte å utvikle bibliotek på, er etter kvantitative målinger av kost- nytte-faktorer og etter prinsippet om tilbud og etterspørsel. Et slikt styringsverktøy vil trolig være et svært dårlig alternativ der de fleste av bibliotekets fasetter vil gå tapt.

Under gjennomføringen av intervjuene vil jeg ha fireromsmodellen i bakhodet for å sørge for at samtalen er innom alle de fire rommene, uten at modellen introduseres, noe som trolig vil være lite hensiktsmessig. I analysen vil jeg benytte modellen aktivt opp mot mine funn.

3.2. Eksempler på bibliotek med vektlegging på ulike rom.

Det er mange bibliotek som har tatt i bruk fireromsmodellen. Et av dem er *The Darling Library* i Malmö som har fokusert på inspirasjonsrommet og laget en strategi med en mengde arrangementer og aktiviteter, nye samarbeidspartnere og en fleksibel design for å øke publikumsbesøket (Jochumsen, Rasmussen & Skot-Hansen, 2012). Også *Hampshire County*

Council i Storbritannia har satset på å utvikle folkebibliotek som opplevelsessentre, med bibliotektenester som tilgang til, og utlån av, medier og informasjon som kjernetjeneste. Frivillige organisasjoner har fått stor plass til formelle og uformelle møter.

Idea Stores i Øst-London er et godt eksempel på et bibliotek som har vektlagt læringsrommet. Arbeidsledigheten er høy, og utdanningsnivået er lavt, blant innbyggerne i denne bydelen. Konseptet bak biblioteket er å utjevne de store sosiale og økonomiske forskjellene. Biblioteket tilbyr, i tillegg til tradisjonelle bibliotektenester, et vidt spekter av voksenopplæringsklasser, læringslabber og karriereveiledning (Jochumsen et al, 2012). Også *Drammensbiblioteket*, som var et samarbeidsprosjekt på tvers av etater og forvaltningsnivåer, fokuserer på læring knyttet opp mot sentrale utdanningsinstitusjoner. Det er også en møteplass for byens befolkning med et rikt og variert tilbud av medier og arrangementer.

Amsterdams hovedbibliotek, med sine 1500 sitteplasser, spredt over hele biblioteket, cafe og restaurant, er et godt eksempel på et bibliotek som har prioritert møteplassfunksjonen. Biblioteket fungerer som en urban møteplass i byen (Jochumsen et.al, 2012). Det gjør også *Dokk1* i Danmark, som er blitt Århus' storstue. Som mange andre bibliotek i Danmark har de borgerservice, som er en offentlig informasjonstjeneste der man kan få utført mange tjenester, integrert i biblioteket. I tillegg har de et utstrakt samarbeid med frivillige lag og foreninger, som tilbyr kurs og møter av ulike slag. Her i landet er *BiblioTøyen*, som nærmest er en fritidsklubb for tweens, er godt eksempel på møteplass der ungdom kan møtes, helt uformelt, eller delta på ulike aktiviteter.

Library 10 i Helsinki og *Garaget* i Malmö er innovative eksempler som vektlegger performancerommet. De har orientert seg mot unge kreative entreprenører som får drive med ulike kreative verksteder så som musikk, og publikum kan benytte lokalene til egne arrangementer og få hjelp til markedsføring. (Jochumsen et al., 2012; Malmö stad, udatert).

4. Tidligere forskning

I dette kapittelet vil jeg først oppsummere forskning som analyserer de målgruppene jeg studerer: politikere og ledere. Det er få undersøkelser om lederes holdninger, og flere om politikere. Deretter vil jeg gå inn på flere spesifikke roller med utgangspunkt i fireromsmodellen, der forskning som analyserer ulike respondenters vurderinger, og særlig politikeres, vil bli oppsummert. Til slutt vil jeg gjøre rede for noen relevante studier knyttet til

byplanlegging og samlokalisering av bibliotek med andre virksomheter. Geografisk har jeg valgt studier fra Europa, selv om jeg selvsagt er klar over at det er gjort interessant forskning også andre steder. Begrensningen er gjort av kapasitetshensyn, men også fordi jeg har vurdert forskning som står nær Norge geografisk som mest relevant.

4.1. Politikk og politikeres holdninger til bibliotek

En kvalitativ studie av britiske politikere fra alle partier, utført av Pearce (2003) viste at flere politikere ikke kunne gjøre rede for sitt partis bibliotekpolitikk. De mente likevel at partitilhørighet og ideologi hadde stor innflytelse på deres syn på bibliotek. Usherwood (1993), som studerte britiske lokalpolitikeres oppfatninger av verdier og tjenester knyttet til folkebibliotek på 1990-tallet, fant også at politikeres syn varierte med partitilhørigheten, men mindre i bibliotekpolitikk enn på andre områder. De konservative var pragmatiske i sin tilnærming, labourrepresentanter var motivert av sosial rettferdighet og de liberale av samfunnsvelferd.

Audunsons kvalitative studie (2005) fant at norske rikspolitikere og lokalpolitikere hadde mange sammenfallende vurderinger av bibliotek. Kunnskapsformidling og dannelsesfunksjonen var viktig, men lokale politikere, mer enn de sentrale, vektla demokratifunksjonen. Calixto gjennomførte 53 semistrukturerte intervjuer med politikere og bibliotekarer i en studie av portugisiske folkebibliotek og konkluderte med at politikere på lokalplan var mer opptatt av bibliotek enn rikspolitikere, og lokalpolitikere anså bibliotek som en viktig lokalpolitisk sak (2003). Dette sammenfaller med Usherwood & Linley funn fra England (1998).

I 2017 publiserte Parker, Marín-Jiménez, Gallo-León og Gómez-Hernández (2017) en dokumentstudie av spanske partiprogram for regional- og kommunevalg i regionen Castilla-La Mancha i 2007 og 2015 der cirka 800 forslag ble gjennomgått. Det var lite systematikk i forslagene. Forskerne hevdet at dette hang sammen med manglende kunnskap om bibliotekfeltet hos partikomiteen som koordinerte valgprogrammene og mangel på strategiske planer og retningslinjer innenfor bibliotekfeltet. Studien konkluderte med at selv om folkebibliotek ble presentert i valgprogrammene, hadde politikerne liten forståelse for bibliotekets virksomhet og hovedutfordringer.

Når det gjelder politikeres bruk av og holdninger til bibliotek, ser vi at flere undersøkelser slår fast at politikere i land som Storbritannia og Spania har lite kunnskap om bibliotekfeltet og om bibliotekpolitikk (Parker et al., 2017; Pearce, 2003; Usherwood, 1993). Funn fra en

kvalitativ undersøkelse i Nederland (Stadsmonitor Vlissingen, 2003) viser at bibliotekpolitikk anses som mindre viktig enn andre felt.

Calixto (2003) hevder at både bibliotekbruk og synspunkter på bibliotek påvirkes av lokale og individuelle faktorer, slik som politikernes utdanning og erfaringer samt størrelsen på de lokale kommunene. Andre faktorer som virker inn er media og folkeopinionen, og noen påpekte at bibliotek fikk lite medieoppmerksomhet (Pearce, 2003; Smith & Usherwood, 2003)

Forskningen det her er gjort rede for, er interessant for å vurdere om Ski politikeres og lederes bruk av og erfaringer med bibliotek sammenfaller med grupper andre steder. Jeg har ingen kunnskap om hvorvidt de er lånere ved biblioteket, og i hvilken grad de har kunnskap om virksomheten, men antar at det vil være ulikt. Jeg tror de vet mindre om sentral bibliotekpolitikk enn om den lokale, men at de først og fremst vil fremme sine egne politiske synspunkter på emnet. Deres utdanning og erfaringer vil trolig farge synspunktene deres slik Calixto (2003) fant i sin undersøkelse.

Jeg har gjort et strategisk utvalg av respondenter. Når det gjelder politikere, har de ulike utdannelser og yrkeserfaring, uten at dette har vært et utvalgsriterium. Lederne har, naturlig nok, akademisk bakgrunn, men erfaringer med, og kunnskap om, bibliotek kan likevel være varierende. Det blir interessant å se i hvilken grad mine funn avviker eller sammenfaller med tidligere forskning.

4.2. Bibliotekenes rolle i samfunnet

Når det gjelder bibliotekets rolle i samfunnet kan vi se dette med bakgrunn i Folkebibliotekloven (1985)

Folkebibliotekene skal ha til oppgave å fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet, gjennom aktiv formidling og ved å stille bøker og andre medier gratis til disposisjon for alle som bor i landet. Folkebibliotekene skal være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt.

Loven pålegger biblioteket mange roller, og forskning viser at bibliotekene er komplekse institusjoner. (Aabø og Audunson, 2012; Ljødal, 2005). Vi skal her se nærmere på relevante studier som viser biblioteket ulike roller i samfunnsutviklingen. Studiene vil benyttes i

analysen for å se i hvilken grad funnene i undersøkelsen stemmer med tidligere forskning, og om vi kan se noen utviklingstendenser i perioden forskningen omhandler.

4.2.1 Bibliotekets rolle som læringsrom

Folkebibliotekets tradisjonelle rolle har i alle år vært knyttet sterkt opp mot kunnskap. Forskning blant brukere, fagfeltet, administrasjon, samarbeidspartnere og politikere viser at denne funksjonen fortsatt står sterkt. Svært mange av brukerne oppsøker biblioteket i forbindelse med utdanning og arbeid (Aabø og Audunson, 2012; Høimyr, 2009; 2017; Jochumsen, 2012; Ljødal, 2005).

Politikere er opptatt av kunnskapsrollen. En betydelig andel av kommunepolitikere i Audunsons kvantitative undersøkelse (2001), var opptatt av bibliotekets rolle som læringsarena og instrument for livslang læring. De mente at det var et viktig verktøy for å forhindre nye klasseskiller. 93 % av politikere mente at biblioteket vil ha en viktig informasjonsfunksjon også i en digital verden. I 2005 la Audunson fram resultatene av en ny undersøkelse, blant stortingspolitikere, en representant fra bibliotekfeltet og sentrale byråkrater som en del av et IFLA-prosjekt. Resultatene ble sammenlignet med svarene i undersøkelsen fra 2001. Alle informantene var opptatt av rollen biblioteket tradisjonelt har hatt og mente at bibliotekets rolle som læringsrom er den viktigste. De vektla også formidling av felles kultur, dannelsesfunksjonen og fremming av leseglede og lesekompetanse.

Portugisiske politikere var også opptatt av læringsrommet og å fremme leseferdigheter blant barn og unge. Biblioteket ble ansett som viktig for å gi like muligheter for alle, uavhengig av sosiale og økonomiske forutsetninger, noe som er spesielt relevant i et land som Portugal som har lav leseferdighet og store forskjeller. Politikere var også opptatt av livslang læring, men hadde sprikende syn på hvor viktig bibliotekets rolle var i dette (Calixto, 2003).

Evjen (2012) gjennomførte en kvalitativ komparativ studie blant politikere i Birmingham, Aarhus og Oslo om deres syn på bibliotek. Hun fant at politikere i alle de tre byene mente at bibliotekenes rolle som kunnskaps- og læringsarena var den viktigste. Publikums frie adgang til kunnskap ble linket opp mot demokrati og menneskerettigheter.

Læringsarenaen, med fokus på kunnskap og myndiggjøring ble også løftet fram i en mulighetsstudie om framtidens bibliotek på Furuset. Her ble brukerstatistikk fra Nasjonalbiblioteket, en demografisk kartlegging og kvalitative intervjuer benyttet for å kartlegge ulike gruppers meninger om biblioteket. Studien dannet grunnlag for et nytt bibliotek i bydelen. (Aabø, Audunson, Sæter, Moseid, & Bergli, 2012).

En studie fra Voss, der biblioteket er samlokalisert med voksenopplæringen og kulturskole, viser at samlokaliseringen har ført til at bibliotekets rolle som læringsarena har økt. Studenter og elever i videregående skole oppsøker biblioteket for å studere, som tidligere. I tillegg bruker elever ved voksenopplæringen og kulturskolen biblioteket til læring mens de venter på transport, skole eller aktiviteter (Einen, 2012).

Alle disse studiene slår fast at kunnskap fortsatt er en av bærebjelkene i biblioteket, også i det digitale samfunnet, men at vektleggingen på kunnskap har fått konkurranse fra andre roller.

4.2.2. Biblioteks rolle som demokratisk arena

Bibliotekene blir i mange sammenhenger framhevet som demokratiske institusjoner som er viktige for å bevare ytringsfriheten. De demokratiske verdiene knyttes ofte opp mot tilgang til kunnskap. Ljødal (2005) fant i sin studie *Folkebibliotekene som offentlig møteplass i en digital tid* at biblioteket burde bevare sine opprinnelige tjenester og verdier; å formidle kunnskap og informasjon, for gjennom dette styrkes demokrati og ytringsfrihet. Hun hevder også at biblioteket har en viktig rolle ved å informere innvandrere om valglover og lignende og gjennom det blir demokratiske prinsipper i samfunnet styrket (2005, s. 76). Også i Nederland, England og Danmark blir biblioteket ansett som en viktig offentlig tjeneste som er avgjørende for et demokratisk samfunn (Evjen, 2012; Stadsmonitor Vlissingen, 2003).

Aabø og Audunson (2012) peker i sin undersøkelse på at bibliotekets har en demokratisk rolle som realiseres ved å eksponere ulike politiske og kulturelle synspunkter via aviser, bøker og andre medier og ved å invitere til åpne møter om samfunnsaktuelle temaer. På Voss har brukerne en forventning om at biblioteket skal være en sentral aktør for debatt og meningsdannelse (Einen, 2012).

Norske lokalpolitikere, i større grad enn sentrale, mente at folkebibliotekene er viktige for demokrati og likhet. De anser biblioteket som viktig og som et grunnleggende offentlig gode som bør videreutvikles (Audunson, 2005). Også alle respondentene i Evjens undersøkelse, bortsett fra en, mente at bibliotekets rolle som gratis og fritt tilgjengelig kunnskapscenter for alle, er viktigere enn noen sinne og grunnleggende i et demokrati. (Evjen, 2012).

4.2.3. Bibliotek som kulturformidler og performativt rom

Byråkratene i Nederland rangerte bibliotekets rolle som arena for kultur og informasjon høyest (Stadsmonitor Vlissingen, 2003). Også norske politikere er, i følge Audunson (2001), svært opptatt av formidling av felles kultur og kulturarv.

Carlsson (2013) derimot, hevder at svensk kulturpolitikk er svært opptatt av at biblioteket skal være et sted for opplevelse og underholdning, med et rikt tilbud av ulike aktiviteter og arrangementer. Dette fikk følger for utformingen og tjenestene ved The Darling Library i Malmö som vektlegger opplevelse og fornøyelser.

4.2.4. Bibliotekets sosiale funksjon og rolle som integreringsarena

Flere forskere har funnet at biblioteket er viktig for byggingen av sosial kapital (Aabø, Audunson & Vårheim, 2010; Høimyr, 2009). I Oslo fant Aabø et al., (2010) at mennesker med lav utdanning og inntekt bruker biblioteket som møteplass mer enn andre, både for høyintensive og lavintensive møter. Disse funnene indikerer at biblioteket som møteplass kan utjevne sosiale og økonomiske skillelinjer og legge til rette for å være en aktiv innbygger.

Portugisiske politikerne mente at biblioteket er viktig med tanke på å utjevne økonomi, geografi og alder som barrierer for videre utdanning, noe som er spesielt relevant i et land der leseferdigheten er lav og de sosioøkonomiske indikatorene dårlige (Calixto, 2003). I Norge er både økonomiske og sosiale forhold helt annerledes. Det er da interessant at Høimyr (2009) i sin masteroppgave *Sosial kapital på biblioteket?* fastslår at biblioteket også her i landet bidrar til å utjevne forskjeller og styrke sosial kapital i samfunnet.

Vårheim (2008; 2009) har også forsket på sosial kapital og funnet at bibliotekets rolle som møteplass er viktig i bygging av sosial kapital. Spesielt innvandrere opplever at biblioteket er den første tilnærmingen til et nytt miljø. Folk treffes på biblioteket, men disse lavintensive møtene er ikke stort annerledes enn tilfeldige møter på andre arenaer så som kjøpesentre og bussholdeplasser. Dette stemmer med Einens funn (2012) der få snakket med folk de ikke kjente. Det var lite kontakt mellom ulike grupper dersom de ikke kjente hverandre fra før. Aabø et al. (2010) derimot, fant i sin undersøkelse at 40 % av bibliotekbrukerne i Oslo sa at de hadde observert og lært noe om folk med en annen bakgrunn enn dem selv. 28 % sa at de hadde snakket med fremmede på biblioteket.

Vårheims respondenter (2008) oppfattet biblioteket som et trygt sted der alle var velkommen, uavhengig av sosial status. De mente at den viktigste måten det offentlige biblioteket kunne øke samfunnsmessig tillit på, var å gjøre seg mer tilgjengelig for nye grupper av brukere. De mente også at de formaliserte møtene, som arrangementer rettet mot bestemte grupper som for eksempel innvandrere, fungerte godt og gav informasjon. De beste tilbudene var knyttet til barn, der kontaktmønstrene ikke er så fastlåste. Høimyr (2009) støttet dette og hevdet at det er

avgjørende at biblioteket tilbyr aktiviteter og prosjekter som bringer ukjente mennesker sammen for å sette fart på integreringen. Å oppholde seg på samme sted er ikke nok.

I likhet med Vårheim (2008) fant Høimyr (2009) at spesielt for innvandrere er biblioteket en viktig inngangsport til det norske samfunnet. Innvandrere bruker også biblioteket i større grad enn befolkningen i Norge generelt. Spesielt barn og unge med innvandrerbakgrunn bruker biblioteket mer, både til sosiale aktiviteter og til skolearbeid. Også i Furusetstudien fant forskerne at bibliotekets rolle som arena for språkutvikling og integrering ble ansett som svært viktig. (Aabø et al., 2012).

Biblioteket fremstår, ifølge Aabø & Audunson (2012) som en tolerant møteplass som aksepterer annerledeshet og pluralisme og er en integreringsarena både etnisk og sosialt. «Few community arenas exist with participation from such a variety of the local inhabitants» (Aabø & Audunson, 2012, s. 148).

I Audunsons undersøkelse fra 2005 ble det multikulturelle aspektet ved bibliotek, overraskende nok, ikke berørt av politikerne. Kanskje kommer dette klarere fram i nyere undersøkelser fordi det er blitt mer fokus på bibliotekenes rolle som integreringsarena de senere årene.

4.2.5. Biblioteket som møteplass.

Møteplassfunksjonen anses som en svært sentral rolle for biblioteket både av brukere, samarbeidspartnere og storbypolitikere både i Norge, Nederland og i flere europeiske byer (Aabø et al., 2012; Evjen, 2012; Stadsmonitor Vlissingen, 2003).

Respondentene i Furusetstudien var svært opptatt av møteplassen. Biblioteket opplevdes som et knutepunkt mellom ulike generasjoner og etnisiteter. De ønsket seg «mer av det samme» innholdet som biblioteket har i dag, et sted for litteratur, læring og formidling, et sted å gjøre lekser og studere. I tillegg ville de at det skulle være et lokalt litteraturhus, informasjonscenter, ressurscenter for språkopplæring et torg for frivillige organisasjoner og utveksling av tjenester, «et hjerte i byen», og «en uformell dagligstue i bydelen» var uttrykk som ble benyttet (Aabø et al., 2012). På Voss var også møteplassfunksjonen viktig, ikke minst de lavintensive møtene i ventetiden i forbindelse med språkopplæring og kulturskoleundervisning (Einen, 2012).

Storbypolitikere i flere europeiske byer framhevet også biblioteket som møteplass for kultur, kunnskap, teknologi, konversasjon, integrering og sosial interaksjon, og hvordan dette var

unikt og viktig (Evjen, 2012). Audunsons rikspolitikere derimot, anså ikke bibliotekets rolle som møteplass som sentral (Audunson, 2005).

4.3. Biblioteket i byutviklingen

De danske forskerne Skot-Hansen, Hvenegaard Rasmussen og Jochumsen (2011), som står bak fireromsmodellen, har også engasjert seg i bibliotekets rolle i byutviklingen. De har gjennomført en kvalitativ undersøkelse av bybibliotek og vurdert hvordan de bidrar til byutvikling og sett i lys av de tre aspektene *place, space og relations*.

Biblioteket som sted, *place*, dreier seg om hvordan bibliotek brukes strategisk og gjerne også som et arkitektonisk *ikon* for å endre byers image og identitet. Det kan også fungere som *placemaker* for å trekke folk og skape mer liv i et område. Dokk1 i Aarhus er et godt eksempel på dette. Biblioteket kan også brukes som en *katalysator* for å endre lokal identitet, noe Idea Store, som fokuserer på kunnskap, i Londons East End, er eksempel på. Bibliotekets som *place*, som signalbygg og identitetsbygger i byutviklingen, løftes fram også av Aabø med flere i Furusetstudien der alle informantene mente at en sentral beliggende er absolutt nødvendig (Aabø et al., 2012). Også Usherwood & Linley fant at biblioteket opplevdes som et viktig lokalt landemerke med symbolsk verdi, et ikon, og en trussel om nedleggelse av Newcastle bibliotek, som er et lokalt landemerke, ble møtt med stor motstand (1998).

Biblioteket som rom, *space*, handler om å bidra til at grensene mellom byrom og bibliotek flyttes og blir mindre synlige. Biblioteket er en arena for alle og har lenge hatt en funksjon som et offentlig møtested. Det er en «tydelig tendens til, at biblioteksrummet tænkes mere og mere multifunktionelt» (Rasmussen et al., 2011, s.119). Mennesker oppsøker bibliotekene av ulike grunner. Utformingen av biblioteket som rom blir dermed stadig viktigere. Innredningen bør støtte opp om de formål og aktiviteter som skal foregå i biblioteket.

Biblioteket åpner seg stadig mer mot andre aktører i kultur- og samfunnslivet. Siden den digitale utviklingen fører til at bibliotekene ikke lenger er enestående på kunnskap og informasjon, må bibliotekene finne andre roller. Samarbeid med næringsliv, kulturaktører og kunnskapsinstitusjoner blir viktig for å skape mangfold i tilbudene, og det resulterer også i flere kvalifiserte medarbeidere (Rasmussen et al., 2011). Rasmussen et al. kaller slike former for partnerskap, samlokaliseringer og samarbeid for *relations*.

I Evjens studie av Århus, Oslo og Birmingham, der alle byene skulle bygge nye bibliotek, var det ingen tvil om at nye lokaler er nødvendig for brukerne, samlingene og de ansatte. Men

byggingen av nye bibliotek var også en del av en byutviklingsplan. Bygningen skulle være attraktiv, sentralt beliggende, fungere som et lokalt kultursenter og generere mye aktivitet i området for å utvikle byen eller bydelen. Evjen påpeker at byutvikling var en betydelig faktor og motivasjon for bygging av nye bibliotek. Investeringene ble rettfærdiggjort og legitimert gjennom flotte bibliotekbygg som ble ansett som viktig imagebyggere for byen og som skulle trigge annen investering i området. Visjonen var at biblioteket skulle være et ikon for kunnskap, et innbyggersenter og en inviterende møteplass for felleskap og opplevelser. Dette blir stadig viktigere i et urbant, offentlig rom. (Evjen, 2012). Slik var det også i byer som Kongsberg og Moss der begge bibliotekene var populære kulturinstitusjoner og ble ansett som viktige for å skape liv i byen og gi synergieffekt til området rundt. Derfor ble de flyttet som brikker i byutviklingen. Hensynet til byen var viktigere enn faglige hensyn til biblioteket. Aakerøy slår likevel fast at det å bli brukt i byutviklingen gav biblioteket legitimitet og muligheter til å posisjonere seg på en ny måte (Aakerøy, 2016).

Også Hannah Carlssons forskning viser sammenhenger mellom bibliotek og byutvikling og hvordan en omveltende byutvikling i Malmö påvirket bibliotekets innhold, mål og arbeidsmåter. Visjonen *The Darling Library - Your Life, Your Dreams, Your Library* ble formulert for å etterkomme krav fra politikere om å intensivere utviklingen av biblioteket fra å være en «kunnskapskatedral» til å etterkomme endringer i svensk kulturpolitikk om at kulturinstitusjoner, herunder bibliotek, skulle være opplevelse og underholdning. Biblioteket var en brikke i transformasjonen av Malmö fra å være en industriby til å bli en urban opplevelses- og kunnskapsby som skulle tiltrekke seg kapital og innbyggere. I denne utviklingen ble biblioteket ansett som viktig for branding og markedsføring. Bibliotekets verdi ble målt ut fra evnen til å gjøre byen mer attraktiv (Carlsson, 2013). Politikernes krav om endring, også av innholdet i biblioteket, var mye sterkere i Malmö enn andre steder. Vanligvis vedtar politikerne plassering og arkitektur, og har ønsker om hva biblioteket skal være, men uten så sterke innholdsmessige føringer.

Som vi ser av denne forskningen, spiller biblioteket en rolle i byutviklingen, både som space, place og relations, og ofte vil alle elementene være med. Hva som er motivet bak vedtak om flytting av Ski biblioteket og hvilken rolle byutviklingen har vil vi se nærmere på. Det er også interessant å se om holdningene til bibliotekets rolle i byutviklingen har endret seg.

4.4. Samlokalisering

Stortingsmeldingen *Bibliotek: Kunnskapsallmenning, møtestad og kulturarena i ei digital tid* peker på at samlokalisering og samarbeid med andre aktører kan være aktuelt for å utvikle bibliotek til attraktive møtesteder.

«Utviklinga av folkebiblioteket både som digital tenesteforbidlar og som ein fysisk møtestad understrekar at kommunane bør tenkje både samhandling og samlokalisering for dei aktivitetane og oppgåvene som dei utfører på heile kulturfeltet. I særleg grad må folkebiblioteka vere lett tilgjengelege der folk ferdast, og dei kan også gjerne vere integrerte eller samlokaliserte med kjøpesenter, kino, togstasjon, kulturskular, museum eller andre arenaer.» (St.melding, 23, 2008-2009, s.27).

I Ski er det, som tidligere nevnt, planlagt at biblioteket skal samlokaliseres med kulturskole og videregående skole, tett ved Rådhuseteateret. Politikerne er opptatt av fordelene denne samlokaliseringen kan gi.

Det er gjort en del forskning på kombinasjonsbibliotek av ulike slag, men lite på samlokalisering mellom bibliotek og andre virksomheter. Marit Einen (2012) har i sin masteroppgave studert bruksmønsteret ved Voss bibliotek, som er samlokalisert med kulturskolen og voksenopplæringen i Voss kulturhus. Funnene viser at samlokaliseringen mellom bibliotek, språkopplæring for innvandrere og kulturskole har forsterket og endret biblioteket som møteplass. Kulturskoleelevene og deres familier og innvandrerelevne benytter biblioteket mer enn de ellers ville ha gjort. Dette har gitt biblioteket nye brukere, og bruksmønsteret er endret. Dette er noe av årsaken til en markant økning av medieutlån og antall besøkende i biblioteket. Biblioteket har fått en ny funksjon som fysisk sted ved å fungere som pauserom i meningsfulle og lærende omgivelser.

Samlokaliseringen har hatt stor påvirkning på bibliotekets rolle som møteplass. Einen peker på at det derfor er viktig at kommunene vurderer nøye hvilke aktører som eventuelt samlokaliseres med biblioteket, ut fra hvilken rolle en ønsker at biblioteket skal ha i lokalsamfunnet (Einen, 2012). Einens undersøkelse gir ingen informasjon om i hvilken grad virksomhetene samarbeider. Kanskje er grunnen til at dette ikke tas opp at et slikt samarbeid

ikke eksisterer, men det kan også skyldes at de ser på samarbeid som en integrert del av tjenestene. En tredje årsak kan være at dette ikke er fokus i oppgaven.

Respondentene i Furusetstudien mente at en samlokalisering av bibliotek med andre tjenester så som kino, frivilligsentral, kafe, kulturaktiviteter og Nav er både nyttig og ønskelig. Det gir en synergieffekt til virksomhetene, og å samle mest mulig på samme sted øker tilgjengeligheten for innbyggerne (Aabø et al., 2012).

5. Presentasjon av case

5.1. Ski kommune

Ski kommune ligger i Follo i Akershus, cirka 20 minutter sørøst for Oslo, og er et trafikknutepunkt der E18 krysser kommunen i sør og møter E6 i vest. Follobanen er under bygging. Når den ferdigstilles i 2021, vil det ta ni minutter å reise til Oslo. Dette er av stor betydning, både for byutviklingen og hverdagen til de mange pendlerne. 64% av yrkesbefolkningen har arbeid utenfor kommunen hvorav 44% i Oslo (Statistisk sentralbyrå, udatert).

Den korte veien til Oslo fører til at befolkningen benytter seg av tjenester og tilbud i storbyen, noe kulturtilbudet i Ski merker godt. Tettstedet Ski er et viktig regionalt service- og kommunikasjonssentrum, med Folloes største handelssenter og flere administrative tjenester så som videregående skoler, tingrett, politikammer og sykehus. Næringslivet i Ski består blant annet av industri, engrosvirksomhet, handel og jordbruk. Oppegård og Ski skal slås sammen til Nordre Follo kommune i 2020 som følge av regjeringens kommunereform.

01.01.2018 hadde Ski 30.880 innbyggere (Statistisk sentralbyrå, udatert). Folketilveksten de siste årene er hovedsakelig knyttet til tilflytting. Det forventes en kraftig befolkningsvekst i løpet av de neste 15 årene. En befolkningsprognose, som er basert på at utviklingen vil skyte fart med ferdigstillelse av Follobanen i 2021, viser en økning på 25% fra 2009 til utgangen av 2022 med en gjennomsnittlig vekst på cirka 2%. (Ski kommune, 2011).

Skis befolkning er relativt ung og med gunstig aldersfordeling. Andelen barn og unge, med 27%, ligger over snittet for Akershus og landet forøvrig, mens andelen over 67 år ligger under snittet. Den største gruppen innbyggere, 16%, er 40-49 år, mens 70 år + utgjør 11% og er den gruppen som har vokst mest de siste årene. (Ski kommune, 2011).

Utdanningsnivået er likt med landsgjennomsnittet, cirka 9% har høyere universitetsutdanning. Arbeidsledigheten går ned, og var i 2017 på 1,3%, mens landsgjennomsnittet var 1,6 (Statistisk sentralbyrå, 2017). 19,7% av innbyggerne er innvandrere, fra 82 land, med en vesentlig overvekt fra Polen og Sverige (Ski kommune, 2017).

Disse tallene viser at befolkningen i Ski er relativt ung og det er mange barn og unge, og dermed også mange barnefamilier. Eldre er en voksende gruppe. Innbyggerne er velutdannet, noe som ofte resulterer i gode inntekter både for den enkelte og kommunen. Dette stemmer med tallene fra Statistisk sentralbyrå (2017) som viser at gjennomsnittlig husholdningsinntekt, både for aleneboende og familier er høyere enn i landet for øvrig. Hvordan disse faktorene kan påvirke biblioteket kommer vi nærmer inn på.

5.2. Ski bibliotek

Ski kommune bruker, ifølge Statistisk sentralbyrå kr 2091,- på kultur pr innbygger derav kr 16,9 på bibliotek. På landsbasis er dette kr 14,81. Biblioteket har 10,6 årsverk fordelt på 12 ansatte, som også er noe høyere enn landsgjennomsnittet (Statistisk sentralbyrå, 2017).

Tallene viser at Ski bibliotek har gode vilkår.

Den betjente åpningstiden er 43 timer pr uke i vinterhalvåret, noe mindre om sommeren. I tillegg har brukerne tilgang til meråpent bibliotek, med selvbetjeningsløsninger 50,5 timer pr uke. Dette gir publikum tilgang til lokalene 93,5 timer pr uke.

I 2007 laget biblioteket en strategiplan under tittelen *Ski bibliotek – møteplass for kunnskap og leseglede* der flere prioriterte områder er listet opp. Biblioteket skal drive kulturformidling, stimulere til leselyst, styrke rollen som læringsarena og integrering og være et offentlig møterom i samfunnet (Ski kommune, 2007). Denne planen er fremdeles førende for virksomheten, den ikke er revidert, og har ingen utløpsdato. I arbeidet med å nå målene er barn og unge prioritert, blant annet med barnehagebibliotek, klassebesøk, lesestunder og familiearrangementer. Språkkafe, lesesirkler, formidling av ulike slag så som faglige foredrag, forfatterbesøk, temamøter og debatter er tilbud til voksne. I 2017 hadde biblioteket 75 kurs og kulturarrangementer for barn, i tillegg til 121 arrangementer for barnehager og skoleklasser og 62 arrangement for voksne. Biblioteket har en oppdatert mediestamme, gode fasiliteter for ulike aktiviteter og er godt tilrettelagt for studenter.

Biblioteket har også et omfattende lokalthistorisk arkiv med både private og kommunale arkiv samt et eget bildearkiv.

I 2017 lånte hver Ski-innbygger i gjennomsnitt 4,7 medier, noe som betyr at biblioteket totalt lånte ut 144. 237 medier. Dette er en nedgang på 3,7%, men likevel over landsgjennomsnittet på 4,3 utlån pr innbygger (Statistisk sentralbyrå, 2017). Utlån av bøker og e-bøker er stigende til voksne, og holder seg stabilt for barn. Det er hovedsakelig sviktende utlån av film og lydbøker som fører til en total nedgang. Nedgangen er naturlig siden disse mediene i stadig større grad er tilgjengelig på nettbaserte tjenester.

Biblioteket hadde 171 957 besøkende i 2017. Dette er en økning på cirka 2%, og gir 5,57 besøk pr innbygger pr år, på landsbasis er gjennomsnittstallet 4,6 (Statistisk sentralbyrå, 2017). Antall besøk pr innbygger er høyere enn antall utlån pr innbygger. Dette viser at Ski, som mange andre bibliotek, mer er et sted å oppholde seg enn et sted man låner noe.

Biblioteket benyttes mye av studenter, både kommunens egne og studenter fra andre steder. Barnehager og skoler er flittige brukere. Aviskroken er ofte befolket av pensjonister, især på dagtid. Utover ettermiddagen går gjerne gjennomsnittsalderen på brukerne ned, og spesielt i meråpen tid er det mange unge som leser, jobber, benytter bibliotekets pc-er eller treffer venner. Barnefamilier, og besteforeldre med barnebarn, tar ofte turen innom på lørdag. Da har biblioteket ofte en lesestund eller et familiearrangement.

Innbyggernes sammensetning, som beskrevet i 5.1., med faktorer som alder, etnisitet, utdanningsnivå og inntekt, kan påvirke biblioteket. Biblioteket bør prioritere de mange barnefamilieene. De eldre er en voksende gruppe som bør prioriteres sterkere i årene som kommer. At befolkningen er velutdannet, kan på den ene siden bety at de er ivrige bibliotekbrukere som søker litteratur og kunnskap, men på den andre siden at de har tilgang til den andre steder. At de har god økonomi kan føre til at de bruker biblioteket mindre og heller kjøper de medier, tilganger og arrangementer de ønsker å benytte. Det er mange pendlere i kommunen og kort vei til Oslo. Flere bruker andre bibliotek i forbindelse med jobb, eller fritid, en trend som kanskje blir stigende når Deichman åpner nytt hovedbibliotek i Bjørvika.

Bibliotek er lokalisert i Ski storsenter, Follo's største kjøpesenter, som nærmeste nabo til kinoen. Lokalene er romslige, lyse og innbydende. De ansatte og brukerne er fornøyde, både med plasseringen i storsenteret og med lokalene. Leiekontrakten med storsenteret utgår i 2023. Det er politisk vedtatt at biblioteket da skal flytte ut av senteret til nye lokaler som skal samlokaliseres med kulturskolen og i forlengelsen av ny videregående skole i Ski sentrum som fylkeskommunen planlegger. Skolen skal ha 1200 elever og studiespesialiserende linjer i tillegg til en musikk/ dans/ dramalinje. Kulturskolen har i dag 428 elever og har tilbud innenfor musikk og visuell kunst.

Som tidligere nevnt, skal Oppegård og Ski slås sammen til en kommune i 2020. Dette vil trolig ikke få store konsekvenser for bibliotekene som står sterkt på begge steder, og som begge har et godt tilbud til cirka 30.000 innbyggere på hvert sitt sted.

6. Presentasjon av funn

I dette kapittelet vil jeg presentere funnene fra undersøkelsen, organisert i fire hoveddeler etter tema, knyttet opp til forskningsspørsmålene. I den første delen, vil jeg orientere om respondentenes egne erfaringer og bruk av bibliotek. Dette er ikke knyttet til et forskningsspørsmål, men interessant kunnskap fordi bruk og erfaringer trolig vil farge holdningene til biblioteket.

Den andre hoveddelen handler om bibliotekets rolle i samfunnet. Fokus vil være hvilket innhold Ski bibliotek skal ha, hva som bør tilbys av tjenester, hvilke utfordringer de ser, og hvilken oppgave som er viktigst. Gratisprinsippet vil også berøres. Denne delen er knyttet opp mot forskningsspørsmålet: *Hvilken rolle skal Ski bibliotek ha og hva skal vektlegges mest?*

Forskningsspørsmålet: *Hva anser politikere og kommunale ledere som de viktigste grunnene for og virkninger av flytting av Ski bibliotek?* vil bli besvart i den tredje delen. Temaer som tas opp er hvilken holdning de ulike partiene hadde til dette, hvilken motivasjon lå bak beslutningen og hvilke fordeler og ulemper politikere og ledere ser.

Den fjerde delen er viet samlokaliseringen og knyttes opp mot spørsmålet: *Hvilke muligheter og utfordringer tror de at samlokalisering av videregående skole, kulturskole og bibliotek kan gi?* Problemstillinger i forhold til sambruk og samarbeid, er elementer som berøres.

6.1. Egne erfaringer og bibliotekbruk

Hovedfunn: Lederne fremsto som mer opptatt av å bruke biblioteket enn politikerne.

Lokalpolitikere hadde ulik bruk av, og kunnskap om, biblioteket, men funnene viser at de i liten grad er aktive bibliotekbrukere. De har allikevel et positivt syn på biblioteket.

Politikerne hadde ulike erfaringer med bibliotek. En «har aldri hatt behov for det», mens noen er aktive brukere. De fleste hadde benyttet biblioteket, både folkebibliotek og skolebibliotek som barn og unge. En respondent trakk fram biblioteket som «det stedet jeg fant en egen identitet, et sted jeg kunne vokse på egne premisser». Flere hadde benyttet biblioteket som studenter, både lokalt i Ski og andre steder. Noen hadde gode erfaringer med å ta med barn og barnebarn på biblioteket. En fremhevet lokalhistorisk samling og arkiv, deriblant utstillinger

som det mest interessante ved Ski bibliotek. De fleste politikerne hadde deltatt på folkemøter på Ski bibliotek, og opplevd det som positivt og nyttig. De opplevde at det var enklere å samle folk på biblioteket enn på rådhuset.

De fleste sa at grunnen til at de ikke benyttet biblioteket nå var at de ikke hadde tid til å lese, og at de dessuten «har økonomi til å kjøpe bøker selv», både til eget bruk og til barna sine. To respondenter nevnte at grunnen til at de ikke benyttet Ski bibliotek var at de hadde tilgang til et annet bibliotek gjennom jobb og benyttet dette. En sa at hun leste på nett og en annen at «mitt bibliotek er Google. Det er min form for bibliotek, og jeg slipper å reise hit. Og sånn er det blitt med ungene også, når de spør om noe, ja, så googler vi det da».

Noen nevnte at møte med bibliotekarer er viktig, og en fremhevet spesielt bibliotekarers fagkunnskap. «Bibliotekarene har en yrkesstolthet og ære i å gjøre en god jobb, både med bidrag til studieoppgaver og i å hente fram bakgrunnskunnskap og informasjon i forbindelse med politiske saker.» En annen hevdet at yrkesgruppa «har evnen til å være litt fordomsfri» og møter alle typer mennesker på en fin måte.

Lederne fortalte om sine erfaringer med biblioteket ut fra et profesjonelt perspektiv, og de hadde i sine stillinger ulike måter å benytte biblioteket på. Samfunnsplanleggeren har arrangert åpne møter om planprosesser på biblioteket og opplevde at det var «mer tilgjengelig og med lavere terskel enn rådhuset». Hun så derfor dette, som politikerne, som svært nyttig.

Seniorkontakten benytter lokalene blant annet til kurs og seniormesse, noe som fungerer godt. Det er hensiktsmessig for å nå de yngre eldre, «de som ikke vil oppsøke institusjoner som forbindes med eldre».

Barnehagestyreren opplevde seg som representant for tre brukergrupper, barnehagebarn, foreldrene, og da spesielt de flerspråklige, og seg selv. Barnehagen bruker først og fremst biblioteket til å låne bøker, og deltar også på arrangementer som lesestunder og pannekakedag. Hensikten med bibliotekbesøkene er å «få et bredere kulturperspektiv istedenfor bare å lese egne bøker for barna». Han opplever at bruken av bibliotek er et verktøy i godt språkarbeid. Han hevdet imidlertid at kvaliteten på tilbudet de får er av varierende kvalitet, avhengig av hvem på biblioteket som står for formidlingen. Noen ganger er det svært godt, andre ganger mindre godt. Han poengterte også at det i rammeplanen for barnehagene står at barna skal bli kjent med nærmiljøet og kulturinstitusjonene der. Biblioteket er en naturlig del av det.

Rektoren fortalte at de på hennes skole har et godt skolebibliotek, med en dyktig skolebibliotekar som benyttes mye. Dette gjør behovet for folkebiblioteket mindre. Skolen benytter allikevel biblioteket som «et supplement til egen mediestamme, både når det gjelder faglitteratur og skjønnlitteratur, til å gå på klassebesøk, delta på arrangementer». De har også besøk av bibliotekarer på foreldremøter og i klasser.

Kulturskolen bruker biblioteket som utstillingslokale for elevarbeider slik at elevene får vist fram kunsten sin til mange og for at «andre kan bli inspirert til å skape noe selv».

Kultursjefen er «opptatt av biblioteket som demokratisk arena, åpen for alle innbyggere uansett bakgrunn, for alle, nesten alltid, med det meråpne», og ser biblioteket som et skattkammer der folk kan gå på jakt etter den gode historien og den gode opplevelsen.

6.2. Bibliotekets rolle

Hovedfunn: Det var i stor grad sammenfallende syn på hvilke tjenester som skal tilbys blant ledere og politikere, selv om vektleggingen var ulik. Alle så på biblioteket som en viktig møteplass, og fremhevet dette som en av de viktigste oppgavene. Men flere politikere mente at å tilrettelegge for kunnskap var det aller viktigste. Biblioteket som formidlingsarena ble ansett som mindre viktig, og rollen som performativt rom var det strid om.

6.2.1. Bibliotek og politikk

Flere av lokalpolitikerne var usikre på deres partis bibliotekpolitikk, især på riksplan, og noen hevdet at en slik ikke fantes. Jeg har i ettertid sjekket partiprogrammene til de aktuelle partiene, både på nasjonalt og lokalt plan. Det viste seg at det står svært lite om biblioteket i de lokale partiprogrammene. Det er kun Arbeiderpartier, som vil «ha søndagsåpent bibliotek», (Ski Arbeiderparti, udatert) og KrF som «vil jobbe for at det er et godt bibliotektilbud i Ski kommune» (Ski KrF, udatert) som nevner biblioteket spesielt. Venstre sier at de vil «legge til rette for møteplasser for uorganisert aktivitet i kommunen» (Ski Venstre, udatert), men knytter ikke dette opp mot biblioteket. Pensjonistpartipolitikeren har rett i at partiet ikke har noen nedfelt politikk på området verken, nasjonalt eller lokalt. De andre partienes program sammenfaller i stor grad med det respondentene framholdt som sitt partis politikk. FrP- politikeren, derimot, som sa at hans partis politikk var «helt forferdelig» hadde til dels avvikende informasjon om politikken i forhold til det som står nedfelt i det nasjonale programmet. Detaljene i dette vil jeg komme nærmere inn på under de ulike rollene til biblioteket. Her vil jeg kun kommentere gratisprinsippet som et mer generelt aspekt.

De fleste politikerne og lederne mente at gratisprinsippet var grunnleggende. Bibliotek er en viktig offentlig oppgave fordi kunnskap skal være fritt tilgjengelig for alle, uansett økonomi. Fri nettilgang og tilgang til et ikke-kommersielt møtested ble også trukket fram som viktig. FrP-politikeren var ikke tilhenger av gratisprinsippet, noe som er i konflikt med det nasjonale partiprogrammet. Der står det at «Fremskrittspartiet er opptatt av at bibliotek tjenester skal være gratis.» (Fremskrittspartiet, udatert).

Gratisprinsippet ble, ved siste Stortingsvalg, fjernet fra valgprogrammene til både Arbeiderpartiet og Høyre. Det er fortsatt nedfelt hos Senterpartiet og SV. Både KrF, Venstre og MDG er opptatt av en merbevilgning og oppgradering av bibliotek, uten at gratisprinsippet er nevnt spesielt (Arbeiderpartiet, udatert; Høyre, 2017; Senterpartiet, 2017; SV, 2017; Kristelig folkeparti, 2017; Venstre, 2017; MDG, udatert).

Pensjonistpartiet mente at utlån av bøker og tidsskrifter skal være gratis, men man kan ta betalt for e-bøker. KrF hevdet at ikke alt behøver å være gratis i all fremtid, «det vil nok ikke fremtidens budsjetter tillate». Voksne mennesker kan betale en egenandel for å delta på kurs og arrangementer. Seniorskontakter var av samme oppfatning. Dette ikke vil true gratis utlån av medier, pc-er og arrangementer. Høyre mente at man kan ta betalt av samarbeidspartnere for leie av lokalene.

SV-politikeren kommenterte at bibliotekfeltet er «snille og stille», noe som fører til lite oppmerksomhet i politikk og media. Andre politikere nevnte også dette aspektet.

6.2.2 Bibliotekets rolle som læringsrom

Den tradisjonelle rollen som *læringsrom*, det å formidle og stille kunnskap tilgjengelig, ble ansett som en sentral oppgave for biblioteket av alle lederne og de fleste politikerne. Også i sentrale partiprogrammene fremheves kunnskap av FrP, Høyre, Venstre og SV. Dette viser at enighet om kunnskapsrollen går på tvers av politiske skillelinjer. (FrP, udatert; Høyre, 2017; Venstre, 2017; SV, 2017).

Venstre-politikeren hevdet at «dersom du har mistet tilgang på kunnskap har du mistet en grunnleggende rett. Biblioteket forvalter denne kunnskapen, og derfor må biblioteket være tilgjengelig og gratis for alle». De anser dette som en viktig offentlig oppgave. SV-politikeren fremhevet at «biblioteket skal stille den kunnskapen vi samlet sett har i samfunnet vårt gratis til disposisjon og forvalte, veilede og ha tilgjengelig litteratur av ymse kvalitet, for alle». Han var også opptatt av veiledning og «kunnskap om kunnskap». SP-politikeren var enig i det og mente at biblioteket har en viktig rolle i å «bistå folk i å finne riktig informasjon, objektiv,

bred og rik kunnskap». Bibliotekarer ble av flere fremhevet som fagfolk som kan gi god veiledning i kildekritikk. MDG trakk i tillegg fram biblioteket som et sted der du kan få hjelp for eksempel til selvangivelsen og hvor det i tillegg kunne være dager der det var en ekspert til stede så som økonom, advokat, sosionom som kunne bistå.

FrP-politikeren mente derimot at kunnskap finnes på Google og at biblioteket heller burde konsentrere seg om møteplassfunksjonen og formidling enn om kunnskap. Mens Høyre mente at «du spør ikke etter kunnskap hvis du ikke vet at det finnes der, du må vite om ting for å være en kritisk lesning, hva står her egentlig, og hva er det som ikke står her, og det finner du ikke på Google.» Hun fastslo at kunnskap må ligge i bunnen for alt biblioteket gjør, og at uten en kunnskapsbase vil ingen bruke biblioteket, og da dør det. Hun mente at kunnskapsaspektet er spesielt viktig i samlokaliseringen med en skole, der kunnskap er fokus.

Pensjonistpartiet vektla bibliotekets rolle som læringsrom for alle aldersgrupper der en kunne låne og lese bøker og aviser, men også delta på for eksempel datakurs, debatter og foredrag. MDG mente at «det faglige er det viktigste» og at tilgang til kunnskap, og til faglig dyktige bibliotekarer er viktig. AP-politikeren vektla ikke kunnskap i så stor grad, men fokuserte på viktigheten av å «skape leseinteresse og leseglede hos barn noe som er essensielt for videre skolegang og som gir barn biblioteket som et sted å søke til også senere i livet». Å tilrettelegge for barn og familier ble derfor ansett som viktig. Dette ble også trukket fram av rektoren og kultursjefen.

Rektoren mente at biblioteket alltid vil være «en bauta i norsk kunnskapsgrunnlag», og vil være aktuelt selv om kunnskapsbanken nå, ved bruk av internett, er blitt mer allemannseie, ikke minst fordi også biblioteket tilbyr digitale tjenester. Hun var opptatt av at biblioteket, for elevene og lærerne, kunne være et sted der man, i tillegg til å finne god litteratur som fremmer leselyst, kan søke etter informasjon. Leksehjelp på biblioteket ble foreslått av flere som noe biblioteket burde tilby i samarbeid med frivillige hjelpere. Skolen var positiv til dette, som et supplement til deres eget tilbud. Her ble tilgjengelighet til faglitteraturen ansett som en styrke.

For unge og voksne bør biblioteket være et studiested, med egen og fjernlånt faglitteratur og tilgang til lesesal og grupperom. Seniorkontakten var opptatt av biblioteket som læringsrom for de eldre, ikke minst digitalt. Politikerne fokuserte også på det digitale. De mente at biblioteket har en oppgave i å hjelpe innbyggere til å bruke digitale plattformer og hjelpemidler i et samfunn som blir stadig mer digitalt. Ikke alle har denne kompetansen. Dette er nevnt som opplæringsoppgave i Venstres nasjonale partiprogram (Venstre, 2017).

6.2.3. Bibliotekets rolle som demokratisk arena

Mange av politikerne så på bibliotek som en viktig demokratisk arena der fri tilgang til kunnskap, nett og et ikke-kommersielt møteplass ble trukket fram som viktig for å gi alle like muligheter. Biblioteket som demokratisk arena er kun nevnt i det sentrale partiprogrammene til SV. «Fordi biblioteket er gratis og for alle, er de demokratiske og inkluderende arenaer for kunnskap og debatt» (SV, 2017). At det ikke er nevnt i de andre partiprogrammene utelukker ikke at de andre lokalpolitikere også var opptatt av dette. Venstre-politikeren mente at «kunnskap er grunnprinsippet for bibliotek og at et usensurert sted for kunnskap er grunnleggende for et demokratisk samfunn».

Biblioteket ble av flere fremhevet som et sted for debatter, og i særlig grad den «politiske debatten som ikke nødvendigvis er så spisset, men som gir tid og rom for å utdype synspunkter og høre hva folk sier», slik SV-politikeren uttrykte det. Og samfunnsplanleggeren mente at offentlige møter på biblioteket er viktig i et demokratisk samfunn, og kanskje især i en kommunesammenslåingsprosess der noen frykter at det blir større avstand til politikere og administrasjonen og at demokratiet blir svekket.

Venstrepolitikeren var opptatt av at folk sitter mer hjemme på nett, og i mindre grad møter andre mennesker i meningsutveksling. Hun fryktet at dette hemmer demokratiet.

6.2.4. Bibliotek som kulturformidler og performativt rom

Både ledere og politikerne var mindre opptatt av biblioteket som kulturformidler enn av læringsrommet og møteplassen. Allikevel ble kulturformidling ansett som en oppgave for biblioteket, og i de fleste nasjonale partiprogrammene løftes kulturaspektet frem. Biblioteket skal være en sentral kulturinstitusjon som også skal sørge for kulturopplevelser og kulturformidling. I denne undersøkelsen var det Høyrepolitikeren som frontet kultur mest. Hun mente at biblioteket bør få kulturen «ut og ned på et folkelig nivå der du kan favne bredt i forhold til alder og mangfold». Dette kalte hun «lavterskel kulturformidling». Også SV-politikeren så kulturarenaen som et viktig element i biblioteket.

Politikerne mente at biblioteket bør tilby foredrag, folkemøter, debatter og familieforestillinger. Pensjonistpartipolitikeren tok til orde for at kunstutstillinger burde være en naturlig del av biblioteket. Han foreslo også «et folkeverksted der ideer blir utvekslet», og KrF ønsket seg kurs av ulike slag som et verktøy for å få eldre ut. FrP mente at det ville være fint om biblioteket var stedet der man for eksempel kunne leie øvingsrom for et band, en dansegruppe eller lignende med unge som ikke ville delta i organiserte aktiviteter, men likevel

ønsket å drive med noe sammen med andre. I Venstres nasjonale partiprogram står det biblioteket kan tilby det de kaller «kreative verksteder», uten at venstrepolitikeren tok dette opp (Venstre, 2017).

Rektoren var opptatt av formidling, som supplement til læringsrommet som viktig på biblioteket. Små teatre for barn kan være en inspirasjonskilde for å trigge lysten til å sette seg inn i ting. De andre lederne var ikke opptatt av denne rollen, som kan sees som det fireromsmodellen kaller *inspirasjonsrommet* (Jochumsen, 2016). Et annet rom, som også omhandler kultur, er *det performative rommet*. Der får deltakerne mulighet til å skape nye uttrykk i møte med kunst og andre kulturer, men også som plattform for fremvisning.

De fleste partiene syntes ikke det performative rom er en sentral oppgave for biblioteket. Politikerne fra både SV, AP og MDG var klare på at det finnes nok andre steder, både fysiske og digitale, som legger til rette for de som vil fremføre noe på en scene. KrF derimot, synes dette var «en strålende ide», spesielt med tanke på å samarbeide med musikk/ dans/ drama-linjen. Elever kunne bruke biblioteket som scene for å øve seg på møter med publikum. Han var også inne på workshops på biblioteket, som kunne inneholde både kunst, multimedia og oppsetting av egne forestillinger. FrP-politikeren var svært positiv til at, især unge, skulle få vise fram ting de kan, og ting de har laget. Han mente dette er en ny og viktig rolle for biblioteket. Dette er i konflikt med partiprogrammet der det står at «bibliotekets kjernevirksomhet må styrkes, men at aktiviteter med rene underholdningstilbud som konkurrerer med privat næringsliv, med fordel kan reduseres» (Fremskrittspartiet, udatert).

Barnehagestyrelsen mente at det å gjøre noe kreativt, det performative, var mest spennende for barn. Kulturskolerektoren anså også det performative som viktig. «Det er fint å formidle for seg selv, men å formidle ut, da vokser det gjerne». Hun ønsket seg blant annet små konserter og utstillinger i biblioteket. Kultursjefen mente at både inspirasjonsrommet og det performative rom var positive funksjoner, men hun poengterte at biblioteket også burde være et sted som skal verne om stillheten.

6.2.5. Bibliotekets sosiale funksjon og rolle som integreringsarena

Politikerne var opptatt av at biblioteket har en funksjon i å utjevne sosiale forskjeller. Dette understøtter momenter som er vektlagt i flere sentrale nasjonale program. MDG sier at de vil støtte bibliotekets arbeid spesielt rettet mot barn, eldre, folk med lavere utdanning og minoritetsspråklige. SV har nedfelt at biblioteket skal være «tilgjengelig for alle grupper i samfunnet, uavhengig av sosiale, økonomiske og geografiske skillelinjer». Venstrepolitikeren

mente at biblioteket, med sine møter mellom ulike generasjoner og etnisiteter, er «en viktig nøkkel i sosial kapitalbygging og bygger ned fordommer og øker toleransen». Senterpartiet mente at biblioteket skal være «et sosialt lavterskeltilbud». Lignende uttalelser kom fra andre politikere. Sosialistene var noe mer opptatt av dette enn de høyreorienterte.

FrP-politikeren var spesielt opptatt av de ensomme unge som sitter hjemme og trenger å komme ut, og seniorkontakten mente at biblioteket kan være en viktig sosial arena for eldre.

Kommunestyret i Ski har vedtatt at biblioteket skal starte med BUA, utlån av sportsutstyr. Alle politikerne mente at dette et godt tiltak for å bekjempe barnefattigdom og for å utjevne sosiale og økonomiske forskjeller og minske stigmatiseringen. De har valgt å lokalisere denne tjenesten til biblioteket fordi biblioteket brukes av alle lag av befolkningen. Dermed blir det å låne noe der, det være seg bøker, skøyter eller ski, lite stigmatiserende. «En helt glimrende ide» ifølge Høyre, som allikevel kritiserer at ideen ble vedtatt uten utredning.

Integrering ble av flere politikere ansett som en viktig oppgave for biblioteket. Venstre og SV mente at biblioteket er Ski kommunes viktigste arena for integrering med språkkafe, og mer eller mindre organiserte grupper på tvers av etnisitet, og at det som integreringsarena er unikt. Arbeiderpartiet fastslår i sitt lokale partiprogram at biblioteket skal være integreringsarena, (Ski Arbeiderparti, udatert) noe også lokalpolitikeren mente. Dette står ikke nevnt i deres nasjonale program, mens integrering som en sentral oppgave for bibliotekets er nedfelt både hos KrF, Senterpartiet, SV og Venstre (Kristelig Folkeparti, 2017; Senterpartiet, 2017; SV, 2017; Venstre, 2017).

Barnehagelederen, som har mange flerspråklige familier blant brukerne, var svært opptatt av biblioteket som en viktig arena for integrering. Han oppfordret foreldre til å oppsøke biblioteket for å låne bøker til barna, både på norsk og på morsmålet, og som et sted for å treffe både kjente og ukjente, nordmenn og flerkulturelle.

6.2.6. Biblioteket som møteplass

De fleste politikerne og lederne mente at den offentlige møteplassen, som skal være tilgjengelig for alle, uansett, alder, etnisitet eller status er den viktigste oppgaven for biblioteket. Biblioteket vil være viktig også fremover, spesielt med tanke på dette.

Krf-politikeren var opptatt av møteplasser, og hans syn gjenspilte det nasjonale partiprogrammet der det står: «Bibliotekene er viktige møteplasser og fungerer som det moderne samfunns grendehus. [...] KrF ønsker satsing på åpne bibliotek som viktige

kulturarenaer og møteplasser der folk bor» (Kristelig folkeparti, 2017). Også Senterpartiet vil «styrke bibliotekene som møteplass» (Senterpartiet, 2017). Arbeiderpartiet har nedfelt, som eneste setning om bibliotek i det nasjonale partiprogrammet, at de vil «bidra til at bibliotekene blir sterkere og åpnere møteplasser» (Arbeiderpartiet, udatert). Høyre vil «videreutvikle biblioteket som møteplass» (Høyre, 2017). I Venstres program sier de at bibliotekene «har en unik rolle som møteplass og arena for offentlig samtale, debatt, dannelse og integrering» (Venstre, 2017). SVs program fastslår at «bibliotekene har utviklet seg til å bli enda viktigere som fysiske møtesteder for folk i alle generasjoner og med alle bakgrunner» (SV, 2017).

Disse sitatene viser at det ikke bare er respondentene i denne undersøkelsen som mener at møteplassen er viktig. Dette er også nedfelt skriftlig i mange partiprogram på riksplan. Lokalpolitikere utdypet partienes syn. SP-politikeren poengterte at biblioteket skal ligge der folk bor. De vil «verne om biblioteket som en offentlig bærebjelke og verken begrense eller innskrenke det». Høyrepolitikeren kalte Ski bibliotek «et ekte folkebibliotek, som møteplass med mange brukergrupper». Representanten til MDG var opptatt av møteplasser i sentrum. Dette er ikke konkretisert i partiprogrammet.

Kulturskolerektoren var opptatt av et sted å møtes og være, der unge kan henge og lade mobilen sin, der eldre får hjelp til å lese aviser digitalt, et sted for studier, «et sted der du bare kan gå inn uten billett, planlegging, et vedtak eller å måtte kjøpe noe». Dette støttet de andre lederne. Kultursjefen utdypet at biblioteket er «et av få steder der det ikke spiller noen rolle hvem du er og hvor du kommer fra».

Den uformelle møteplassen er viktig også fordi det stadig er flere som bor alene, uansett alder. På biblioteket kan man møtes på tvers av generasjoner, religioner og etnisitet. Dette med «integrering på tvers» var barnehagestyreren opptatt av, spesielt med tanke på de flerspråklige foreldre. Han mente også at møteplassen var den viktigste funksjonen for småbarnsforeldre.

I tillegg til at biblioteket skal være en uformell møteplass, vil respondentene at biblioteket skal være en møteplass for offentlige møter, som vi har vært inne på i 6.2.3. Seniorkontakten var opptatt av møteplassens funksjon for sine brukere. Det at biblioteket er «tilgjengelig, ufarlig og nøytralt gjør det attraktivt som et sted å holde kurs om alt fra digitale tjenester til depresjon, du trenger ingen penger eller diagnoser for å gå på biblioteket».

Møteplassen har også en funksjon fordi folk, ifølge samfunnsplanleggeren, blir mer trangbodde, i et Ski som vokser med flere og mindre leiligheter. Da trengs det plass til for eksempel til leksegjøring, og biblioteket bør tilby ro.

Alle var opptatt av at biblioteket ikke kun er et sted for litteratur. Flere mente at bibliotekets egne arrangementer, samt å åpne opp for at lag og foreninger kan ha sine møter her, vil føre til økt bruk av biblioteket og flere brukere.

Det var et sterkt ønske fra flere om å få tak i de som faller litt utenfor, enten de er barn, unge, voksne eller eldre. Biblioteket oppleves som en nøytral og ufarlig arena. Imøtekommenhet, tilgjengelighet, nærhet og identitet var ord som kom opp som viktige.

6.3. Flytting av Ski bibliotek

Hovedfunn: Når det gjelder flytting av biblioteket viser undersøkelsen at byutvikling, økonomi, å skape avstand til det kommersielle og samlokalisering var viktige faktorer som påvirket avgjørelsen. Lederne var mindre opptatt av økonomi enn politikerne, og det var klare forskjeller mellom ulike politiske fløyer. Økonomi var den viktigste argumentasjon for flytting for Høyre og FrP, mens de sosialistiske partiene var mer opptatt av å fjerne det offentlige biblioteket fra det kommersielle Storsenteret. Biblioteket ble brukt som en brikke i byutviklingen og som et middel for å få på plass en videregående skole i sentrum.

Kommunestyret vedtok 29.03.2017 å flytte Ski bibliotek ut av Ski storsenter og inn i nye lokaler ved torget som skal bygges sammen med kulturskolen og videregående skole. Striden sto om å flytte den videregående skolen fra Drømtorp til sentrum. Da det vedtaket var fattet, ble flytting av biblioteket inn i en samlokalisering med skolen og kulturskolen enstemmig vedtatt. Dermed var det ikke overraskende at de fleste politikerne var positive til dette. De fleste lederne var også positive til flytting.

6.3.1. Økonomi

For FrP og Høyre var økonomi motivasjonen for å flytte biblioteket. Biblioteket har en leieavtale med Thon eiendom. Flere politikere mente at leieprisen var for høy, og at de, ved å flytte biblioteket ut av storsenteret og leie av fylkeskommunen i et nytt bygg, ville kunne få en rimeligere leie. Høyrepolitikeren poengterte at avtalen er signert på markedsleie som trolig betyr at det ikke blir stort billigere enn dagens avtale. Arbeiderpartiet var ikke først og fremst opptatt av økonomi, men av at fylkeskommunen, som er offentlig, vil være en mer forutsigbar utleier enn Thon som har en helt annen agenda. Et annet aspekt var at de sosialistiske foretrakk at leieinntektene kom det offentlige, snarere enn det private, til gode. Det var også et poeng å knytte biblioteket til noe annet enn storsenteret. I tillegg til Arbeiderpartiet mente

også MDG, Senterpartiet, SV og Venstre at koblingen mellom det offentlige bibliotek og det kommersielle kjøpesenteret var uheldig. Dette var uten betydning for FrP og Høyre.

Lederne var langt mindre opptatt av økonomi enn politikerne. De mente at det er viktig å få fram det samfunnsøkonomiske i et nytt bygg på en god og forståelig måte slik at hver krone brukt på kultur ikke blir satt opp mot lærertetthet og sykehjemsplasser. Dette er en ressursbrukskonflikt spesielt seniorkontakten ofte møter fra sine brukere. Hun presiserte derfor at «hver investert krone i kultur gir så mye mer enn en enkelt sykehjemsplass. Det må kommuniseres». Hun fastslo også viktigheten av å holde de økonomiske rammene. Kultursjefen minnet om at det er fylkeskommunen som skal bygge. Det er de som bestemmer.

6.3.2. Samlokalisering

SP, Venstre, MDG og SV var opptatt av å samle virksomheter som driver med kultur. De mente at å plassere biblioteket tett ved kulturskolen og rådhuseteateret vil gi positive synergieffekter og forenkle samarbeid på tvers av kulturelle virksomheter. Arbeiderpartiet og Pensjonistpartiet hadde mer fokus på samlokalisering med den videregående skolen. Pensjonistpartiet var delt i synet på en videregående skole midt i sentrum, men stemte for. Når det gjaldt biblioteket, så han det som positivt fordi det blir billigere, men også kan gi bedre lokaler, og både skole og bibliotek har fokus på kunnskap.

Arbeiderpartiet så på biblioteket som en av driverne i det nye bygget, og «ser på vgs, kulturskolen og biblioteket som en treenighet, ikke som isolerte elementer, men som vil kunne utvikle og utfylle hverandre». SV hevdet at å samlokalisere kulturskole og bibliotek med videregående skole var viktige brikker å få på plass skolen i sentrum, slik mange ønsket det. Krf var imot en videregående skole i sentrum, men var mer uklare på om biblioteket burde flyttes. De mente likevel at biblioteket bør ligge midt i sentrum. Høyre ville foretrukket at skolen lå et annet sted, eller i det minste hatt en utredning med ulike alternative plasseringer, men forholder seg til vedtaket som er fattet.

Tilgjengelighet var et tema flere var innom. Både Pensjonistpartiet, Høyre, FrP og seniorkontakten var bekymret for mangel på parkeringsplasser i rimelig nærhet til biblioteket. Venstre hevdet at for de som kommer fra andre steder, og som gjerne kommer til Storsenteret for å handle eller gå på kino, kan den nye plasseringen oppleves mer usentralt. Hun poengterte også at biblioteket i første rekke skal tjene innbyggerne i kommunen. For dem vil det få mindre utslag siden mange vil gå over torget for å forflytte seg i byen. Flere mente at plasseringen av biblioteket blir like sentralt etter flyttingen, i hvert fall på sikt når byen endrer

seg slik det er foreslått i planer. Høyre hevdet at «det blir mindre sentralt, uten tvil», lenger unna tog og buss, og med forholdsvis få parkeringsplasser, noe som gjør det mindre tilgjengelig.

Barnehagestyreren mente at flyttingen vil ha lite å si for barnehagens bruk av biblioteket, noe rektoren var enig i. De vil fortsatt bruke byen og kulturinstitusjonen som biblioteket er. Samfunnsplanleggeren framhevet hvor viktig det er at barnehage- og skolebarn lærer å bruke byen for oppleve den som trygg.

Barnehagestyreren mente imidlertid at det at biblioteket ligger på Storsenteret gjør at «det er lett å ramle innom» og at det dermed blir et lavterskeltilbud. Kultursjefen støttet dette, og mente at når biblioteket og butikker er lokalisert i et kjøpesenter er det lettvinnt. Men at det, som også enkelte politikere og samfunnsplanleggeren hevdet, ikke gir noe liv til byen. Hun var usikker på om storsenteret vil være like attraktivt i fremtiden, siden trenden er i ferd med å endre seg i andre land for eksempel, USA. Det vil være svært negativt for biblioteket å sitte fast i en 20-årig leieavtale i kjelleren på et storsenter som blir stadig mindre brukt.

Kultursjefen trodde flyttingen vil det føre til en nedgang i besøket, og at det må jobbes for at den skal bli minst mulig. Arbeiderpartiet mente også at en den første tiden etter flytting må beregne noe nedgang i besøkstall, spesielt av eldre, men at dette snart vil ta seg opp og at besøket av yngre vil øke. Samfunnsplanleggeren var uenig i dette og mente tvert imot at det ikke vil bli noen nedgang. Biblioteket vil bli samlokalisert med kulturskole og videregående skole med 1200 elever. Det vil bli 300 parkeringsplasser i kjelleren som hun mente vil gi god tilgang til biblioteket. Seniorkontakten var usikker på om hennes gruppe vil benytte biblioteket i samme grad som nå siden tilgjengelighet kan oppleves mindre. Flere nevnte at når man ikke lenger vil kunne gå tørrskodd til biblioteket, slik man kan i storsenteret, kan det være et hinder for flere, spesielt eldre, på tross av at det bare er noen meter.

For eldre er det essensielt at det er enkelt å komme fram, både med bil, buss, til fots, sykkel og med rullator. Veien til bygget må dessuten være innbydende, med benker, lys, fritt for søppel, trygt, poengterte både seniorkontakten og noen politikere. Samfunnsplanleggeren sa seg enig. Hun poengterte at torget også skal rustes opp. Dette er synliggjort i planer.

6.3.3. Byutvikling

Byutvikling er et satsningsområde i Ski og et argument for å bygge nytt. Alle politikerne hadde et ønske og mål om mer aktivitet i sentrum, og spesielt i området rundt torget der nybygget skal settes opp. SV, MDG og FrP mente av det først og fremst var videregående

skole som var viktig her. Biblioteket fulgte med på lasset for å få realisert planene om ny skole. Høyre mente at dersom bare skolen skulle ligge her ville dette kun være flytting av et bygg, noe som ville gi lite byutvikling. Det er samlokalisering med kulturskole og bibliotek som gir byen liv, store deler av døgnet. Biblioteket er drivkraften i dette slik at bygningen ikke blir «en stor mørk kladd» etter klokka fem, mente hun.

Byutviklingsaspektet var medvirkende til at også SP ville flytte biblioteket. Både Arbeiderpartiet og Venstre nevnte at ved å flytte biblioteket vil det bli løftet, bokstavelig talt, opp i lyset. MDG hevdet at biblioteket vil bli mer synlig, og blir da en sentral møteplass som vil kunne bidra til en levende by. KrF, som var imot flytting av skolen, mente at skolens behov ikke blir ivare tatt, men at skolen blir brukt i byutviklingen. «Det er slettes ikke elevenes oppgave å lage liv i byen. Deres fokus bør være læring». Å plassere biblioteket midt i en by, var han derimot tilhenger av. Hvorvidt det bør ligge på storsenteret eller ved torget hadde han ingen klar mening om. Høyre vil ha aktivitet både inni og utenfor bygget med kunstisbane, gress, park og et variert tilbud som appellerer til mange ulike grupper for å skape aktivitet.

Lederne hadde også fokus på at Ski er en by i sterk utvikling og vekst. Det vil bli flere mennesker, og da er det viktig at folk har en møteplass. Dette bygget kan bli en slik plass.

Samfunnsplanleggeren ville gjerne flytte biblioteket ut av storsenteret. Men for henne var ikke dette motivert ut fra et ønske om avstand til det kommersielle, men som en motvekt til storsenteret som bygning, som er det som definerer Ski i dag. Hun så det som viktig å aktivisere andre deler av byen. «Byen nå har en fantastisk mulighet til å gjøre noe med det.

Dette bygget er en mulighet til å gi Ski identitet». Kultursjefen understreket at å få biblioteket inn i bygget er viktig med begrunnelse i forskning som fastslår at bibliotek gir liv i byen,

Flere var opptatt av at det er mange motstandere av å flytte videregående skole til sentrum.

«Nettopp på grunn av denne motstanden er det viktig at bygget blir bra», påpekte kultursjefen.

De fleste politikerne og alle lederne var opptatt av den arkitektoniske utformingen av bygget.

Det er ifølge Venstre «et krav at det skal være bra». KrF hevdet at «det er ikke mange wow-

steder i Ski, det skal vi ikke ha på oss. Biblioteket kunne vært en slik perle. Hvis vi først skal bygge noe her, bør det være swung over det!». Flere påpekte at det er fylket som bygger og bestemmer.

Allikevel ønsket de fleste at biblioteket skulle være «et signalbygg», «et ikon»,

«en perle», et «wow-sted», noe Ski ikke har fra før, noe innbydende og kult. Pensjonistpartiet

var de eneste som ikke var opptatt av dette. De fokuserte på viktigheten av innhold.

«Arkitekturen er viktig for området og for folket, men innhold er viktig for biblioteket» poengterte Høyre. Selve bygningen må være innbydende for å trekke folk inn. Innholdet må være godt slik at en får lyst til å være der. De ønsker seg åpne flater med mye luft, god plass til bøker, mange sitteplasser, studierom, møterom og grupperom, saler av ulike størrelser, kaffeautomat, lekeland for små barn, scener, øvingsrom, kafe, lokalhistorisk arkiv, arbeidsplasser og utstillingsrom. Noen var opptatt av å dele opp biblioteket i aktivitetssoner, heller enn avdelinger etter målgruppe for å unngå segregering etter alder.

6.4. Samlokalisering

Hovedfunn: Alle lederne og de fleste politikerne var positive til samlokalisering av videregående skole, bibliotek og kulturskole. De mente at dette vil gi mange positive synergieffekter i form av utnyttelse av lokaler og faglig samarbeid. Noen trakk fram farer for konflikter mellom virksomheter og brukergrupper. Behov for klare avtaler, mellom kommunen som leietaker og fylkeskommunen som byggeier, ble ansett som essensielt for å lykkes.

6.4.1 Samlokalisering

I følge SV er kulturlivet i Ski fragmentert. Dermed taper det i kampen om oppmerksomhet og ressurser. Politikerne mente at det å samle kulturen, rent fysisk nær hverandre, vil styrke både kulturen og bibliotekets identitet. Dette elementet var det ingen andre som vektla. Men alle politikerne var opptatt av at biblioteket skulle være lett tilgjengelig, en storstue i det nye bygget, det stedet som skulle få folk inn. Dette så alle positivt på så nær som KrF-politikerne. Han var redd for at skolen ville miste oversikten over sitt område og at uvelkomne elementer, som for eksempel dealere, lettere ville oppsøke elevene uten at de kunne vises bort fra et åpent fellesområde. Da dette argumentet ble lagt fram for andre politikere ble det tilbakevist. Arbeiderpartipolitikerne mente at dette var en søkt problemstilling og Venstrepolitikerne bemerket at jo flere folk som oppholder seg på et sted, jo tryggere er det.

Høyre vektla betydningen av læringsrommet (som vi omtalte i kapittel 6.2.2.) biblioteket kan være for elever på den videregående skole, der de enkelt kan oppsøke biblioteket, både i pauser og etter skoletid.

Mange, både ledere og politikere var opptatt av lokalene som treffpunkt for alle generasjoner og etnisiteter, og at dette kan by på både utfordringer og muligheter. Barnehagestyreren mente at samlokaliseringen ikke ville ha betydning for barnehagens bruk av biblioteket. Han mente

at «ungdommene snarere ville være spennende enn skremmende» for barna, men at enkelte ansatte kanskje ville vegre seg litt for å ta med en barnegruppe til et sted der det er mange mennesker. Rektoren, derimot, hadde motsatt vinkling. Hun trodde ikke at samlokaliseringen ville påvirke de ansattes vilje til å oppsøke biblioteket. Men at mange ungdommer, kan føre til at det oppleves skremmende for barn å oppsøke biblioteket på egen hånd. Seniorkontakten var også opptatt av at mengden ungdom, som trolig vil skape en del støy, kan virke skremmende. Det kan være en barriere å gå forbi dem. Frp og Høyrepolitikeren fastslo at dette var et poeng, men at det også er en del eldre som vil synes det å være i et miljø med mange unge vil være en berikelse. De snudde også problemstillingen til at det at det er mange eldre et sted, kan være et hinder for å få ungdom inn. Det er interessant å merke seg at Pensjonistpartipolitikeren, som var senior, trakk fram muligheten for mer kontakt mellom generasjoner som positivt. Han mente at det er «viktig at unge og eldre omgås og blir kjent med hverandre fordi alle har noe å lære hverandre». Barnehagestyreren uttrykte skepsis til om det ville bli for mye mennesker. «Det er vanskelig å trekke barn og foreldre inn, og spesielt de flerspråklige, fordi det er så mye annet som opptar den plassen. Mange skoleelever som flyr rundt vil kanskje hindre andre i å bruke det».

SV-politikeren mente at man må jobbe med disse utfordringene og ha det i bakhodet i utformingen av bygget. Samfunnsplanleggeren støttet dette. Kultursjefen poengterte at biblioteket vil ligge ut mot torget slik at en ikke skal gå igjennom skolen for å komme dit, og elevene vil være mye opptatt med undervisning. Kommunens voksenopplæring vil være lokalisert ved siden av, noe hun påpekte «garantert vil gi et fargerikt miljø».

Kulturskolerektoren så ikke på samvær mellom vgs-elever og kulturskoleelver som problematisk. Hun mente at erfaringer fra andre steder viser at det kan fungere godt dersom bygget er riktig utformet. Hun håper at biblioteklokalene kan være en trygg ventesone for elever, foreldre og søsken, der de for eksempel kan gjøre lekser eller spille spill. Biblioteket som ventesone ble også fremhevet som en god løsning av flere andre ledere og politikere.

6.4.2. Sambruk

KrF-politikerens innvendinger til samlokalisering, var av hensyn til skolen, som tidligere nevnt. I tillegg til sikkerhetsaspektet mente han at skolens rammebetingelser vil bli dårligere, at rommene vil bli mindre og ikke dekke de behov skolen har. Samlokaliseringen var, ifølge han, lite gjennomtenkt, og at det «ikke finnes utredninger som sier at en slik samlokalisering er en god ide». Ingen av de andre politikerne delte denne bekymringen. Men også de, bortsett

fra Venstre, som så på arealmulighetene som «ubegrenset», var bekymret for om det blir nok plass til alt det er ment å romme. Høyre mente at det er viktig å bygge romslig slik at man tror at det er stort nok i 10-15 år, «ikke himmelsvære rom, men store nok. Så mye penger har ikke Nordre Follo.»

SV poengterte at man må tenke nøye over hva som kan være felles og hvilke særbehov biblioteket har. Både Pensjonistpartiet og SV mente det var av avgjørende betydning for resultatet at biblioteket må komme raskt på banen i planleggingen av bygget. De vektla også viktigheten av å gjøre avtaler før bygget tas i bruk for å unngå konflikter. Flere poengterte at i de områdene som skal sambrukes, vil skolen, som byggeier, ha førsteprioritet, deretter kulturskolen og biblioteket. Dette kan by på utfordringer, noe lederne poengterte i større grad enn politikerne. Flere fryktet muligheter for konflikter og romkollisjoner, mens politikernes ønske om et bygg som kan leve hele dagen overskygget denne utfordringen.

De nye lokalene vil ha mange rom til rådighet. Mye av arealene som på dagtid disponeres av skolen vil, ifølge fylkeskommunen, være tilgjengelige for befolkningen på kveldstid. Høyre var opptatt av at frivillige lag og foreninger bør inviteres inn for å skape mest mulig liv i lokalene. Kultursjefen fastslo at selv om lokalene skal kunne benyttes av innbyggere på kveldstid, så skal ikke alt være tilgjengelig for alle. «Med gode systemer for tilgang og ulike soner for ulike brukere, vil dette være et godt tilbud til lag og foreninger i Ski som står i kø for å få tilgang til lokaler». Flere var også opptatt av å utvide bruken av rådhuset og rådhuseteateret i samarbeid med dette nybygget for å gi enda større fleksibilitet.

Barneskolerektoren mente at dette på en måte blir et kulturhus, ikke bare en videregående skole. Også hun så på felles bruk av lokaler som god ressursutnyttelse for hele kommunen. Flere nevnte Kolben i Oppegård som et godt eksempel på samlokalisering med frivilligsentral, kulturhus, selskapslokaler, bibliotek og kafe i samme hus.

Det er vedtatt av den videregående skolen skal ha sitt eget bibliotek. Noen politikere stilte spørsmål ved dette, og mente at det ville være penger å spare på et kombinasjonsbibliotek. De forventet likevel at elevene vil være flittige brukere også av folkebiblioteket, og anså biblioteket som en viktig kunnskapsressurs for skolen.

6.4.3. Samarbeid

Kulturskolerektoren så bare fordeler med samlokaliseringen og mente at det vil bli optimalt dersom en kan utnytte hverandres fagkompetanse for å utvide tilbudet til brukerne. Dette er enklere når en er i samme bygg. Allerede nå arbeider flere lærere både ved kulturskolen og

ved musikklinja på den videregående skolen. Ved en samlokalisering kan det, ifølge kulturskolerektoren bli enklere å få med flere lærere i slike samarbeid.

Kultursjefen la vekt på at ulike faggrupper, bibliotekarer, vgs-lærere og kulturskolelærere, som alle er svært kunnskapsrike, her kommer tettere på hverandre. De er ulike, og ut av det håper hun at det vil oppstå nye tilbud. Også FrP, MDG og Venstre vektla samarbeid på tvers av virksomheter, og mente at det er enklere å få til når man er samlokalisert. Et slikt samarbeid og utnyttelse av hverandres kompetanse gir store muligheter. Et mer utstrakt samarbeid også med frivillige var både politikere, samfunnsplanleggeren og seniorkontakten opptatt av.

FrP, Høyre, KrF, kulturskolerektoren og kultursjefen så for seg konserter i biblioteket, med utøvere både fra kulturskole og musikk/dans/dramalinjen som får trening i å opptre foran publikum. Publikum på sin side, får en kulturopplevelse. Dette kan gjerne være faste arrangementer som for eksempel lunsjkonserter og utstillinger, slik vi har vært inne på.

7. Analyse

I denne delen vil jeg analysere funnene fra politikere og ledere og se dette i lys av teori og tidligere forskning.

7.1. Egne erfaringer og bibliotekbruk

Det er ikke uventet at lederne, som blir spurt om sin profesjonelle bruk av bibliotek, bruker det i større grad enn politikere. Politikerne ble spurt om sin private bruk av biblioteket, og her var det store forskjeller. Noen var aktive brukere, en hadde aldri vært her, men de fleste brukte det lite. Undersøkelsen viste at politikere på venstre side i politikken benyttet biblioteket mer enn de på høyre. Dette kan oppfattes som naturlig, siden de borgerlige partiene historisk sett har vært de med mest økonomiske midler og minst syn for delingskultur, mens sosialistene er hyppigere brukere av felles samfunnstjenester. Dette er imidlertid en farlig konklusjon å trekke siden jeg kun har undersøkt ni personer, og utvalget ikke er representativt. Som Yin (2014) påpeker, er statistisk generalisering av casestudier problematisk. Dersom jeg skulle finne ut av dette, måtte et mye større antall respondenter til, og kvantitative metoder vil være mer egnet.

Den varierende bruken av biblioteket var ikke uventet, og det er all grunn til å tro at andre faktorer enn politisk partitilknytning påvirker bibliotekbruken. Calixto (2003) antyder at

individuelle faktorer slik som utdanning, bakgrunn og erfaringer kan påvirke både bruk og synspunkt. Jeg har ikke spurt politikerne om utdanning og bakgrunn. Men yrkestittelen de står oppført med på kommunens nettsider viser at det er variasjon. I en så liten undersøkelse som denne vil jeg ikke analysere dette nærmere, men bare fastslå at individuelle faktorer og ikke kun partitilhørighet vil påvirke funnene.

Det er verdt å merke seg at de fleste politikerne hadde benyttet biblioteket flittig som barn, unge og studenter, og at de hadde positive erfaringer. Da er det betimelig å spørre hvorfor de sluttet å bruke et tilbud som de er fornøyd med, som de anser som positivt og nyttig og som i tillegg er gratis? Svarene var at de ikke hadde behov fordi de har økonomi til å kjøpe medier selv. De søkte kunnskap digitalt. De hadde ikke tid. Noen brukte bibliotek på jobb.

Det er interessant at når de snakket om bibliotekets roller, var det ikke fokus på medier og utlån, men på kunnskapsrollen, møteplassen og debattarenaen. Da hadde de et vidt syn på et bibliotek med et mangfold av tjenester. Begrunnelser for manglende egenbruk av biblioteket viste et begrenset og snevert syn på biblioteket, kun knyttet opp mot utlån av medier. Dette viser at selv om de i disse intervjuene er opptatt av bibliotekets mange roller, knytter de egen bruk av biblioteket kun mot den tradisjonelle utlånsrollen.

Det bør være til ettertanke for bibliotekfeltet at de som styrer, beslutter og bevilger midler, i liten grad benytter seg av biblioteket. Men på tross av deres manglende bruk viste undersøkelsen at politikerne hadde et positivt syn på biblioteket. Det er derfor verdt å spørre seg i hvilken grad de positive uttalelsene om biblioteket er sanne utsagn eller om det er et resultat av hva som er forventet. Som tidligere nevnt, er respondentene såkalte *elitepersoner* (Kvale & Brinkmann, 2015), som kan ha forberedt innspill. Det er også mulighet for at svaret farges av at det er biblioteksjefen som spør, slik vi tidligere har reflektert over.

Som funnene viser, oppfattet flere politikere bibliotekarere som dyktige fagfolk med høy kompetanse og mye kunnskap. Noen utdypet at bibliotekarere er fordomsfrie og møter folk på en god måte. Biblioteket er avhengig av legitimitet for å bestå og for å få midler. Det at lokalpolitikere opplever fagfeltet som kunnskapsrikt øker denne legitimiteten. Dette bør biblioteket arbeide for å opprettholde ved å gi publikum et godt tjenestetilbud og fortsatt prioritere kompetanse og kvalitet. Da er det tankevekkende at en av lederne mente at Ski bibliotek leverer tjenester av variabel kvalitet, alt etter hvem i personalet man møter. Tilbudet til publikum bør ha like høy kvalitet uansett hvem man treffer. Men det er ikke å komme forbi at vi som mennesker og ansatte er ulike. Dette er en utfordring.

Vi kan med bakgrunn i dette konkludere med at politikernes manglende bruk av biblioteket ikke førte til et negativt syn på biblioteket. Ulike faktorer, ikke kun politisk tilknytning, kan påvirke bruken, noe også tidligere forskning hevder. Bibliotekarer oppleves som flinke fagfolk, og biblioteket bør tilstrebe høy kvalitet på tjenestene. Funnene kan være farget av at respondentene er såkalte elitepersoner og at det er biblioteksjefen som stiller spørsmålene.

7.2. Bibliotekets rolle

Funnene i kapittel 6.2. viser at både ledere og politikere anså biblioteket som en viktig og grunnleggende offentlig oppgave. Hva som ble vektlagt, hvilke politiske skillelinjer som kom fram og hvordan dette stemmer overens med tidligere forskning skal nå se nærmere på. Dette omhandler forskningsspørsmålet: *Hvilken rolle skal Ski bibliotek ha, og hva skal vektlegges mest?*

7.2.1. Bibliotek og politikk

Undersøkelsen viste at noen politikere hadde svært liten kunnskap om biblioteket, både om lovpålegg, tjenester og det lokale tilbudet. Disse funnene er ikke overraskende og sammenfaller med Usherwood (1993), Stadsmonitor Vlissingen (2003) og Parker et al. (2017) som fant at lokalpolitikere, både i Storbritannia, Nederland og Spania hadde store forventninger, men lite kunnskap om bibliotek.

Flere av politikerne var usikre på deres partis sentrale bibliotekpolitikk, og i de lokale partiprogrammene var kun biblioteket nevnt hos Krf og Arbeiderpartiet. Dette viser at biblioteket i Ski, som mange andre steder, er lite gjenstand for politikernes oppmerksomhet. Allikevel viste funnene at partienes program stort sett sammenfalt med respondentenes synpunkter, bortsett fra hos FrP, der det var avvik mellom nedfelt partipolitikk og lokalpolitikere holdninger. Det er overraskende at Fremskrittspartiet, som ofte oppfattes som et parti som nedprioriterer kultur, fremstår i partiprogrammet som langt mer nyansert enn for eksempel Arbeiderpartiet som kun har en setning om fagfeltet.

At politikere ikke har kjennskap til egen partipolitikk på bibliotekområdet, burde være oppsiktvekkende, men det sammenfaller med Pearce (2003) sin undersøkelse av britiske politikere. De kunne ikke gjøre rede for bibliotekpolitikken. Det er grunnlag for å tro at noe av årsaken til at lokalpolitikere i denne studien, så vel som i flere tidligere studier, ikke kan redegjøre klart for bibliotekpolitikk, er at denne i mangelfull grad er nedfelt skriftlig.

Manglende kunnskap om bibliotekpolitikk og at nasjonal og lokal politikk i liten grad er utformet og nedfelt kan, på den ene siden, tas til inntekt for at feltet blir ansett for å være mindre viktig enn andre politiske felt. Dette samsvarer med funn fra en nederlandsk undersøkelse blant byråkrater (Stadsmonitor Vlissingen, 2003) og Parker et al. (2017) sin dokumentstudie av spanske partiprogrammer. Men på den andre siden kan man tenke at grunnen til at dette ikke er prioritert, er at det er stor politisk enighet om at bibliotek er et viktig offentlig tilbud. Det er derfor i liten grad behov for diskusjon slik Usherwood (1993) konkluderte med. Dette kan fagfeltet se som positivt, ved at biblioteket står sterkt, men også som negativt, ved at det får lite oppmerksomhet og kan bli oversett.

Pearce (2003) fant at biblioteket får liten medieoppmerksomhet, og at medier påvirker både politikere og publikum. SV-politikeren kommenterte at bibliotekfeltet er «snille og stille», noe som medfører lite oppmerksomhet i politikk og media. Biblioteket kommer derfor i skyggen av andre virksomheter. Dette er en kritikk fagfeltet bør ta på alvor. Evjen fant at individuelle bibliotekledere kan spille en veldig viktig rolle i å påvirke politikere (Evjen, 2015 s. 33). Man kan derfor konkludere med at bibliotekledere bør bli mer synlige i det offentlige rom.

Lederne og alle politikerne, bortsett fra en, mente at det var viktig å opprettholde gratisprinsippet. Det er også lovfestet og nedfelt i flere nasjonale partiprogram. Dette viser at det er bortimot tverrpolitiske enighet om at biblioteket anses som en viktig samfunnsarena. Funnene sammenfaller med lignende undersøkelser (Audunson, 2005).

På tross av at de fleste respondentene mente gratisprinsippet var grunnleggende, og at det ivaretas i flere nasjonale partiprogram, kan det se ut som om gratisprinsippet er under press. Det var en tendens, særlig blant politikere, men også noen ledere, til å åpne for betaling av enkelte tjenester. Dette praktiseres allerede ved noen bibliotek.

Det er interessant at det var Krf, Pensjonistpartiet og seniorkontakten som kom med forslag om betaling på arrangement og enkelte tjenester. En kunne kanskje forvente at nettopp disse ville være forkjempere av at alt skal være gratis. KrF kunne kjempet for gratisprinsippet utfra sitt verdisyn, og Pensjonistpartiet og seniorkontakten representerer de eldre, en gruppe som samlet sett har dårligere betalingsevne enn andre grupper av befolkningen. Men på den andre siden så disse kanskje et godt og mangfoldig tilbud som viktigere enn at alt må være gratis. Dersom en egenbetaling må til, er det vilje til det for å få de tjenestene de ønsker.

I tidligere forskning, (Stadsmonitor Vlissingen, 2003; Audunson, 2005) finner man at gratisprinsippet står fast. Nå ser det ut til at det er en vridning, basert både på flere partier som

har fjernet dette punktet fra programmet etter siste stortingsvalg, og politikerne og ledernes utsagn. Hvorvidt dette er en trend som vil utvikle seg, eller at biblioteket vil klare å bevare sin legitimitet som gratis offentlig møteplass og kunnskapsarena gjenstår å se.

Politikerne fremsto som svært interesserte i biblioteket, og de mente at det var mye engasjement lokalt. Dette sammenfaller med Pearce (2003) som fant at det var en økt bevissthet, spesielt lokalt, på bibliotekfeltet de senere årene. Audunson (2005) fant at sentrale og lokale politikere har mange felles vurderinger av bibliotek. Det ser vi også i denne undersøkelsen der lokalpolitikernes syn i stor grad gjenspeilte den nedskrevne partipolitikken. Det er likevel en fare for at deres personlige meninger skinner igjennom slik vi har vært inne på. Svaret blir farget av mennesker, slik Calixto (2003) hevder.

7.2.2 Bibliotekets rolle som læringsrom

Funnene viser at læringsrommet fremstår som den viktigste funksjonen for de fleste politikerne og flere av lederne. Fokus på kunnskap var forventet, både fordi det er bibliotekets tradisjonelle rolle og fordi vi lever i et kunnskapssamfunn. Funnene underbygges av teorien om fireromsmodellen. Der er *læringsrommet* en av fire prioriterte roller for biblioteket, med opplevelse og myndiggjøring av innbyggerne som mål. Barn, unge og voksne kan tilegne seg ny kunnskap gjennom fri tilgang til informasjon og kunnskap.

Idea Stores i Øst-London har, som nevnt i kapittel 3.2., vektlagt læringsrommet som et ledd i å høyne innbyggernes kunnskap. Utdanningsnivået er lavt, og arbeidsledigheten høy, så de tilbyr voksenopplæring, kurs og karriereveiledning (Jochumsen et al., 2012). Befolkningen i Ski har, som beskrevet i kapittel 5, andre forutsetninger. Her handler læringsrommet om studiested, lesesal og å om skaffe til veie faglitteratur for studenter. Biblioteket skal også høyne kompetansen til innbyggerne gjennom å stille litteratur gratis til disposisjon, gi informasjon, ha tilgjengelige pc-er, skape leselyst og tilby kurs og arrangementer.

Fokus på kunnskap sammenfaller med tidligere forskning (Aabø, et al., 2012; Andersson & Skot-Hansen, 1994; Audunson, 2001; 2005; Calixto, 2003; Evjen, 2012; Ljødal, 2005). Dette styrker undersøkelsens validitet. Jeg vil likevel nevne muligheten for at respondentenes bakgrunn, der de fleste var akademikere, fører til at de vektlegger kunnskap mer enn andre ville gjort. Denne utvalgsskjevheten kan påvirke funnene.

I fokusgruppen, der skolen ikke fikk noen representant, slik jeg har vært inne på, medførte trolig det at gruppen vektla kunnskapsrollen i mindre grad enn de ellers ville gjort.

Selv om biblioteket anses som en sentral kunnskapsarena, er det verdt å merke seg at enkelte stemmer i samfunnet vårt, også innenfor politiske miljøer, og blant Skis politikere, hevder at biblioteket som læringsrom har utspilt sin rolle fordi kunnskap nå ligger digitalt tilgjengelig på nettet.

Politikere hadde mindre fokus på informasjon enn på kunnskap, men både de og noen ledere var opptatt av at biblioteket bør gi innbyggere hjelp til å bruke digitale plattformer. Dette var også Aabø et al. (2012) opptatt av, men ikke Audunsons politikere (2001; 2005). Det er naturlig at dette behovet er økende siden stadig mer av hverdagen digitaliseres.

Å beherske lesing er viktigere enn noen gang siden så mye informasjon og kunnskap i dag foreligger i skriftlig form, spesielt på internett. Men også tidligere har lesing blitt ansett som en av bibliotekets sentrale oppgaver (Aabø et al., 2012; Audunson, 2005; Calixto, 2003). Dette er ikke overraskende. Biblioteket bør ha bøker fritt tilgjengelig også på digitale plattformer. Dette gir noen utfordringer når det gjelder prioriteringer og budsjett, siden e-bøker prises pr nedlastning. Det er vanskelig å forutse hvor mange lisenser og nedlastninger det er hensiktsmessig å betale for.

Respondentene hadde lite fokus på livslang læring, noe som sammenfaller med Calixto (2003) sin forskning, men som går på tvers av Audunsons funn (2001). Grunnen til at dette har endret seg fra Audunsons undersøkelse, til denne studien over femten år senere, kan være at begrepet livslang læring er blitt en integrert del av samfunnet. Svært mange ser behov for å søke ny kunnskap og videreutdanne seg og begrepet er dermed ikke like mye omtalt.

7.2.3. Biblioteket som demokratisk arena

Funnene viser at politikere var opptatt av biblioteket som demokratisk arena og koblet fri tilgang til kunnskap med et demokratisk samfunn. Lederne berørte i svært liten grad dette temaet. Denne forskjellen er ikke overraskende siden politikere har mer ansvar for å ivareta innbyggernes demokratiske rettigheter. Også i fireromsmodellen (Jochumsen, 2016) kobles demokrati til læringsrommet. Et av målene er myndiggjøring, som dreier seg om utviklingen av sterke og selvstendige innbyggerne.

Sammenhengen mellom kunnskap og demokrati fant også Audunson (2005), Stadsmonitor Vlissingen (2003) og Evjen (2012) der politikerne mente at bibliotekets rolle som fritt tilgjengelig kunnskapscenter er viktig i et demokratisk samfunn. Hos Evjen (2012) forsterkes dette til å være viktigere enn noensinne.

Denne undersøkelsen bekrefter både fireromsmodellen og disse studiene. Flere av Skis ledere og politikere fremhevet biblioteket som et lavterskelsted for debatter, der ulike meninger og synspunkter kan komme frem. Det er viktig for å bevare ytringsfriheten. Dagens digitaliserte samfunn fører til at mye debatt foregår på nett, og ikke i det fysiske rom. Bibliotekloven pålegger bibliotekene å være «arena for offentlig samtale og debatt» (Folkebibliotekloven, 1985) Dette vil styrke demokratiet og ytringsfriheten (Ljørdal,2005), og brukere forventer at biblioteket er en aktør for debatt og meningsdannelse (Einen, 2012). Dette potensiale bør biblioteket i større grad utnytte for å befeste sin stilling og opprettholde legitimiteten.

Ingen poengterte sammenhengen mellom demokrati og bibliotekets samlinger som formidler ulike politiske, religiøse og kulturelle synspunkter, slik som hos Aabø og Audunson (2012).

7.2.4. Bibliotek som kulturformidler og performativt rom

Kulturell virksomhet er trukket fram i Folkebibliotekloven som en av bibliotekets oppgaver. Funnene viser at ledere og politikerne var lite opptatt av biblioteket som kulturformidler selv om de fleste nasjonale partiprogrammene fronter kulturaspektet. At kulturfunksjonen ikke fikk større vektlegging var noe overraskende fordi det den siste tiden har det versert en kulturdebatt i media. Det har vært fokus på hva som er norsk kultur, og viktigheten av å ivareta den, i møte med flyktningetilstrømming, integrering og et multikulturelt samfunn.

Høyrepolitikeren fremsto som mest opptatt av kultur. Dette var overraskende siden Venstre er det partiet som markedsfører seg som kulturpartiet. Begge de nasjonale partiprogrammene har dette med. Vektleggingen av kulturaspektet kan skyldes respondentutvalget. Det er viktig, som vi har vært inne på å ikke generalisere funnene i denne casestudien fordi utvalget er lite.

I IFLA-studien fra 2003 (Stadsmonitor Vlissingen) rangerte nederlandske politikere bibliotekets rolle som kulturarena med formidling høyt. Audunson (2001; 2005) fant at biblioteket ble sett på som en formidler av felleskulturen. I Furuset-studien (Aabø et al., 2012) står også formidling sentralt, og det blir nevnt i Evjen (2012) sin studie av storbybibliotek. Denne studien befester andre studier som finner at kulturformidling er en av bibliotekets roller, men at ingen, verken i denne studien eller andre, vektlegger denne rollen mest.

Slik vi har vært inne på, mente mange respondenter at biblioteket bør tilby ulike arrangementer. Likevel ble ikke dette sett på som en viktig funksjon for biblioteket. De var i liten grad opptatt av det fireromsmodellen kaller *inspirasjonsrom*, der formidling og

opplevelse står i sentrum. Dette var tilfelle ved The Darling Library i Malmö. De tilbød en mengde ulike arrangementer og aktiviteter og hadde fleksibel design for å etterkomme politikernes krav om at biblioteket skulle være opplevelse og underholdning (Carlsson, 2013). Fireromsmodellen fokuserer ikke, som politikerne i Malmö, på underholdning, men fastslår erkjennelse og innovasjon som mål. Det som oppleves skal ikke kun være underholdning, men ha elementer i seg som kan utfordre tanker, påvirke menneskers valg og føre til innovasjon (Jochumsen, 2016). Imidlertid viser trender innenfor bibliotekfeltet, også i Norge, at opplevelse anses som en sentral dimensjon ved biblioteket, noe som ikke minst viser seg i utformingen av tjenestetilbud og lokaler. Sølvsberget i Stavanger ble kalt Norges første opplevelsesbibliotek da det reåpnet i 2014 (Hult, 2014), og flere har fulgt etter. Inspirasjonsrommet har fått en dreining fra at brukerne er tilskuere til at de i større grad har blitt deltakere.

Vekten enkelte politikere og ledere la på bibliotekets rolle som det fireromsmodellen kaller *det performativt rom* var overraskende. Rommet underbygger, som beskrevet i kapittel 4.2.3., i særlig grad målene involvering og innovasjon. Deltakerne får veiledning og tilgang til ulike verktøy, og det er en plattform for fremvisning. (Jochumsen, 2016). I møte med denne rollen sprikte synspunktene mest. De fleste politikerne syntes ikke det performative rom er en sentral oppgave for biblioteket, mens andre synes det var en strålende ide. Som forventet var kulturskolen også opptatt av det performative. At også barnehagestyreren anså det som det viktigste, var mer overraskende. Det underbygger forståelsen av at yngre generasjoner, mer enn eldre, er kulturprodusenter, ikke bare kulturforbrukere.

Det performative krever plass. Dette bør biblioteket legge til rette for i utforming av nye lokaler, slik vi ser det i Library 10 i Helsinki og Garaget i Malmö der publikum får drive med kreative verksteder og kan benytte lokalene som scene og utstillingslokale (Jochumsen et al., 2012) (Malmö stad, udatert).

Det var overraskende at kultursjefen, som burde stå for fremming av det performative, tok til orde for at biblioteket også skulle være et sted som skal verne om stillheten. Men kanskje hun, mer enn mange andre, ser at i alt vi tilbyr, så er kanskje et stille rom noe vi mangler. Dette kommer vi nærmere tilbake til.

I de studiene som er gjort rede for i denne oppgaven, vektlegger ingen den performative rollen. Det kan se ut som at det de senere årene vært en dreining fra formidling til involvering, fra inspirasjonsrommet til det performative rom. Publikum vil i større grad være medskapere.

At det har fått større plass i denne undersøkelsen enn i tidligere undersøkelser, kan også skyldes samlokaliseringen med musikk/ dans/ drama-linje og kulturskolen. Dette åpner for det performative i større grad enn i et bibliotek med unike lokaler.

7.2.5. Bibliotekets sosiale funksjon og rolle som integreringsarena

Politikerne anså, som forventet, biblioteket som et verktøy for å utjevne sosiale forskjeller. Dette kom klarest til uttrykk hos de sosialistiske partiene. Dette var ikke overraskende siden de har mer fokus på sosial utjevning. Tidligere forskning har gjort lignende funn (Audunson, 2001; Calixto, 2003; Stadsmonitor Vlissingen, 2003; Usherwood, 1993).

Politikerne mente at det er viktig at biblioteket er for alle, uavhengig av sosiale skiller. Undersøkelser av hvem som bruker biblioteket viser at biblioteket ofte har en utjevne funksjon (Aabø et al, 2010; Høimyr, 2009; Vårheim, 2008). Denne studien har ikke frembrakt kunnskap om hvordan dette er i Ski, men fastslår at politikerne har et ønske om at biblioteket skal være, som Venstrepolitikeren uttrykte det «en nøkkel i sosial kapitalbygging».

Lokalpolitikere i Ski har vedtatt at biblioteket skal starte med BUA, utlån av sportsutstyr med mer, som et middel til å utjevne sosiale forskjeller. Det fører til at bibliotekets oppgaver blir enda mer utvidet. Politikerne har valgt biblioteket som ytere av denne tjenesten fordi det oppleves som lite stigmatiserende. At biblioteket oppfattes slik, er positivt og gir legitimitet, Faren ved å ta inn slike tjenester er at ved å ønske å tilby alt til alle, kan biblioteket komme i skade for å miste sin identitet. Selv om biblioteket tilføres nye oppgaver og roller, er det essensielt å holde fast på grunnpilarene.

Et annet aspekt, som både ledere og politikere var opptatt av, var biblioteket som integreringsarena. Det gjenspeilet innholdet i mange nasjonale partiprogram, og det var tverrpolitiske enighet om at dette er en viktig funksjon. Andre forskningsprosjekt viser at biblioteket er en sentral integreringsarena (Aabø & Audunson, 2012; Høimyr, 2009; Vårheim, Steinmo & Ide, 2008). Denne studien undersøker ikke hvordan dette er på Ski bibliotek. Men det er grunn til å anta at det kan være slik også her fordi cirka 20 % av kommunens befolkning er innvandrere. Mange av disse er flittige bibliotekbrukere og deltar også på språkkafe og andre arrangementer.

Ingen av respondentene i undersøkelsen var flerkulturelle. Dette er en svakhet. Det er mulig at synet på biblioteket som integreringsarena ville vært annerledes dersom de flerkulturelle kunne fremme sine synspunkter, siden respondentenes erfaringer og bakgrunn påvirker funnene.

I Audunsons undersøkelse (2005) ble det multikulturelle aspektet ved biblioteket ikke berørt av politikerne, mens det var et sentralt tema i Furusetstudien (Aabø et al., 2012). Denne endringen i funn kan ha bakgrunn i utviklingen av samfunnet, men kan også i noen grad skyldes utvalget respondenter. Furusetrespondentene hadde flere ulike roller og trolig nærmere tilknytning til flerkulturelle enn Audunsons politikere hadde.

I årene som har gått fra Audunsons forskning til denne studien har det norske samfunnet blitt langt mer flerkulturelt, og behovet for integrering har blitt større. Dette har bibliotekene tatt på alvor og har mange tilbud til flerkulturelle. Lokale politikere og ledere har registrert dette. De anser det som viktig, i større grad enn i 2005. Politikerne i 2005-studien, var rikspolitikere. Denne undersøkelsen tar for seg ledere og lokalpolitikere som i større grad har kjennskap til lokale bibliotek tjenester. Dessuten snakkes det i denne undersøkelsen om Ski bibliotek. Furusetstudien begrenser seg til bydelsbiblioteket, mens Audunson tar for seg bibliotek tjenester generelt. Dette kan forklare forskjellene.

7.2.6. Biblioteket som møteplass

Funnene viser at lederne og flere politikere vurderte møteplassen som den viktigste for biblioteket; *en formell og uformell møteplass* der alle typer mennesker kan treffes fritt. Dette samsvarer med folkebibliotekloven og nasjonale partiprogram. Det var ingen politiske skillelinjer her. Vektleggingen av denne rollen var større enn forventet, og ble satt i sammenheng med demokrati.

Biblioteket ble ansett som et egnet sted både for offentlige møter og som arena for debatt, dels fordi det er et sted med lav terskel og spesielt i en digital tid der noen frykter at lokaldemokratiet vil svekkes slik vi har vært inne på tidligere. Her har biblioteket et potensiale som kan utvikles, og som kan øke legitimiteten.

Mange respondenter var opptatt av å invitere lag og foreninger inn i biblioteket for å utnytte lokalene bedre og dessuten gi et bredere tilbud til publikum. Dette er en form for partnerskap som vi stadig ser mer av i bibliotekene og som vi vil komme nærmere tilbake til.

Fireromsmodellen definerer møterommet (som omtalt i kapittel 4.2.5.) som en åpen publikumsfære der folk kan møtes på tvers av generasjoner, etnisitet, verdier og interesser. Målene med disse formelle og uformelle møtene er involvering og myndiggjøring for å skape forståelse og et velfungerende samfunn (Jochumsen, 2016).

At biblioteket har en viktig funksjon som møteplass slås fast av ulike studier (Aabø & Audunson, 2012; Høimyr, 2009; Vårheim, 2009)

I Audunsons studie av politikere (2005) fikk møteplassen liten oppmerksomhet, mens Evjen (2012) sine kulturpolitikere noen år senere var opptatt av dette. Også respondenter i Furusetstudien (Aabø et al., 2012) og på Voss (Einen, 2012) anså møteplassen som viktig. På bakgrunn av forskning, denne undersøkelsen og sentrale politiske føringer, kan vi fastslå at møteplassfunksjonen blir stadig viktigere. På den andre siden kan man hevde at denne funksjonen alltid har vært gjeldende i biblioteket. I tidligere tider hadde man grendehus, nærbutikker og kirkebakker som gode møteplasser. Disse er i stor grad borte. Dagens multikulturelle samfunn har nye behov. Det er trolig med bakgrunn i samfunnsendringene at biblioteket i stadig større grad tildeles møteplassfunksjonen.

Undersøkelsen viser at den uformelle møteplassen fremsto som minst like viktig som den formelle. Respondentene var opptatt av møteplassen som arena for det som ble betegnet som «integrering på tvers»; et sted der folk kan møtes på tvers av alder, etnisitet, sosial status og religion. Det er viktig å skape møteplasser der folk ikke bare ser, men også snakker med hverandre slik Aabø og Audunson (2010) fant at 28 % av bibliotekbrukere i Oslo gjorde. Einen (2012) og Vårheim med flere (2008) fant derimot at det var lite kontakt mellom ulike grupper. Å skape kontakt mellom mennesker er en utfordring, å få folk til å være sammen, ikke bare ved siden av, bør være et mål for biblioteket, men krevende. En møteplass er, med andre ord, ikke det samme som at det skapes nær kontakt mellom mennesker. Det er viktig at bibliotekene legger til rette for gode møter gjennom ulike aktiviteter og arrangementer, og gjennom hvordan bibliotekarene møter mennesker og samtaler med dem. Utformingen av lokalene er også av betydning. Mange små sittegrupper, aviskrok og gjerne en kafe, kan innby til lavintensive møter med småprat. Både Dokk1 og Amsterdam hovedbibliotek har mange sitteplasser spredt over hele biblioteket, og også mange ulike typer arrangement. Hvorvidt dette fører til gode møter mellom ulike mennesker og grupper kjenner jeg ikke til, men det er lagt til rette for det.

Lavterskeltilbud, var et uttrykk som ble gjentatt av flere respondenter, og som viser at dagens samfunn har bruk for uformelle møteplasser. Dette sammenfaller med funn fra tidligere forskning (Aabø et al., 2012; Einen, 2012; Evjen, 2012). Både politikere og ledere var også opptatt av at på biblioteket er for alle, uansett hvem de er og hvor de kommer fra. Dagens samfunn er i stor grad et prestasjonssamfunn. Det viktigere enn noen sinn med arenaer der man bare kan være.

Flere var opptatt av møteplassen for de ensomme og de som faller litt utenfor i samfunnet. Det er ingen tvil om at mange ensomme kommer til biblioteket, også i Ski. Noen tok til orde for at det er en oppgave for biblioteket å bidra til mindre ensomhet. Troen på at biblioteket kan løse mange oppgaver, er oppløftende, men det er viktig å være klar over at grunnene til ensomhet er mange. At biblioteket er en møteplass med ulike arrangementer er et tilbud til alle, også de ensomme, men en vet ikke i hvilken grad en klarer å nå dem.

Den uformelle møteplassen ble også ansett som viktig som et fristed for å gjøre lekser, oppholde seg og møte andre i et Ski som, ifølge samfunnsplanleggeren, blir stadig mer trangbodd. Trangboddhet i byer er et forholdsvis nytt fenomen i en by på Skis størrelse. Hvorvidt dette vil slå til gjenstår å se, men behovet for ro bør tas hensyn til i utformingen av nye lokaler.

Vektleggingen av stille rom, som vi har vært inne på tidligere, ble også aktualisert i forbindelse med møteplassfunksjonen. Det er mer naturlig å tenke på en offentlig møteplass, som noe med liv og aktivitet. Det var også ønske fra både ledere og politikere. Men flere poengterte likevel viktigheten av ro og stillhet i et samfunn med mye lyd. Det kan oppstå interessekonflikter mellom ulike brukere når biblioteket skal være multifunksjonelt. For eksempel kan støy fra arrangementer, aktiviteter og uformelle samtaler forstyrre de som vil gjøre lekser, studere eller lese. Utfordringene blir da å definere soner hvor ulike tilbud kan komme til uttrykk uten at de kommer i for stor konflikt med hverandre slik at biblioteket mister brukere. At flere respondenter er opptatt av ro er et interessant funn og står i kontrast til gjeldende trender for utformingen av dagens åpne bibliotek. Dokk1, Furuset bibliotek, og det splitter nye Stovner bibliotek er eksempler på moderne bibliotek med store, åpne rom med mye aktivitet. Dette medfører mye støy og lite ro, og vanskeliggjør leksegjøring og å benytte biblioteket som studiested. Det er verdt å merke seg at på tross av praksis i fagfeltet får denne undersøkelsens ønske om ro støtte av en dansk analyse av brukerønsker for framtidsbiblioteket (Moos-Bjerre Analyse, 2014). Ønsket om stillhet er trolig resultat av at bibliotekene har endret seg. I tidligere tider var bibliotekene stille rom, og et ønske om mer aktivitet ble fremmet, og bibliotekenes rolle ble utvidet. Derfor har bibliotekene endret seg og tilbyr mange aktiviteter og arrangementer, noe som truer stillheten. Da etterspørres stillheten. Bibliotekene bør kunne tilby både stillhet og aktivitet for å tilfredstille flest mulig av brukerne.

I kapittel 7.2 skulle forskningsspørsmålet: *Hvilken rolle skal Ski bibliotek ha, og hva skal vektlegges mest?* besvares. Vi kan vi konkludere med at læringsrommet og møteplassen er de funksjonene som står sterkest, og gjennomgang av tidligere forskning viser at møteplassfunksjonen har styrket sin stilling. Aspekter knyttet opp mot kulturformidling, demokrati, sosial utjevning og integrering anses også som viktige. Funnene støttes i stor grad av fireromsmodellen og forskning.

7.3. Flytting av biblioteket

I dette kapittelet skal vi fokusere på forskningsspørsmålet: *Hva anser politikere og kommunale ledere som de viktigste grunnene for, og virkninger av, flyttingen av Ski bibliotek?* Funnene viser at vedtak om flytting av biblioteket fra Ski storsenter til torget ble begrunnet i økonomi, nærhet til kommersielle aktører, byutvikling og samlokalisering med lignende virksomheter. Dette skal vi nå se nærmere på og sammenligne med tidligere forskning.

7.3.1. Økonomi

Biblioteket har en leieavtale med Ski Storsenter ved Thon eiendom. Flere politikere mente at ved å flytte biblioteket ut av storsenteret, ville kommunen kunne få en rimeligere leie. Det var i første rekke Høyre og Fremskrittspartiet som hadde økonomi som hovedmotiv for å flytte biblioteket. På den ene siden er det forventet siden økonomi ofte er fokus hos de borgerlige. På den andre siden er disse partiene mest velvillig innstilt til private aktører.

Et annet argument var ønske om ikke å støtte det kommersielle, verken Thon eiendom med leiesummen, eller det å være lokalisert i et kommersielt kjøpesenter og gjennom det bidra til mer handel og forbruk.

Dette var det eneste punktene i undersøkelsen der det var markante politiske skillelinjer. De sosialistiske anså det som problematisk at en offentlig tjeneste og møteplass er samlokalisert med det kommersielle, mens de høyreorienterte ikke så noe problem i dette. Det er naturlig at det er politiske skiller når det snakkes om økonomi og forhold mellom det private og det offentlige. Venstresiden vil fremstå som en motvekt til forbrukssamfunnet, mens Høyresiden ikke er opptatt av dette. Det går imidlertid an å vektlegge helt andre sider ved dette. At biblioteket ligger på et kjøpesenter, der folk er, enten politikerne liker det eller ei, gjør at man kan tilby innbyggerne i Ski noe annet, et gratis alternativ til butikker, kjøpepress og forbruk. Ingen respondenter tok opp denne vinklingen.

Evjen (2012) fant at politikere rettferdiggjorde økonomisk satsning på bibliotek fordi det genererer aktivitet og trigger annen investering i området, sees på som viktig i både imagebygging for byen, og ikke kun for kulturens egen del.

Lederne var lite opptatt av økonomi som motiv for flytting av biblioteket, noe som er ventet, siden de ikke har noe økonomisk ansvar eller påvirkning på dette. Men seniorkontakten var opptatt av at budsjettene ved nybygg må holdes, og at det må skapes forståelse for at investering i kunnskap og kultur er både nødvendig og fremtidsrettet.

7.3.2. Samlokalisering

Funnene viser at å flytte biblioteket sammen med videregående skole og kulturskole, har, sammen med økonomi, vært av stor betydning, og at disse motivene påvirker hverandre. For Akershus fylkeskommune, som er byggherre, gir det å kunne bygge større, og så leie ut en del av lokalene til Ski kommune, et større økonomisk handlingsrom og betydelige leieinntekter. For kommunen er dette en mulighet til å få sentralt beliggende og bedre egnede lokaler for kulturskolen, og et nytt bibliotek, uten store egne investeringer.

Vedtaket om å flytte Drømtorp videregående skole til Ski sentrum har vært heftig debattert, og motstanden er stor. I samtaler med politikere kom det frem at biblioteket og kulturskolen ble brukt som brikker i et spill for å få videregående skole til sentrum av de som ønsket det, uten at noen uttalte dette direkte. Det er mulig at min rolle som biblioteksjef, har ført til at politikere har valgt å ordlegge seg annerledes enn de ville gjort i møte med en objektiv forsker. Dette har jeg vært inne på tidligere. Det er rimelig å konkludere med at hovedfokus i denne byggeprosessen ikke var å flytte biblioteket, men det å flytte biblioteket og kulturskolen kunne forsvare å bygge en skole i sentrum.

Samlokaliseringen er et ønske om partnerskap og samarbeid. Det er dette Hvenegaard Rasmussen, Skot-Hansen og Jochumsen (2011) kaller for *relations* og som vi har beskrevet nærmere i kapittel 4.3. Biblioteket finner andre roller og samarbeider med kulturaktører og kunnskapsinstitusjoner. Slike samlokaliseringer og samarbeid blir drevet fram av at bibliotek ikke lenger er enestående kunnskapsforvaltere, men har konkurranse, ikke minst fra det digitale. Som en følge av dette har bibliotekets oppdrag blitt utvidet til å også innebære andre roller. Politikere i Ski har med sitt vedtak om samlokalisering lagt godt til rette for slike typer samarbeid.

7.3.3. Byutvikling

Det var stor politisk enighet om å flytte biblioteket ut fra Storsenteret. Alle politikerne håpet at biblioteket, med alle sine tilbud, funksjoner og besøk, vil gi mer liv i byen. Lederne sa seg enig i dette. Funnene viser at biblioteket blir brukt som det Rasmussen et al. (2011) kaller *placemaker*, som vi har vært inne på i kapittel 4.3. Dette er kjent fra mange steder.

I Evjens studie (2012), som tok for seg bygging av nye folkebibliotek i tre store byer i Europa, var nye og mer egnede lokaler en av begrunnelsene for nytt bibliotek. Men byggingen ble også ansett som en faktor i byutviklingen for å utvikle og skape mer aktivitet i byen eller bydelen. Også Aakerøy (2016) fant at bibliotekene ble sett på som viktige «motorer» i byutviklingen. Aabø et al. (2012) fokuserte på at biblioteket må ligge sentralt og at det bidrar til liv. Dette gir grunn til å anta at bibliotek de senere årene har fått større oppmerksomhet i byutviklingsprosesser. Det skyldes trolig at bibliotekenes mandat er blitt utvidet og at rollene har blitt flere og møteplassfunksjonen viktigere.

At biblioteket i Ski blir brukt som en brikke i byutviklingen er det, ifølge funnene, ingen tvil om. Men det er også grunn til å tro at de, mer enn å bli sett på som den sentrale *placemaker* i byen, ble brukt som middel for å nå et mål: å få på plass en videregående skole i sentrum.

Vedtaket om flytting ble, som vi har fastslått, ikke initiert ut fra bibliotekfaglige hensyn. Funnene sammenfaller med Aakerøys undersøkelse i Moss og Kongsberg (2016) der hensynet til byene var viktigere enn faglige hensyn til biblioteket. I Malmö ble biblioteket brukt som en del av transformasjonen fra industriby til opplevelses- og kunnskapsby (Carlsson, 2013). Her ble det i tillegg satt helt nye innholdsmessige roller med krav om underholdning som biblioteket skulle fylle.

I Ski ønsker politikerne at byen skal bli en attraktiv by med opplevelser og aktiviteter i bykjernen, ikke bare et kommersielt storsenter. I denne forvandlingen kan biblioteket bidra.

På tross av at respondentene var positive til flyttingen, mente flere at beliggenheten til biblioteket blir mindre sentral, og at en må forvente nedgang i besøkstallene. På Moss bibliotek, som flyttet fra sentrum til det mindre sentrale Møllebyen, gikk besøket ned (Aakerøy, 2016). Både politikere og ledere i Ski er tilsynelatende klar over faren for publikumssvikt. De er villige til å prioritere liv i byen på bekostning av antall besøkende på biblioteket. Dette innebærer at biblioteket må være synlig og skape et tilbud som er så godt at brukerne synes det er verdt å gå noen ekstra skritt for. Antall mennesker inni biblioteket og i området rundt er faktorer som påvirker hverandre gjensidig.

De fleste ledere og politikere var opptatt av den arkitektoniske utformingen av bygget, De anså det som viktig at biblioteket bør være det Rasmussen et al. kaller *ikon*, et signalbygg med «wow-effekt». Dette er ikke overraskende og stemmer overens med Usherwood og Linley (1998) funn fra Newcastle og Evjen (2012) som fant at politikere i både Oslo, Aarhus og Birmingham vektla en attraktiv utforming av bibliotekbygget. Slik er det også andre steder. Vi ser stadig flere flotte bibliotekbygg rundt om i Norge, og i verden for øvrig. Det å satse på kunnskap og kultur gir byer status. Det er imidlertid viktig å merke seg Høyre-politikerens utsagn: «det arkitektoniske er viktig for byen, men at det er innholdet som er viktig for biblioteket».

På bakgrunn av tidligere forskning var det ikke overraskende at politikere var villige til å investere i et nytt, flott bibliotek. At lederne var av samme oppfatning var imidlertid oppsiktsvekkende fordi de representerte andre kommunale virksomheter. Et signalbygg på et område binder kapital, noe som kan gå utover andre virksomheter, selv om det her dreier seg om leiekostnader og ikke investering. Men på den andre siden kan det være at de tenker at dersom bygget blir flott, funksjonelt og godt mottatt av innbyggerne, kan det trigge lignende prioriteringer på andre områder som kan komme deres virksomhet til gode senere. Også her bør respondentutvalget nevnes som en påvirkende faktor. Det er mulig at for eksempel leder for helse ville sett dette annerledes, basert på seniorkontaktens innspill om konflikten mellom penger brukt på kultur satt opp mot antall sykehjemsplasser.

Politikerne ønsker seg et signalbygg, men det er fylket som bygger, bestemmer og tar kostnadene. Kostnadene vil legge grunnlaget for kommunens leiesum. Når tallene ligger på bordet, blir spørsmålet hvor langt de er villige til å strekke seg.

Funnene viser at biblioteket er ment å bidra til aktivitet både innenfor og utenfor lokalene. Dette får følger for utforming av lokalene. Vi har sett at folk oppsøker biblioteket av ulike grunner. Biblioteket må være multifunksjonelt for å romme forskjellige aktiviteter og tjenester. Rasmussen et al. er opptatt av det de kaller *space* (2012) som er inspirert av byrommet og der møteplassen og opplevelsesrommet er viktige funksjoner. Grensen mellom byrom og bibliotek blir da mindre synlig. Noen nevnte at aktiviteter kan foregå både inni og utenfor lokalene. Flere mente at lokalene bør innredes i soner etter aktivitet, ikke etter aldersgrupper, det vil si aktivitetssoner, mediesoner og stille soner, ikke barne-/ ungdom og voksenavdeling.

At biblioteket blir brukt som en brikke i byutviklingen, kan på den ene siden anses som en fare for biblioteket. Bibliotekets roller er, som vi tidligere har sett knyttet opp mot kunnskap, kultur, demokrati, integrering, sosial kompetanse og møteplassfunksjon. Flere av disse funksjonene henger lite sammen med byutvikling, og kan da stå i fare for å bli nedprioritert. Dette gjelder i særlig grad kunnskapsfunksjonen. Møteplassfunksjonen kan bli mer viktig, og for at den ikke skal fortrenge bibliotekets andre oppgaver, må man prioritere også disse.

Man kan på den andre siden tenke at å være en brikke i byutviklingen gir bibliotekets mulighet. Det er verdt å merke seg at folk utenfor bibliotekfeltet anser biblioteket som en driver for utviklingen av et område, både som placemaker, ikon og møtested, slik Rasmussen et al. (2012) er inne på. Dette gir biblioteket legitimitet langt utenfor den tradisjonelle kunnskapsrollen og kan gi biblioteket strategiske alliansepartnere og synergieffekter i tiden fremover.

Dette kapittelet skulle besvare forskningsspørsmålet: *Hva anser politikere og kommunale ledere som de viktigste grunnene for og virkninger av flyttingen av Ski bibliotek?* Det er rimelig å konkludere med at selv om biblioteket anses som viktig, blir bibliotekfaglige hensyn trumfet av andre argumenter så som økonomi, byutvikling og samlokalisering med lignende virksomheter. Vedtak om flyttingen av Ski bibliotek var viktig for å få på plass en videregående skole i sentrum. Biblioteket sees som en placemaker og et ikon for byen. Dette sammenfaller med funn i tidligere studier. Tilgjengeligheten kan bli svekket, spesielt for enkelte brukergrupper, og et godt tjenestetilbud og hensiktsmessige lokaler må på plass.

7.4. Samlokalisering

Hvilke muligheter og utfordringer kan samlokalisering av videregående skole, kulturskole og bibliotek gi? er forskningsspørsmålet som tas opp i dette kapittelet. Alle lederne og de fleste politikerne var positive til samlokalisering av videregående skole, bibliotek og kulturskole. De mente at dette kunne gi mange positive synergieffekter i form av utnyttelse av lokaler og faglig samarbeid. Dette så vi eksempler på da representanter fra den videregående skole, kulturetaten i Ski kommune og Akershus fylkeskommune, fylkets eiendomsavdeling, programmeringsarkitekter, kulturskolen og biblioteket i mars 2018 var på en felles studietur. Den gikk til Oslo, Stavanger, Bryne og Sandnes. Hensikten var å se på ulike relevante løsninger i forhold til nye felles lokaler. Noen erfaringer fra disse stedene vil jeg komme inn på i dette kapittelet.

Det er verdt å merke seg at en samlokalisering av kulturelle tilbud, i tillegg til skole, er noe Stortinget anser som positivt, og kulturskole nevnes spesielt (St. meld. 23, 2008-2009).

7.4.1. Samlokalisering

Funnene viser at det er en forventning om at samlokalisering av ulike kulturvirksomheter vil styrke både kulturens og bibliotekets identitet. En egen «kulturgate» vil gjøre det lettere å bli synlig for både politikere og innbyggere i Ski. Dette kan føre til mer ressurser.

En samlokalisering kan gjøre markedsføring av tilbudene enklere og bedre fordi man kan utnytte synergieffekten av samlokalisering og fremstå som en enhet med mange ulike tilbud. Dette avhenger av at virksomhetene har vilje og evne til å bygge en felles identitet i tillegg til sin særegne. Man kan også mene at samlokalisering og felles markedsføring kan medføre at identiteten til den enkelte virksomhet svekkes.

En utfordring med samlokaliseringen er at mange mennesker i ulike generasjoner vil være på samme sted. Barnehagelederen mente at ungdommer trolig oppleves mer spennende enn skremmende for barna. Skolen derimot, hevdet at dette kan skape frykt hos barna som kommer på besøk til biblioteket. Det er da interessant at kulturskolerektoren ikke ser noe problem i denne blandingen av ungdom og barn. Hun går ut ifra, med erfaring fra andre steder, at dette vil gå greit. Det stemmer med funn fra Voss (2012) og utsagn fra lærere ved kulturskolene vi besøkte på en felles studietur til Stavanger og Sandnes. Utformingen av bygget, slik det er foreslått, med plassering av biblioteket ut mot torget vil trolig løse dette.

Funnene i 6.4. viser at de fleste mente at ulike aldergrupper vil ha nytte av å treffe hverandre, men at ulike behov også kan gi utfordringer. Det er interessant å legge merke til at alle som ble intervjuet, uavhengig av alder, mente at brukergrupper i ulike aldre ikke var noe problem for dem, og heller ikke ville være det når de blir eldre. Men de antok at det ville være det for andre. Da er det betimelig å spørre hvem disse andre er eller om dette er en konstruert utfordring.

Den positive effekten av en møteplass på tvers av generasjoner ble trukket fram.

Arrangementer der videregående skole, kulturskolen og biblioteket kunne samarbeide ble foreslått. Det er naturlig å anta en del utøverne vil være barn og unge og at mange av tilhørerne vil være voksne og eldre, noe som resulterer i aldersintegrering. Men som Einen (2012) fastslår, kan det være lite kontakt mellom ulike grupper i biblioteket. Her ligger det et

kontaktpotensiale som bør utnyttes slik at det ikke blir flere parallelle løp, men nær kontakt mellom mennesker og mellom utøver og publikum.

En leder ytret bekymring for om mange mennesker ville føre til at de flerspråklige ikke ville benytte seg av biblioteket i samme grad som før. Erfaringer fra andre bibliotek tyder ikke på at bibliotek med mange besøkende har færre flerkulturelle brukere. På Voss fant man at flerkulturelle brukte biblioteket mye. De var stolte av å få være i et innbydende bygg, som de brukte som sitt eget. Imidlertid fant man, som vi har vært inne på tidligere, at det var lite kontakt mellom ulike brukergrupper (Einen, 2012).

Ski bibliotek skal ikke være et kombinasjonsbibliotek med skolebiblioteket. Noen politikere stilte seg undrende til det, og mente at et kombinasjonsbibliotek ville være mer økonomisk og ressurs sparende. Det er naturlig at politikerne er opptatt av sparing, og med bakgrunn i det er det uventet at det er vedtatt to separate bibliotek. Dette er imidlertid ønsket både av skolen og biblioteket. Den faglige begrunnelsen for dette er at formålet med folkebibliotek og skolebibliotek er ulikt. Som vi har sett, er møteplassfunksjonen svært viktig i folkebiblioteket, i tillegg til integrering, demokrati, kunnskap og kultur. I skolebiblioteket er læringsrommet det sentrale.

På Bryne, som vi besøkte på vår felles studietur, ligger folkebibliotek og skole vegg i vegg, men skolen har eget skolebibliotek. Flere elever mente at det å benytte skolebiblioteket var skole, mens å benytte folkebiblioteket var fritid.

Det er likevel grunn til å anta at bibliotekene vil samarbeide. Joacim Hansson (2008), fremholder i en artikkel tre grader av integrasjon mellom bibliotek: *minimal, begrenset og full integrasjon*. Ved minimal integrasjon samkjøres enkelte administrative rutiner, mens bibliotekenes tradisjonelle roller består. På det begrensede nivå integreres bibliotekene for eksempel innenfor samme bygning, men med ulike avdelinger som innehar den tradisjonelle virksomheten. Ved full integrasjon opphører de separate bibliotekene og et felles oppstår.

Det er grunn til å tro at integrasjonen mellom skolebibliotek og folkebibliotek i Ski vil være begrenset innenfor samme bygg, i ulike avdelinger, men det gjenstår å se hvordan lokalene blir utformet. Man kan anta at graden av integrasjon vil påvirke bruken av biblioteket. Vi har allerede sett at enkelte brukergrupper kan oppleve samlokaliseringen som utfordrende. Dette kan heve terskelen til å oppsøke biblioteket. En full integrering, med kombinasjonsbibliotek som resultat, vil trolig forsterke dette.

7.4.2 Sambruk

Flere respondenter er opptatt av at det er fylkeskommunen som bygger en videregående skole. Kommunen, med kulturskole, bibliotek og øvrig lokaler, er kun leietaker. Dette kan ødelegge likevekten mellom aktørene.

Funnene viser at politikernes ønske om et levende bygg, som kan være i bruk de fleste av døgnet timer, overskygget utfordringer med muligheter for romkollisjoner og konflikter. Det er derfor naturlig at deres visjon om god ressursutnyttelse ble vektlagt mer enn eventuelle utfordringer. Politikerne vil i liten grad selv oppleve disse konfliktene. At lederne var mer opptatt av dette er trolig fordi de kjenner problematikken med knapphet på rom fra sine egne fagfelt, om enn i andre varianter. Klare avtaler før bygget tas i bruk kan minimere slike konflikter.

Erfaringer fra Stavanger, Sandnes og Bryne viste at sambruk kan fungere godt. I alle virksomhetene var ledelsen og de ansattes vilje til å være løsningsorienterte og nok plass to viktige suksessfaktorer. Ansattes vilje er ikke lett å styre, men kjennskap til hverandre, på tvers av virksomheter, gode avtaler og en positiv holdning til samarbeid fra ledelsen var påvirkende faktorer.

Nok plass er enklere å bestemme. Noen politikere mente at det kan bygges nærmest ubegrenset, mens andre var klare på at størrelse på bygget henger sammen med økonomi der Nordre Follo kommunes betalingsevne og vilje vil være styrende for antall kvadratmeter som vil stå til disposisjon. I Stavanger og Sandnes var det tilstrekkelige plass og ressurser. Det gir raushet og forenkler deling av rom og utstyr. Også her er klare avtaler med gjensidig gevinst ved sambruk er viktig.

Flere politikere ytret bekymring for i hvilken grad det vil være plass til lag og foreninger. Øvelser, møter og arrangementer der både biblioteklokaler, skolelokaler og fellesarealer kan stilles til disposisjon kan skape grobunn for samarbeid med, og på tvers av, organisasjoner og kommunale aktører, noe vi vil se nærmere på senere.

Mange politikere og ledere var opptatt av biblioteket som ventesone for kulturskolens elever. Dette er beskrevet tidligere, og er en viktig synergieffekt av samlokaliseringen. På Voss fungerer dette godt (Einen, 2012) og har medført mer besøk og høyere utlånstall for biblioteket. Det er ingen grunn til å tro at trenden vil være annerledes i Ski.

7.4.3. Samarbeid

Funnene viser at respondentene var opptatt av samarbeid mellom de samlokaliserte virksomhetene. Det finnes mange gode eksempler på at det kan fungere godt, slik som Deichman på Furuset og Kolben i Oppegård. Drammensbiblioteket derimot, opplevde store utfordringer i samarbeid mellom folkebiblioteket og høyskolebibliotek. Det er grunn til å hevde at det å være samlokalisert ikke nødvendigvis fører til samarbeid og felles identitet. Som Einen (2012) er inne på, er det viktig å vurdere hvilke aktører som samlokaliseres ut fra hvilke funksjoner biblioteket skal ha i lokalsamfunnet.

Flere lærere arbeider både ved kulturskolen og ved musikklinja på den videregående skolen. En samlokalisering vil gjøre deres arbeidsdag betraktelig enklere. Et administrativt samarbeid mellom musikkskolen og musikk/ dans/ dramalinjen kan forenkle arbeidet med å legge undervisningskabalen begge steder og gi større stillinger. Dette kan gjøre det lettere å få kvalifisert personale, og å fylle opp ledig lærerkapasitet. Men det kan også føre til konkurranse om de samme lærerne. En annen effekt kan være at elever rekrutteres fra kulturskole til videregående, og da spesielt musikk/dans/dramalinjen, og vice versa.

Lærere fra videregående skole og kulturskole og bibliotekarer er høyt utdannede fagfolk på hver sine fagområder. Virksomhetene vil utvilsomt ha nytte av å benytte hverandre. Tilgang til tverrfaglige ressurser i et sammensatt kulturelt miljø, kan gi biblioteket mulighet til å være en del av et kreativt og innovativt nettverk. Hensikten er å skape spennende og nye tilbud til befolkningen. Et godt eksempel på dette er Bibliotek 10 i Helsinki som har et tilbud med blant annet studio for opptak av musikk, der både profesjonelle musikere og amatører gis mulighet til å holde konserter i biblioteket (Rasmussen et al., 2012).

Mulighetene er mange, men i hvilken grad dette samarbeidspotensialet vil bli utnyttet er vanskelig å forutse. Einens studie (2012) sier ingen ting om samarbeid. Noen av utfordringene knyttet til dette er ledelsens og ansattes vilje til samarbeid. For å legge grobunn for dette er det viktig at personalgruppene blir kjent på tvers. Samarbeid må være til gjensidig nytte. Både prosesser og resultater må bli bra, og bedre enn dersom en virksomhet hadde gjort det på egen hånd. For å lykkes med dette er det en forutsetning at virksomhetene oppleves som likeverdige, en utfordring som vi har vært inne på tidligere.

Furuset bibliotek (Aabø et al., 2012) har gode erfaringer med samarbeid. Ved Dokk1 i Århus, gir partnerskap, med utstrakt samarbeid mellom biblioteket og andre aktører et langt større tjenestetilbud enn det biblioteket selv kan gi (Jochumsen, 2016). Fordeler med dette er at det

gir brukerne et bedre tilbud, som medfører flere besøkende og bedre ressursutnyttelse. Det kan være utfordringer knyttet til å gi fra seg ansvar. De mister litt kontroll over aktiviteten i egne lokaler. Det er viktig å avklare forventninger og sette krav til samarbeidspartnere slik at kvaliteten på det som tilbys blir god.

Undersøkelsen viser at det er et ønske om å åpne for frivillige lag og foreninger, og også et ønske om større deltakelse fra frivillige inn i offentlige tjenester. At offentlig virksomhet åpner for frivillige er på den ene siden positivt fordi det kan gi brukerne bedre tilbud. På den andre siden er det betenkelig dersom det offentlige gjør seg avhengig av frivillige for å opprettholde et godt tjenestetilbud.

I dette kapittelet har vi sett på elementer knyttet til forskningsspørsmålet: *Hvilke muligheter og utfordringer tror ledere og politikere at samlokalisering med videregående skole, kulturskole og bibliotek kan gi?* Vi kan konkludere med samlokaliseringen kan by på muligheter for positive synergieffekter ved sambruk av lokaler og utstyr, faglig samarbeid og felles markedsføring. Dette kan gi god ressursutnyttelse, men det er også utfordringer knyttet til dette. Forskning viser at samlokalisering kan gi biblioteket flere brukere. Men samlokaliseringen, spesielt med videregående skole, kan føre til at tilbudet oppleves utfordrende å oppsøke for enkelte brukergrupper. Dette påvirkes av utformingen av lokalene og graden av integrasjon mellom virksomhetene.

8. Oppsummering og konklusjon

Denne oppgaven har hatt som mål å finne svar på problemstillingen: *Hvilke holdninger har politikere og ledere i Ski kommune til bibliotekets rolle i utviklingen av lokalsamfunnet?*

Undersøkelsen viser at lokalpolitikere og ledere i Ski i stor grad hadde sammenfallende holdninger til biblioteket. Det var få politiske skillelinjer. Lederne brukte biblioteket i større grad enn politikerne som benyttet det lite. Politikernes manglede bruk så ikke ut til å påvirke deres synspunkter. Alle respondentene hadde et positivt syn på biblioteket. Lokalpolitikerne hadde varierende kjennskap til biblioteket og lite kunnskap om nedfelt partipolitikk på området. Fagfeltet får lite politisk oppmerksomhet. Dette samsvarer med resultater fra andre studier.

På bakgrunn av undersøkelsen kan vi konkludere med at kunnskap fortsatt er en kjerneverdi og grunnpilar. Mange hevdet at det er bibliotekets viktigste funksjon. Møteplassen ble også ansett som svært viktig, og i større grad enn tidligere. Denne trenden bekreftes både av innhold i nasjonale politiske partiprogram og av tidligere forskning. Kulturaspektet, med formidling, er fortsatt gjeldende, men er blitt svekket. Rollen som performativt rom var det uenighet om. Noen, og da spesielt ledere, mente at dette er viktig for biblioteket, mens andre hevdet at det er nok andre arenaer som legger til rette for performance.

Vedtaket om flytting av biblioteket var først og fremst begrunnet med økonomi, men også et ønske om å skille biblioteket fra det kommersielle storsenteret. Dette var det eneste området i undersøkelsen der det var klare politiske skillelinjer. Byutvikling og samlokalisering med skole og kulturskole var andre argumenter for flytting. De fleste ønsket at biblioteket skal bli et innbydende signalbygg som kan gi Ski identitet.

Samlokaliseringen var respondentene svært positive til, både til sambruk av lokaler og samarbeid på tvers av virksomhetene. utfordringer i forbindelse med sambruk av lokaler, der fylkeskommunen som eier har fortrinnsrett, opptok lederne mer enn politikerne. Det er rimelig å konkludere med at samlokaliseringen, spesielt med en videregående skole, som medfører mange ungdommer, for enkelte brukere kan heve terskelen til biblioteket.

Fireromsmodellen opplevdes som et nyttig redskap for å diskutere bibliotekets hensikt og innhold. Hvorvidt den faktisk skal benyttes som verktøy når man skal innrede lokalene er mer usikkert siden det er fem år fram i tid. Da er det kanskje andre «rom» som er mer aktuelle, noe som taler for at lokalene bør være meget fleksible og lette å endre. Mange respondenter var opptatt av at biblioteket, i tillegg til å tilby opplevelser og aktiviteter skal ha rom for stillhet. Dette er i strid med gjeldende trender innenfor bibliotekfeltet, og verdt å merke seg ved utformingen av lokalene.

Kvalitative semistrukturerte intervjuer individuelt og i fokusgruppe opplevdes som en hensiktsmessig metode. Det er likevel viktig å være klar over momenter knyttet til validitet og reliabilitet. Det er grunn til å anta at utvalget av respondenter, og deres ulike roller, samt min rolle som forsker på eget fagfelt påvirker funnene. Andre respondenter eller en objektiv forsker kunne i noen grad resultere i andre funn. Dette svekker undersøkelsens validitet. At resultatene bekreftes av tidligere studier øker derimot validiteten.

Generalisering fra denne casestudien over til det generelle er problematisk fordi det kun er en case og et lite antall respondenter. Men sammenfall med andre studier gir grunn til å anta at holdninger i Ski i noen grad er overførbare til andre steder.

Undersøkelsen gir nyttig kunnskap om hvilke holdninger ledere og politikere i Ski har til biblioteket. Resultatene kan brukes analytisk som et godt grunnlag i utformingen av nye lokaler og en videreutvikling av gode bibliotek tjenester.

Funnene viser også at biblioteket oppleves som stille og lite synlige i det offentlige rom og dermed kan bli glemt. Evjen (2015) slår fast at lokale bibliotekledere har betydelig påvirkningskraft på politikere. Undersøkelsen har gitt meg, som nyansatt biblioteksjef, en mulighet til å bli kjent med ledere og lokalpolitikere som jeg ellers ikke ville fått. Dette nettverket kan benyttes i det videre arbeidet med å fremme biblioteket. Jeg har fått betydelig kunnskap om ledere og politikeres holdninger til biblioteket. Mye kan tyde på at også respondentenes kunnskap og bevissthet om bibliotek har økt gjennom deltakelse i denne studien.

På tross av at studien gir verdifull informasjon om lederes og politikeres holdninger til Ski bibliotek, sier den ingen ting om hvordan brukere og ikke-brukere ser på biblioteket. Deres synspunkter er viktige for utforming av lokale tjenester og lokaler. Derfor vil det lokalt være hensiktsmessig å forske på disse gruppene og se i hvilken grad deres holdninger til bibliotekets rolle sammenfaller med denne undersøkelsen.

Ski kommune står foran en kommunesammenslåing. I den forbindelse ville det være interessant å forske på hvilke holdninger ulike grupper i Oppegård har til biblioteket. At Oppegård bibliotek er samlokalisert med frivilligsentral og kulturhuset kan gi andre innspill enn i Ski.

Forskning på sambruk mellom bibliotek og andre virksomheter vil også være nyttig. Bibliotek er ofte samlokalisert med andre tjenester, og det er lite forskning på området.

Det kan også være interessant å forske på politikeres holdninger til bibliotek andre steder. Audunson har gjennomført to slike undersøkelser i Norge (2001; 2005), og Evjen gjorde en studie i 2012 i forbindelse med nye bibliotek i Oslo, Århus og Birmingham. Ingen har gjennomført en stor undersøkelse på dette etter innføringen av den nye norske bibliotekloven som kom i 2014. Det er stor grunn til å tro at bibliotekene har endret seg, og trolig også politikeres holdninger som en følge av dette.

«Ski biblioteket er en møteplass samtidig som det gir rom for formidling, opplevelse og læring» står det i strategiplanen fra 2007 (Ski kommune. 2007). Sitatet kunne vært brukt som oppsummering av funnene i denne undersøkelsen. Det betyr at det ikke har kommet fram noe revolusjonerende nytt. Men meninger og holdninger er blitt utdypet, dokumentert og analysert og vil være nyttig bakgrunnsmateriale i det videre arbeidet med utforming av nye lokaler og utvikling av bibliotektilbudet.

Så hvilke holdninger har politikere og ledere i Ski til biblioteket? Det er rimelig å konkludere med at biblioteket har stor legitimitet hos både politikere og ledere, uavhengig av egen bruk av tjenestene. Funnene tyder på at Ski bibliotek bør satse på møteplassen og utnytte potensialet respondentene ser, både som lavintensiv møteplass, og som et sted for offentlige møter og debatt. Grunnpilaren kunnskap må også prioriteres høyt.

Det kan fastslås at biblioteket anses som en viktig institusjon i byen, men at økonomi og byutvikling trumfet bibliotekfaglige hensyn i vedtaket om flytting. Studien knytter biblioteket opp mot langt mer enn det som skjer innenfor veggene. Dette sammenfaller med konklusjoner fra andre studier. «The library is not only promoting learning, culture and arts, but also the city's economic and social development» (Evjen, 2015 s. 34).

Litteraturliste

Aabø, S., Audunson, R. & Vårheim, A. (2010). How Do Public Libraries Function as Meeting Places? *Library & Information Science Research*, 32(1), 16-26. Hentet fra: <https://www-sciencedirect-com.ezproxy.hioa.no/science/article/pii/S074081880900139X>

Aabø, S. & Audunson, R. A. (2012). Use of Library Space and the Library as Place. *Library and Information Science Research*, 34(2): 138–49. Hentet fra: <https://www-sciencedirect-com.ezproxy.hioa.no/science/article/pii/S0740818812000023>

Aabø, S., Audunson, R., Sæter, O., Moseid, T. & Bergli, V. (2012). *Framtidas bibliotek på Furuset - en mulighetsstudie*. Hentet fra: <http://docplayer.me/17774077-Framtidas-bibliotek-pa-furuset-en-mulighetsstudie.html>

Aakerøy, B. L. (2016). *Byens bibliotek: om biblioteket som en del av byutviklingen i Moss og Kongsberg*. (Masteroppgave, Høgskolen i Oslo og Akershus). Hentet fra: <https://oda.hioa.no/en/item/byens-bibliotek-om-biblioteket-som-en-del-av-byutviklingen-i-moss-og-kongsberg>

Arbeiderpartiet. (udatert). *Arbeiderpartiets partiprogram 2017-2021*. Hentet 27.05.18. fra: <https://www.arbeiderpartiet.no/om/partiprogram/>

Audunson, R. A. & Lund, N., W. (2001). *Det siviliserte informasjonssamfunn: folkebibliotekenes rolle ved inngangen til en ny tid*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad og Bjørke.

Audunson, R. (2005). How do Politicians and Central Decision-Makers View Public Libraries? The Case of Norway. *The IFLA Journal*, 31(2), 174-182. Hentet fra: <http://journals.sagepub.com.ezproxy.hioa.no/doi/pdf/10.1177/0340035205054882>

Audunson, R. (2016). Nordens viktigste bibliotekforsker siden 1980-tallet? Et forskningsbasert grunnlag for refleksjon om bibliotekets legitimitet. *NTiK*, 5(2), 17-20. Hentet fra: <https://tidsskrift.dk/ntik/article/view/25857>

Bergan, E. (2017). *Hva sier partiprogrammene om bibliotek?* Hentet fra: <http://bibforb.no/hva-sier-partiprogrammene-om-bibliotek/>

Calixto, José António. (2003) *The educational roles of public libraries in portugal: political and professional perceptions*. (Doktorgradsavhandling, University of Sheffield). Hentet fra: <https://search.proquest.com/docview/1887043271/?pq-origsite=primo>

Carlsson, H. (2013). *Den nya stadens bibliotek: om teknikk, förnuft och känsla i gestaltningen av kunskaps- og opplevelstadens folkbibliotek*. (Doktorgradsavhandling, Lunds universitet). Hentet fra: <http://portal.research.lu.se/ws/files/6166490/4064813.pdf>

Einen, M. (2012). *Voss bibliotek som møteplass: en sammenlignende studie med bybibliotek*. (Masteroppgave, Høgskolen i Oslo og Akershus). Hentet fra: <https://oda.hioa.no/en/item/voss-bibliotek-som-moteplass-en-sammenlignende-studie-med-bybibliotek>

Evjen, S. (2012). *Placing the public library: a comparative analysis of political perceptions* (Doktorgradsavhandling). København: Det Informationsvidenskabelige Akademi,

Evjen, S. (2015). The image of an institution: politicians and the urban library project. *Library and Information Science Research* 37(1) 28-35. Hentet fra: http://pure.iva.dk/files/34241938/EVJEN_2012.pdf

Folkebibliotekloven. (1985). (2014). *Lov om folkebibliotek (Folkebibliotekloven)*. Hentet fra: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1985-12-20-108#KAPITTEL_1

Folkebibliotekerne i vidensamfundet: Rapport fra Udvalget om folkebibliotekerne i vidensamfundet (2010). København: Styrelsen for Bibliotek og Medier. Hentet fra: https://slks.dk/fileadmin/publikationer/rapporter_oevrige/folkebib_i_vidensamfundet/pdf/Folkebib_i_videnssamf.pdf

Fremskrittspartiet. (udatert). *Prinsipp og handlingsprogram 2017- 2021*. Hentet 27.05.18 fra: <https://www.frp.no/hva-vi-mener/prinsipp-og-handlingsprogram>

Moos-Bjerre Analyse. (2014). *Fremtidens biblioteker: målgruppebasert viden til biblioteksudvikling*. Hentet fra: http://www.moos-bjerre.dk/wp-content/uploads/2017/06/fremtidens_biblioteker_hovedrapport.pdf

FrP Nordre Follo. (udatert). *Vår politikk*. Hentet 27.05.18 fra: <https://www.frp.no/ditt-fylke/akershus/nordre-follo/nyheter#>

Hansson, J. (2008). Integrerte bibliotek: mer än bara samarbeite? *DF Revy*, 31(3), 14-15.

Hentet fra: <https://rauli.cbs.dk/index.php/revy/article/view/1727/1751>

Hughes, S. (2015). *Opplevelser i bibliotek: en oppgave om opplevelsesøkonomiske trender og de utfordringer og muligheter dette medfører i utviklingen av arrangementstilbud i dagens folkebibliotek*. (Masteroppgave, Universitetet i Nordland). Hentet fra:

<http://www.opplevelserinord.no/getfile.php/137316/Opplevelser%20i%20nord/Opplevelser%20i%20bibliotek1-sissel.pdf>

Hult, K. (2014). Dette er landets første opplevelsesbibliotek. *Aftenbladet*. Hentet fra

<https://www.aftenbladet.no/kultur/i/3mQ0e/--Dette-er-landets-forste-opplevelsesbibliotek>

Høimyr, T. (2009). Sosial kapital på biblioteket? En undersøkelse av bruken ved to lokalbibliotek i Oslo. (Masteroppgave, Høgskolen i Oslo). Hentet fra:

<https://oda.hioa.no/en/item/sosial-kapital-pa-biblioteket-en-undersokelse-av-bruken-av-to-lokalbibliotek-i-oslo>

Høyre. (2017). Vi tror på Norge: Høyres program 2017 – 2021. Hentet fra:

<https://hoyre.no/politikk/program/>

IFLA. (2010). *United Kingdom: IFLA world report Retrieved January 25, 2012*. Hentet fra:

<https://db.ifla-world-report.org/home/map#/2/2/IWRB3ZXOXYLABKE>

Jacobsen, D., I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring samfunnsvitenskapelig metode*. (3.utg.). Oslo: Cappelen Damm.

Johannessen, A., Tufte, P.A. & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. (5. utg.). Oslo: Abstrakt forlag.

Jochumsen, H., Rasmussen, C. H., & Danmarks Biblioteksforening. (2000). *Gør biblioteket en forskel?* København: Danmarks Biblioteksforening.

Jochumsen, H., & Rasmussen, C. H. (2006). *Folkebiblioteket under forandring: modernitet, felt og diskurs*. København: Danmarks Biblioteksforening.

Jochumsen, H., Hvenegaard Rasmussen, C., & Skot-Hansen, D. ([2010]). *The four spaces : A new model for the public library in the knowledge and experience society*. Hentet fra: https://centralbibliotek.dk/sites/default/files/legacy/a_new_model_of_the_public_library_-_final_artikel_dorte_skot-hansen.pdf

Jochumsen, H. (2016). Biblioteksmodeller til tiden: Dorte Skot-Hansen og biblioteksudviklingen. *NTiK*, 5(2), 45-50. Hentet fra: <http://www.ntik.dk/2016/Nr2/Jochumsen.pdf>

Jochumsen, H., Rasmussen, C.H. & Skot-Hansen, D. (2012.) *The four spaces – a new model for the public library*. Hentet fra: <http://www.emeraldinsight.com.ezproxy.hioa.no/doi/pdfplus/10.1108/03074801211282948>

Kann-Christensen, N. & Ole Pors, N. (2004) The legitimacy of public libraries: cross-pressures and change processes. *New Library World*, 105(9/10), 330-336. Hentet fra: <https://www-emeraldinsight-com.ezproxy.hioa.no/doi/pdfplus/10.1108/03074800410557286>

Kristelig folkeparti. (2017). *Politisk program 2017-2021*. Hentet fra: <https://www.krf.no/politikk/politiske-dokumenter/?category=562>

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal akademisk. 3. utg., 2. oppl.

Ljødal, H. (2005). *Folkebibliotekene som offentlig møteplass i en digital tid*. Hentet fra: https://www.nb.no/items/URN:NBN:no-nb_digibok_2011091908049

Malmö stad. (udatert). Hentet 13.03.2018 fra: <https://malmo.se/Kultur--fritid/Biblioteken/Vara-bibliotek/Garaget.html>

Miljøpartiet de grønne. (udatert). *Ta vare på framtida: arbeidsprogram 2017-2021*. Hentet fra: <https://mdg.no/wp-content/uploads/2017/11/Arbeidsprogram-2018.pdf>

Nordre Follo Høyre. (udatert). *Vår politikk*. Hentet 27.05.18. fra: <https://hoyre.no/akershus/nordre-follo/politikk/>

Parker, J. B., Marín-Jiménez, M. D., Gallo-León, J. P. & Gómez-Hernández, J. A. (2017). The Public Library System as an Element in the 2007 and 2015 Electoral Programs of Spain's Political Parties in the Region of Castilla-La Mancha. *Journal of Library Administration*, 57(2), 223-248. Hentet fra: <https://www-tandfonline-com.ezproxy.hioa.no/doi/abs/10.1080/01930826.2017.1281671>

Pearce, S. (2003). How do National Politicians View the Role and Value of the Public Library Service? *Public Library Journal* 18 (4), 83-85.

Pensjonistpartiet. (udatert). *Prinsipp- og handlingsprogram 2017- 2021*. Hentet 27.05.18. fra: <http://www.pensjonistpartiet.no/progvedtekter/partiprogram.html>

Rasmussen, C.H., Jochumsen, H & Skot-Hansen, D. (2011). *Biblioteket i byudviklingen: opplevelse, kreativitet og innovation*. København: Danmarks Biblioteksforening og Det Informationsvidenskabelige Akademi.

Rasmussen, C.H, Jochumsen, H & Skot-Hansen, D. (2012). Biblioteket i byen - byen i biblioteket. *Bok og bibliotek, 1*. Hentet fra: <http://www.bokogbibliotek.no/biblioteket-i-byen-byen-i-biblioteket>

Rienecker, L. & Jørgensen, P. S. (2013). *Den gode oppgaven: håndbok i oppgaveskriving på universitet og høyskole*. (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke.

Ringdal, K. (2007). *Enhet og mangfold: samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. (2.utg.). Bergen: Fagbokforlaget

Senterpartiet. (2017). *Prinsipp- og handlingsprogram 2017- 2021*. Hentet 27.05.18. fra: <https://www.senterpartiet.no/politikk/vedtatt-politikk/program>

Thorsnæs, G. & Askheim, S. (2017). Ski. I *Store norske leksikon*. Hentet 30.05.18 fra <https://snl.no/Ski>

Ski Arbeiderparti. (udatert). *Ski Arbeiderparti kommuneprogram 2015-2019*. Hentet 27.05.18. fra <https://ski.arbeiderpartiet.no/politikken/>

Ski kommune. (2007). *Strategiplan for Ski bibliotek: Møteplass for kunnskapssøking og leseglede*.

Ski kommune. (2018). Hentet fra <https://www.ski.kommune.no/om-kommunen/>

Ski kommune. (2011). *Kommuneplan 2011-2022*. Hentet fra <https://www.ski.kommune.no/globalassets/om-ski-kommune/styringsdokumenter/kommuneplan-vedtatt-110622-web.pdf>

Ski kommune. (2017) *Årsberetning 2016 med årsrapport*. Hentet fra: <https://www.ski.kommune.no/globalassets/om-ski-kommune/styringsdokumenter/arsberetning-2016.pdf>

Ski KrF. (udatert). *Ski program 2015-2019*. Hentet 27.05.18. fra: <https://www.krf.no/globalassets/fylkesbilder/akershus/vedlegg/ski-program-2015.pdf>

Ski MDG (udatert). *Valgprogram Ski 2015-2019*. Hentet 27.05.18. fra: <https://ski.mdg.no/brosjyrer/>

Ski Pensjonistparti. (udatert) *Valgbrosjyre Ski Pensjonistparti 2015-2019*. Hentet 27.05.18 fra: http://www.pensjonistpartiet.no/images/fylker/Akershus/Ski_PPs_valgbrosjyre_2015.pdf

Ski Senterparti. (udatert). *Kommunevalgprogram 2015-2019*. Hentet 27.05.18 fra : <https://www.senterpartiet.no/lokallag-og-fylkeslag/akershus/ski/kommunevalgprogram-for-ski-senterparti-2015-2019>

Ski SV. (2015). *Ta kampen for et varmt samfunn: Valgprogram 2015-2019*. Hentet fra: https://www.sv.no/akershus/wp-content/uploads/sites/3/2015/06/Skiprogram_korrekturlest.pdf

Ski Venstre. (udatert). *Program for Ski Venstre 2015-2019*. Hentet 27.05.18 fra: <https://www.venstre.no/assets/Ski-Venstre-program-2015-2019-profilert-komprimert.pdf>

Smith, K. & Usherwood, B. (2003). Public library politics: An international perspective. *Australasian Public libraries and Information Services*, 16(2), 75-76. Hentet fra: <http://web.a.ebscohost.com.ezproxy.hioa.no/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=1&sid=f76556bb-7d3f-4374-9e8d-309c98491d3e%40sessionmgr4010>

Stadsmonitor Vlissingen. (2003). *Political perceptions of public libraries in the Netherlands*

Hentet fra: http://www.fobid.nl/sites/fobid/files/1300_Political_perceptions.pdf

Statistisk sentralbyrå. (2013). *Kulturbarometeret*. Hentet fra [https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/statistikker/kulturbar/hvert-4-aar/2013-05-](https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/statistikker/kulturbar/hvert-4-aar/2013-05-21?fane=tabell&sort=nummer&tabell=112941)

[21?fane=tabell&sort=nummer&tabell=112941](https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/statistikker/kulturbar/hvert-4-aar/2013-05-21?fane=tabell&sort=nummer&tabell=112941)

Statistisk sentralbyrå. (2017). *Norsk kulturbarometer*. Hentet fra: <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/statistikker/kulturbar>

Statistisk sentralbyrå. (udatert). *Ski*. Hentet 01.05.2018 fra:

<http://www.ssb.no/kommunefakta/ski>

Stephensen, I. (2015). Sømmen som raknet: Drammensbiblioteket. *Bok og bibliotek* 82(3).

St.meld. nr. 23 (2008 – 2009). *Bibliotek: kunnskapsallmenning, møtestad og kulturarena i ei digital tid*. Hentet fra:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/6a7ad6f5ba584c8aafdc8bfa5c86b1/nn-no/pdfs/stm200820090023000dddpdfs.pdf>

SV. (2017). *Arbeidsprogram*. Hentet fra: <https://www.sv.no/arbeidsprogram/>

Tjora, A. H. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. (3.utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.

Usherwood, B. (1993). Public Library Politics - The role of the elected member. *Journal of Librarianship and Information Science*, 26(1), 45-47. Hentet fra:

<http://journals.sagepub.com.ezproxy.hioa.no/doi/pdf/10.1177/096100069402600114>

Usherwood, B. (2003). Influencing the politicians. *Public Library Journal*, 18(4), 83-85.

Hentet fra: <http://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus/10.1108/EUM0000000004772>

Venstre. (2017). *På lag med framtida: Venstres stortingsvalgprogram 2017-2021*. Hentet fra: <https://www.venstre.no/assets/Stortingsvalgprogram-2017-web.pdf>

Vårheim, A., Audunson, R., & Aabø, S. (2008). *Folkebibliotekets bidrag til sosial integrasjon: Foreløpige funn fra PLACE-prosjektet*. Hentet fra: <https://oda.hioa.no/en/item/folkebibliotekets-bidrag-til-sosial-integrasjon-forelopige-funn-fra-place-prosjektet>

Vårheim, A., Steinmo, S., & Ide, E. (2008). Do Libraries Matter? Public Libraries and the Creation of Social Capital. *Journal of Documentation*, 64(6), 877-892. Hentet fra: <https://www-emeraldinsight-com.ezproxy.hioa.no/doi/full/10.1108/00220410810912433>

Vårheim, A. (2009). Public libraries: Places creating social capital? *Library Hi Tech*, 27 (3), 372-381. Hentet fra: <https://www-emeraldinsight-com.ezproxy.hioa.no/doi/full/10.1108/07378830910988504>

Yin, R.K. (2014). *Case study research: design and methods*. Los Angeles: SAGE.

Forsideillustrasjon: *Ny VGS i Ski sentrum: fra rådhusplassen mot hovedinngangen*. Foto: LMR arkitektur AS.

Vedlegg

Vedlegg 1

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet:

Forventninger til Ski bibliotek

Bakgrunn og formål

Bibliotekene har de senere årene endret sin rolle fra å være en utlånsstasjon for medier til også å bli en møteplass og et rom for læring, inspirasjon og utfoldelse.

Folkebibliotekloven, som ble revidert i 2014, sier blant annet

«Folkebibliotekene skal ha til oppgave å fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet, gjennom aktiv formidling og ved å stille bøker og andre medier gratis til disposisjon for alle som bor i landet. Folkebibliotekene skal være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt. Det enkelte bibliotek skal i sine tilbud til barn og voksne legge vekt på kvalitet, allsidighet og aktualitet.» https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1985-12-20-108#KAPITTEL_1

Lovendringen, og det mangfold av tjenester biblioteket tilbyr, fører til at samfunnet har mange, og til dels ulike, forventninger til hva et bibliotek skal være. Slik er det trolig også i Ski. I denne studien vil jeg finne ut hvilke forventninger lokalpolitikere og aktuelle ledere i Ski kommune har til biblioteket.

Ski bibliotek er pr d.d. lokalisert i Ski storsenter, men det er vedtatt å flytte biblioteket til et nytt bygg som også skal romme kulturskole og videregående skole. Resultatet av studien vil gi nyttig bakgrunnsinformasjon i utformingen av en strategiplan for biblioteket og i planleggingen av nye lokaler. I tillegg vil det på et senere tidspunkt bli gjennomført en undersøkelse blant innbyggerne om deres behov, ønsker og forventninger til folkebiblioteket. Den overordnede problemstillingen jeg vil besvare er: Hvilke forventninger har politikere og kommuneadministrasjonen til Ski bibliotek?

Undersøkelsen er en del av en masteroppgave ved studiet: 'Bibliotek – styring og ledelse' på Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA).

Du er valgt som respondent fordi du har en lederstilling i Ski kommune og på en eller annen måte har et forhold til biblioteket gjennom stillingen din og/ eller virksomheten du leder. Valget av respondenter er gjort ved en gjennomgang av kommunens nettsider og i samråd med kultursjef Mette Skrikerud.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Du er spurt om å delta i et fokusgruppeintervju som vil vare ca to timer. Et fokusgruppeintervju er et intervju i gruppe der du er et av gruppe medlemmene. Jeg vil lede intervjuet i den grad det er nødvendig for å komme inn på aktuelle problemstillinger. Du vil diskutere temaer knyttet til problemstillingen med andre ansatte i Ski kommune som har stillinger som på ulike måter har tilknytning til biblioteket. Aktuelle spørsmål vil være:

- Hvilke tjenester synes du biblioteket bør tilby, og hva er bibliotekets viktigste funksjon?

- Hvordan ser du på flytting av Ski bibliotek?
- Hvilke muligheter og utfordringer tror du en samlokalisering med kulturskole og VGS kan gi?

Vi vil være to personer tilstede under intervjuene: Dagfinn Jakobsen og Leikny Wiersholm Egeland. Dagfinn Jakobsen er rådgiver og leder av det lokalhistoriske arkivet ved Ski bibliotek. Sistnevnte er nyansatt biblioteksjef i Ski, og i tillegg masterstudent og ansvarlig for prosjektet. Intervjuene vil bli filmet, og i tillegg vil det bli tatt notater underveis.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Personopplysninger vil kun bli kjent for dem som utfører intervjuene: Dagfinn Jakobsen, Leikny Wiersholm Egeland og masterprosjektets veileder Ragnar Audunson.

Filene fra intervjuene vil i etterkant bli transkribert og benyttet i masteroppgaven, både direkte og indirekte. Disse vil kun være tilgjengelige for student, medhjelper og veileder under arbeidet og vil bli slettet etter at prosjektet er over og masteroppgaven levert i juni 2018.

Jeg vil i størst mulig grad tilstrebe anonymitet i oppgaven, kun din funksjon vil bli oppgitt. Det kan likevel være mulig å forstå din identitet ut fra denne opplysningen.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli slettet fra oppgaven.

Dersom du har spørsmål til studien, ta kontakt med:

Prosjektansvarlig: Leikny Wiersholm Egeland (e-post: leiknywe@gmail.com eller mobil 90655151)

Veileder (HiOA): Ragnar Andreas Audunson (e-post: ragnar.audunson@hioa.no).

Studien har fått godkjenning fra Personvernombudet for forskning, NSD - Norsk senter for forskningsdata AS.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta i et fokusgruppeintervju. Jeg forstår at selv om bare min funksjon vil bli oppgitt i oppgaven, kan det være mulig å identifisere min identitet.

(Signert av prosjektdeltaker, dato

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet:

Forventninger til Ski bibliotek

Bakgrunn og formål

Folkebibliotekene har de senere årene endret sin rolle fra å være en utlånsstasjon for medier til også å bli en møteplass og et rom for læring, inspirasjon og utfoldelse.

Folkebibliotekloven, som ble revidert i 2014, sier blant annet

«Folkebibliotekene skal ha til oppgave å fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet, gjennom aktiv formidling og ved å stille bøker og andre medier gratis til disposisjon for alle som bor i landet. Folkebibliotekene skal være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt. Det enkelte bibliotek skal i sine tilbud til barn og voksne legge vekt på kvalitet, allsidighet og aktualitet.» https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1985-12-20-108#KAPITTEL_1

Lovendringen, og det mangfold av tjenester biblioteket tilbyr, fører til at samfunnet har mange, og til dels ulike, forventninger til hva et bibliotek skal være. Slik er det trolig også i Ski. I denne studien vil jeg derfor finne ut hvilke forventninger lokalpolitikere og aktuelle ledere i Ski kommune har til biblioteket.

Ski bibliotek er pr d.d. lokalisert i Ski storsenter, men det er vedtatt å flytte biblioteket til et nytt bygg som også skal romme kulturskole og videregående skole. Resultatet av studien vil gi nyttig bakgrunnsinformasjon i utformingen av et nytt bibliotek. I tillegg vil det på et senere tidspunkt bli gjennomført en undersøkelse blant innbyggerne om deres behov, ønsker og forventninger til folkebiblioteket.

Den overordnede problemstillingen jeg vil besvare er: Hvilke forventninger har politikere og kommuneadministrasjonen til Ski bibliotek?

Undersøkelsen er en del av en masteroppgave ved studiet: 'Bibliotek – styring og ledelse' på Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA).

Du er valgt som respondent til undersøkelsen fordi du er lokalpolitiker i Ski. Valget av respondenter er gjort ved en gjennomgang av kommunens nettsider og i samråd med kultursjef Mette Skrikerud. Ulike politiske partier vil bli representert.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Din deltakelse i studien består i at du deltar på et intervju som varer ca en time. Temaene vil omhandle bibliotekets rolle og verdi, flytting av biblioteket og forhold knyttet til samlokalisering. Aktuelle spørsmål kan være:

- Hvilke tjenester synes du biblioteket bør tilby, og hva er bibliotekets viktigste funksjon?
- Hvordan ser du på flytting av Ski bibliotek?
- Hvilke muligheter og utfordringer tror du en samlokalisering med kulturskole og VGS kan gi?

Vi vil være to personer tilstede under intervjuene: Dagfinn Jakobsen og Leikny Wiersholm Egeland. Dagfinn Jacobsen er rådgiver og leder av det lokalhistoriske arkivet ved Ski bibliotek. Sistnevnte er nyansatt biblioteksjef i Ski, og i tillegg masterstudent og ansvarlig for prosjektet. Det vil bli tatt opp lydfiler av intervjuene, samt notater underveis. Intervjuene vil avholdes i løpet av vinteren 2018.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Personopplysninger vil kun bli kjent for dem som utfører intervjuene: Dagfinn Jakobsen, Leikny Wiersholm Egeland og masterprosjektets veileder; Ragnar Audunson.

Lydfilene fra intervjuene vil i etterkant bli transkribert og benyttet i masteroppgaven, både direkte og indirekte. Disse vil bli slettet etter at prosjektet er over og masteroppgaven levert i juni 2018.

Jeg vil i størst mulig grad tilstrebe anonymitet i oppgaven, kun din funksjon vil bli oppgitt. Det kan likevel være mulig å forstå din identitet ut fra denne opplysningen.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli slettet fra oppgaven.

Dersom du har spørsmål til studien, ta kontakt med:

Prosjektansvarlig: Leikny Wiersholm Egeland (e-post leiknywe@gmail.com eller mobil 90655151)

Veileder (HiOA): Ragnar Andreas Audunson (e-post: ragnar.audunson@hioa.no).

Studien har fått godkjenning fra Personvernombudet for forskning, NSD - Norsk senter for forskningsdata AS.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta i et intervju. Jeg forstår at selv om bare min funksjon vil bli oppgitt i oppgaven, kan det være mulig å identifisere min identitet.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Intervjuguide fokusgruppeintervju med ledere

Innledning:

- Introduksjon av emnet. Bakgrunn og formålet med forskningen.
- Presentasjon av intervjuer
- Alle presenterer seg kort
- Kjøreregler for gruppesamtale

Introduksjon:

- Forhold til bibliotek
  - o Personlig forhold til bibliotek, bruk tidligere og nå, hvor ofte, hvilke tjenester og tilbud du benytter, i hvilken forbindelse

Hoveddel:

- **Bibliotekets funksjon og rolle**
  - o Hvilken rolle har Ski bibliotek i dag?
  - o Hva bør biblioteket tilby/ være? Ikke tilby/ være? Hvorfor?
  - o I dag er bibliotektilbudet gratis. Hva mener du om det, og hvorfor?
  - o Hvorfor bør kommunen satse / ikke satse på bibliotek? Hva tilfører det evt kommunen?
  - o Hva er bibliotekets viktigste rolle, slik du som leder ser det? (inspirasjonsrom, møterom, læringsrom, performativt rom)
  - o Hvilke hovedutfordringer ser du for folkebiblioteket i dag?
  - o Hva tror du om fremtidsbiblioteket? Vil bli mer eller mindre viktig?
  - o I den nye bibliotekloven fra 2014 fokuseres det mye på biblioteket som møteplass. Hva synes du om det, og hvorfor?
- **Nytt bibliotek i Ski i 2023**
- **Rolle**
  - o Hvordan mener du at Ski biblioteket bør utvikle seg fremover?
  - o Hvilken rolle, slik vi var inne på tidligere, bør nye Ski bibliotek ha, hvilke tjenester bør vektlegges?
  - o Hva ved Ski bibliotek bør tas med videre, og hva bør de la være igjen?
  - o Hva bør endres for å tiltrekke seg nye brukere?
  - o Hva mener du er viktig i utformingen av lokalene?
- **Flytting**
  - o Hvilken rolle mener du, som leder, at bygging av et nytt bibliotek/ vgs/ KS har for byutviklingen av Ski sentrum?

- Hvilke fordeler og ulemper ser du ved å flytte biblioteket ut av storsenteret?
- Forskning viser at dersom bibliotek flyttes mer sentralt øker antall besøkende, men flyttes det mindre sentralt, minsker antallet. Hva tenker du om det, blir det mer eller mindre sentralt, og hvilke følger tror du beliggenheten får for Skis innbyggere?
- **Samlokalisering**
  - Hvilke fordeler og ulemper ser du ved samlokalisering med vgs og kulturskolen?
  - Hvilke muligheter gir det?
  - Noen trusler det er viktig å ta hensyn til?

Avslutning:

- Hva er det viktigste for deg, av det vi har diskutert?
- Har vi glemt noe? Er det noe vi burde tatt opp? Er det noe mer, noe annet du vil tilføye?

Oppsummering:

- Moderator oppsummerer og sjekker at jeg har forstått respondentene.
- Oppsummering av hensikten med studien.

Intervjuguide politikere

Innledning:

- Introduksjon av emnet. Bakgrunn og formålet med forskningen.

Introduksjon:

- Bakgrunn
- Partitilhørighet
- Forhold til bibliotek
  - Personlig forhold til bibliotek, bruk tidligere og nå
  - Kan du beskrive din egen og partiets folkebibliotekpolitikk? Visjoner, prioriteringsområder...
  - Har arbeidet i lokalpolitikken påvirket synet ditt på bibliotek? I så fall, på hvilken måte?
  - Hvor henter du kunnskap om bibliotek fra?

Hoveddel:

- **Bibliotekets funksjon og rolle**
  - Hvilken rolle har Ski bibliotek i dag?
  - Hva bør biblioteket tilby/ være? Ikke tilby/ være? Hvorfor?
  - I dag er bibliotektilbudet gratis. Hva mener du om det, og hvorfor?
  - Hvorfor bør kommunen satse / ikke satse på bibliotek? Hva tilfører det evt kommunen?
  - Hva er bibliotekets viktigste rolle, slik du som politiker ser det? (inspirasjonsrom, møterom, læringsrom, performativt rom)
  - Hvilke hovedutfordringer ser du for folkebiblioteket i dag?
  - Hva tror du om fremtidsbiblioteket? Vil bli mer eller mindre viktig?
  - I den nye bibliotekloven fra 2014 fokuseres det mye på biblioteket som møteplass. Hva synes du om det, og hvorfor?
- **Nytt bibliotek i Ski i 2023**
- **Rolle**
  - Hvordan mener du at Ski biblioteket bør utvikle seg fremover?
  - Hvilken rolle, slik vi var inne på tidligere, bør nye Ski bibliotek ha, hvilke tjenester bør vektlegges?
  - Hva ved Ski bibliotek bør tas med videre, og hva bør de la være igjen?
  - Hva bør endres for å tiltrekke seg nye brukere?
  - Hva mener du er viktig i utformingen av lokalene?
- **Flytting**

- Hvilken rolle mener du, som politiker, at bygging av et nytt bibliotek/ vgs/ KS har for byutviklingen av Ski sentrum?
- Hvilke fordeler og ulemper ser du ved å flytte biblioteket ut av storsenteret?
- Forskning viser at dersom bibliotek flyttes mer sentralt øker antall besøkende, men flyttes det mindre sentralt, minsker antallet. Hva tenker du om det, blir det mer eller mindre sentralt, og hvilke følger tror du beliggenheten får for Skis innbyggere?
- **Samlokalisering**
  - Hvilke fordeler og ulemper ser du ved samlokalisering med vgs og kulturskolen?
  - Hvilke muligheter gir det?
  - Noen trusler det er viktig å ta hensyn til?

Avslutning:

- Oppsummering av Hva er det viktigste for deg, av det vi har diskutert?
- Har vi glemt noe? Er det noe vi burde tatt opp? Er det noe mer, noe annet du vil tilføye?